

Alisa Kaukio

LUONTOPOSITIIVINEN VANTAA?

Kaupungin mainetavoitteiden käsittely ympäristötoimia koskevassa uutisoinnissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Heinäkuu 2025

TIIVISTELMÄ

Alisa Kaukio: Luontopositiivinen Vantaa? Kaupungin mainetavoitteiden käsittely ympäristötoimia koskevassa uutisoinnissa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan maisteriohjelma
Heinäkuu 2025

Organisaatioilla, kuten kunnilla, on yhä suuremmat paineet huomioida ympäristövaikutukset toiminnassaan ja viestiä siitä. Myös Vantaan kaupungin tavoitteena on olla vuoteen 2030 mennessä luontopositiivinen eli tuottaa toiminnallaan luonnolle enemmän hyötyä kuin haittaa. Samalla kaupunki tavoittelee luontopositiivista mainetta.

Yhtäältä Vantaa pyrkii vaikuttamaan maineeseensa tuomalla strategisia tavoitteitaan ja toimiaan esille ympäristöviestinnän keinoin. Toisaalta kaupungin mainetta uhkaavat kiistat etenkin kaupunkiympäristön kehittämistä koskevista hankkeista, joita asukkaat ja muut sidosryhmät vastustavat usein ympäristösyistä.

Tässä pro gradu -tutkielmassa pyrin selvittämään, miten Vantaa onnistuu viestinnällään tuomaan esiin luontopositiivisia tekojaan median kautta ja miten kyseisiin kaupungin toimiin suhtaudutaan. Median ympäristöstä antama kuva on ollut eri vuosikymmeninä hyvin erilainen, vaikka journalismin tehtävä ja uutisten esitystavat ovat pysyneet pääpiirteittäin samoina. Sen takia on kiinnostavaa selvittää, millaista kuvaa ympäristöstä luodaan 2020-luvulla, kun esimerkkinä ovat Vantaata koskevat ympäristöaiheet uutiset.

Aineistoni koostuu 62 lehtiartikkelista vuodelta 2023. Aineistoon sisältyy sekä uutisia että mielipidekirjoituksia. Temaattisen analyysin avulla jaoin aineiston neljään luokkaan: ”Päästöt ja liikenne”, ”Luonnonsuojelu vs. asuntorakentaminen”, ”Luonnossa liikuminen ja luontosuhde” ja ”Vesistöt, saasteet ja roskaaminen”.

Analyysistä käy ilmi, että asukkaat arvostavat Vantaan luontoa ja pitävät sitä erityislaatuiseena. Vaikka he vastustavat kaupungin toimintaa toisinaan äänekkäästi, tuovat he esille myös kotikaupunkinsa parhaita puolia, mikä on kaupungin mainetyölle mittaamaton voimavara. Asukkaat ja kuntapäätäjät vaativat kuitenkin kaupungilta vastuunottoa ja sitoutumista omiin tavoitteisiinsa myös yksittäisissä kiistatapauksissa. Jotta kaupunki voisi saavuttaa luontopositiivisen maineen, tulisi sen välittää asukkaille ja sidosryhmille yhä enemmän todellisia tekoja ympäristön hyväksi.

Avainsanat: maine, paikallisjulkisuus, ympäristöviestintä, organisaatioviestintä, kunnat, journalismi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
- Kyllä

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien osat, joissa on hyödynnetty tekoälyä, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	YMPÄRISTÖHERÄTYKSEN VAIHEITA.....	3
3	JOURNALISMIN KATSE YMPÄRISTÖÖN	6
4	YMPÄRISTÖVIESTINTÄ OSANA KUNTAVIESTINTÄÄ	18
5	KUNTAVIESTINNÄN SUHDE JULKISUUTEEN	31
6	EMPIIRINEN TUTKIMUSASETELMA	37
7	AINEISTO	40
8	ANALYYSI.....	43
	8.1 Päästöt ja liikenne	43
	8.2 Luonnonsuojelu vs. asuntorakentaminen.....	49
	8.3 Luonnossa liikkuminen ja luontosuhde.....	65
	8.4 Vesistö, saasteet ja roskaaminen	70
9	YHTEENVETO	77
	LÄHTEET	82

1 JOHDANTO

Toukokuussa 2024 Vantaan kaupunki julkisti tavoitteensa olla luontoposiitiivinen vuoden 2030 loppuun mennessä (Vantaan kaupunki 2024a). Kunnianhimoinen tavoite tarkoittaa sitä, että kaupungin toiminnasta tulisi olla kokonaisuudessaan luonnon hyvinvoinnille ja monimuotoisuudelle enemmän hyötyä kuin haittaa. Tavoitetta ei ole yksinkertaista toteuttaa tilanteessa, jossa kaupungin väkiluku kasvaa ja sen palveluihin kohdistuvat odotukset lisääntyvät. Näihin haasteisiin ei ole välttämättä mahdollista vastata raivaamalla luonnolta lisätilaa ihmisten käyttöön. Käytännössä tämä tarkoittaisi esimerkiksi metsien raivaamista ja puiden kaatamista.

Kaupungin tasapainottelu ihmisen ja luonnon hyvinvoinnin välillä perustuu systemaattiseen tiedon tuottamiseen ja suunnitelmallisuuteen. Luonnon tilan kehityksen seuraamisen pohjaksi kaupunki tekee vuosien 2024–2027 aikana luontoselvitykset Vantaan merkittävimpien luontoalueiden nykytilasta. (Vantaan kaupunki 2024b.) Samalla kaupunki tavoittelee *mainetta* luontoposiitiivisena kuntana.

Lisäksi Vantaan kaupungin strategiassa on linjattu, että Vantaa on hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä (Vantaan kaupunki 2022a). Tavoitteeseen pyrkimistä tukee Vantaan resurssiviisauden tiekartta, jolla strategisia tavoitteita on tarkennettu aihekohtaisesti eri kaistoille. Kaupungin tavoitteet ja toimet ilmasto- ja ympäristötyön toteuttamiseksi ja ympäristövastuun kantamiseksi kirjattiin ensimmäistä kertaa resurssiviisauden tiekarttaan vuonna 2018. (Vantaan kaupunki 2022b.)

Kaupunkien ja muiden organisaatioiden pyrkimykset tavoittaa luontoposiitiivinen tai hiilineutraali tila osoittavat sen, että organisaatioissa on havahduttu siihen, että ”maailman pelastaminen” vaatii suurempia ja kokonaisvaltaisempia tekoja myös yksittäisiltä suurilta toimijoilta. Esimerkiksi rakentamishankkeissa tulisi pyrkiä niin sanottuun *kokonaisheikentymättömyyteen*, mikä vaatii hyvin laajaa ympäristötarkastelua. Kokonaisheikentymättömyys tarkoittaa tilaa, jossa ”luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet (kuten ekologiset kompensatiot) tasapainottavat heikennykset sen jälkeen, kun

lievennyshierarkian mukaisesti on ensin tehty kaikki tarvittava, jotta haittoja ei ylipäänsä syntyisi tai [että] ne jäisivät mahdollisimman pieniksi” (Sitra 2024).

Kiinnostuin aiheesta, koska työskentelen tällä hetkellä Vantaan kaupunkiympäristön viestintäsuunnittelijana. Toive aiheen tutkimiselle tuli toimialamme viestintä- ja vuoro-vaikutustiimiltä, johon kuulun myös itse. Tavoitteena olisi, että aiheen tutkiminen tukisi kaupungin *ympäristöviestinnän* toimintatapojen kehittämistä ja vahvistaisi luontoposiitivisuuteen pyrkimistä. Vaikutus ei rajoittuisi vain yhteen kaupunkiorganisaatioon, sillä Vantaa toimii esimerkkinä muille pienemmille kunnille sekä verrokkina suuremmille ja yhtä suurille kunnille.

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten journalistinen media kuvaa kaupungin toimintaa ja toisaalta, miten asukkaiden, päättäjien ja kaupungin henkilöstön näkemykset näkyvät median esityksissä. Analyysin taustaksi esittelen tässä tutkielmassa ensin *ympäristöherätyksen* vaiheita ja journalismin katsetta ympäristöön eri aikakausina. Nojaan taustoituksessa etenkin Kummun (2020) sekä Lyttimäen ja Palosaaren (2004) näkemyksiin, mutta aiheesta olisi saatavilla muutakin kirjallisuutta. Sen jälkeen pohdin ympäristöviestintää osana kuntaorganisaatioiden viestintää. Analyysiluvuissa tarkastelen Vantaan ympäristötoimia koskevaa uutisointia ja pyrin tulkitsemaan, millaisia mainevaikutuksia ympäristöteemaisilla Vantaata käsittelevillä uutisilla ja muilla journalistisilla kirjoituksilla on ollut – tai voi olla – kaupungille.

2 YMPÄRISTÖHERÄTYKSEN VAIHEITA

Ympäristönsuojelun voidaan nähdä saaneen alkunsa 1960-luvulla läntisissä teollisuusmaissa tapahtuneesta ympäristöherätyksestä. Syitä ympäristöherätyksen alulle olivat sekä näkyvät muutokset ympäristön laadussa että yhteiskunnallisten liikkeiden esiin nousu ja tutkijoiden esiin nostamat havainnot ja tutkimustulokset. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 22–23.)

Ympäristöherätyksen alkuvaiheessa uutisoitiin yksittäisten tutkijoiden esiin nostamista kysymyksistä, konkreettisista saasteongelmista ja uhmaavaa ekokatastrofia koskevasta huolesta. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 22–23.)

Uutta ympäristöherätyksessä oli se, että ympäristön ja yhteiskunnan suhde problematisoitui. Myös ihmisen aiheuttamien ongelmien tunnistaminen ja ympäristön suojeleminen vaikutukselta saivat uutta pontta ympäristöherätyksestä, vaikka niistä kumpikaan ei ollut varsinaisesti uusi asia. (Kumpu 2020, 14.)

Tunnistetuksi tuli konkreettisia elinympäristön muutoksia yhdistävä yhteiskunnallinen ongelma, jonka ajateltiin asettavan vaakalaudalle koko modernin teollisuusyhteiskunnan. Ympäristöstä tuli yhteiskunnallisen protestin solmukohta, joka kokosi yhteen moninaisia teollisuusyhteiskuntaan ja teknologiseen kehitykseen kohdistuneita epäluuloja. (Kumpu 2020, 14.)

1960- ja 1970-luvuilla keskiössä olivat ympäristömyrkköjen vaikutukset ja havahtuminen luonnonvarojen niukkuuteen. Ympäristöherätyksen ensimmäinen aalto ei jatkunut kovin pitkään, sillä jo vuoden 1973 öljykriisi ja sen jälkeinen lama ja korkea työttömyysaste ”- - syrjäyttivät ympäristökysymyksen yhteiskunnallisen keskustelun asialistalta” joksikin aikaa (Kumpu 2020, 16). Ympäristöherätyksellä oli kuitenkin pysyviä yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Dramaattinen ympäristöherätys pani - - alulle kehityskulkuja, joiden seurauksena ympäristökysymykseen liittyvät kulttuuriset jäsennykset alkoivat vakiintua ja ympäristöhuoli institutionalisoitui esimerkiksi ympäristöhallinnoksi, ympäristölainsäädännöksi, ympäristöliikehännäksi, ympäristöjournalismiksi ja ympäristötieteeksi. (Kumpu 2020, 16.)

1980-luvulla huomio puolestaan kiinnittyi luonnonsuojeluun ja ydinvoiman turvallisuuteen. Samaan aikaan nousivat esiin myös *kestävän kehityksen* ja *ekologisen modernisaation* käsitteet, jotka ”- - antoivat vauhtia ympäristödiskurssin leviämislle lupaamalla, että teollisuusyhteiskunnan mukanaan tuomat edut olisi mahdollista säilyttää ympäristöä pilamaatta” (Kumpu 2020, 15–16). Sitä ennen ympäristökysymystä oli Kummun mukaan jäsennetty ”[a]pokalyptisella retoriikalla ja ajatuksella ympäristön kantokyvyn kertakaikkisesta loppumisesta” (emt.). 1980-luvulta alkaen ajateltiin, että ympäristön kantokyvystä olisi mahdollista huolehtia ilman, että taloudellista kasvua tai teknologian kehitystä tarvitsisi rajoittaa (emt.). Tämä ajattelutapa on osin valloillaan edelleen.

Esimerkiksi suuret investoinnit ja rakennushankkeet, kuten uudet raitiotieyhteydet, voidaan nähdä kannattavana sijoituksena tulevaisuuteen, jonka seurauksena ihmiset käyttävät enemmän niin sanottuja kestäviä kulkumuotoja, kuten joukkoliikennettä autoilun sijaan, sekä taittavat matkoja kävellen ja pyöräillen. Toisaalta massiiviset rakennushankkeet tuottavat rakentamishetkellä paljon päästöjä, jolloin hyödyt voivat voittaa haitat vasta vuosikymmeniä myöhemmin. Asioita voidaan tulkita eri näkökulmista ja siksi retoriikalla on suuri merkitys siihen, nähdäänkö esimerkiksi rakentaminen ratkaisuna vai ongelmana.

1990-luvulla Suomessa tyypillisissä metsäkiistoissa ainutlaatuisiin luontoarvoihin vetoaminen oli vielä helppoa sen takia, että silloin suomalaisten metsien luontoarvoista ei tiedetty juurikaan, sillä metsiä ei ollut kartoitettu luontoarvoja silmällä pitäen. (Esim. Kumpu 2020, 39.) Sen takia aktivistit voittivat useita kiistoja, minkä seurauksena ”- - useita kiistakohteita suojeltiin, valtion metsien luonnonarvoja ryhdyttiin kartoittamaan ja metsälainsäädäntöä uudistettiin” (emt.).

Ympäristöherätyksen ja kiistojen seurauksena on uusittu muitakin ympäristöä ja luonnonsuojelua koskevia lakeja, jotka ovat tarkentuneet vuosien saatossa. Esimerkiksi *Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä* (468/1994) säädettiin kesäkuussa 1994 ja ajantasainen versio (5.5.2017/252) on vuodelta 2017. Laidansäädännön seurauksena esimerkiksi kuntien kaavoitus ja suunnittelu vaativat nykyisin käytännössä aina

ympäristövaikutusten arviointia ja asukkaiden tai muiden osallisten, kuten maanomistajien ja yritysten, osallistamista.

Myös huoli globaalista kestävästä kehityksestä oli pinnalla erityisesti 1990-luvulla. Esimerkiksi Linné (1991, 31) korosti sitä, että ”[y]mpäristöongelmat ovat relevantteja sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla”, sillä ”[k]ansallisten hallitusten ympäristöpolitiikalla on todennäköisesti vaikutuksia ympäristön tilaan myös rajojen tuolla puolen”. Nykypäivänä lähes kaikkia ympäristöaiheita voidaan pitää globaaleina.

Lyytimäen ja Palosaaren (2004) mukaan ympäristön muutosten hahmottaminen osoitautui jo 2000-luvun alussa vaikeaksi. Silloin keskeiseksi teemaksi nousi ilmastonmuutos. 2000-luvun alkuun mennessä oli havaittu, että ympäristöongelmat aiheutuvat monista pienistä prosesseista yksittäisten suurten päästölähteiden sijasta. Lisäksi ympäristökysymyksiä värittävät niiden moninaiset kytkennät taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin kysymyksiin. Lisäksi Lyytimäki ja Palosaari kuvailevat, miten painopiste siirtyi alueellisista ja kansallisista kysymyksistä laajempiin globaaleihin ongelmiin.

Eri vuosikymmeninä keskiössä olleet uudet teemat eivät ole varsinaisesti syrjäyttäneet toisiaan, vaan ne ovat täydentäneet toisiaan. Nykyään esimerkiksi ilmastonmuutoksen rinnalla puhutaan luontokadosta, jonka pysäyttämiseen tähdätään niin sanotun luontoposiitivisuuden ja kokonaisheikentymättömyyden tavoittelulla. Näin ollen voisi väittää, että ympäristö kehystää nykyisin yhä useampia päätöksentekoprosesseja. Vaikka se otetaan huomioon jo hankkeiden suunnittelussa, aihe voi nousta esiin myös muiden toimijoiden, kuten asukkaiden tai ympäristöliikkeiden, aloitteesta.

3 JOURNALISMIN KATSE YMPÄRISTÖÖN

Ympäristöherätyksen kanssa samoihin aikoihin 1960-luvulla kotitalouksissa yleistynyt televisio välitti tiedon ympäristöasioista suurelle yleisölle. Medialla ja sen tarjoamalla näkyvyydellä on siis ollut välillisesti merkittävä rooli jo ympäristöherätyksen alkuajoista lähtien. Lyytimäki ja Palosaari (2004, 22–23) toteavatkin, että "[t]iedotusvälineiden rooli on ollut tärkeä monien ympäristöongelmien nousemisessa yleisen keskustelun aiheeksi". Samaan aikaan ongelmallisena on pidetty sitä, että median kiinnostus on ajoittain vaihtelevaa ja huomio voi keskittyä yksittäisiin suuriin tapahtumiin laajojen kokonaisuuksien sijasta, mikä aiheuttaa uutisointiin kapeakatseisuutta ja pirstaleisuutta (emt.).

Kumpu (2020, 22) nostaa esille myös *medialogiikan* ja journalististen käytäntöjen ristiriitaisen suhteen ympäristökysymykseen. Yhtäältä journalismissa pyritään neutraaliuden ja objektiivisuuden ihanteeseen, mutta toisaalta "[t]utkimuskirjallisuudessa mediajulkisuudella ajatellaan tavallisesti olevan perustavanlaatuinen merkitys ympäristöhuolen herättämisessä, ympäristönsuojelun edistämisessä ja ympäristötietoisuuden ylläpitämisessä" (emt.). Esimerkiksi Linné (1991, 31) argumentoi, että tiedotusvälineillä on selvä rooli julkisen debatin foorumina silloin, kun käsitellään ympäristöaiheita ja niihin liittyviä toimia, joilla on niin poliittista kuin taloudellista ja sosiaalistakin merkitystä.

[N]iiden velvollisuutena on tarjota informaatiota, jonka pohjalta toimintapolitiikasta voidaan päättää ja valintoja tehdä. - - Joukkotiedotuksella on siten avainrooli prosessissa, jossa hallitusten yksityisen teollisuuden ja ympäristöpolitiikkaan erikoistuneiden painostusryhmien toimet hyväksytään tai ollaan hyväksymättä. (Linné 1991, 31.)

Toisin sanottuna yhtäältä ajatellaan, että journalismilla on valtaa vaikuttaa ympäristötietoisuuden lisäämiseen ja että sen tulisi käyttää tätä valtaa hyväkseen. Toisaalta taas korostetaan, että journalismia sitoo pyrkimys neutraaliin tiedonvälitykseen, jossa sillä ei tulisi olla valtaa vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen eikä sen ainakaan pitäisi pyrkiä siihen.

Lyytimäki ja Palosaari (2004) ovat pohtineet ympäristöviestinnän ja journalismin suhdetta seuraavasti:

Toimittajat eivät ole ensi sijassa kiinnostuneita ympäristökysymyksistä vaan uutisista. Uutiskriteerit määrittävät paitsi sitä, mitkä kysymykset pääsevät näkyville ja keskusteluun, myös sitä, millä tavalla ympäristöstä keskustellaan. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 22)

Ympäristöviestinnän ja journalismin välinen suhde tekee journalististen kirjoitusten tutkimisesta kiinnostavaa tutkimusaiheeni kannalta. Esimerkiksi Kumpu (2020) on tutkinut suomalaisia ympäristökiistoja analysoimalla niitä käsitteleviä journalistisia kirjoituksia. Kummun esimerkit sijoittuvat eri vuosikymmenille ja niiden aiheet suhteutuvat kunkin ympäristöherätyksen aallon aikana vallinneisiin keskeisiin teemoihin. Suomessa ympäristökiistat ovat useimmiten koskeneet metsiä ja vesistöjä (esim. Kumpu 2020, 33).

Ympäristökiistat ovat usein myös aihettaan laajemman yhteiskunnallisen protestin ilmentymiä. Tavanomaisesti kyse on ympäristön pilaamista vastustavasta moraalisesta kannanotosta, jonka ilmentyminä ympäristökiistojen aiheet ja syntyherkkyys vaihtelevat. (Kumpu 2020, 34.)

Keväällä 1971 keskustelua herätti kiista Lievestuoreen sellutehtaan uudelleenkäynnistämisestä (esim. Kumpu 2020, 34–35; Kumpu 2018), ja aiheesta käytiin keskustelua laajasti niin sanomalehdissä, radiossa kuin televisiossakin. Kiistan keskiössä olivat tehtaan toiminnan vesistöjä pilaava vaikutus ja tehtaan tarjoamien paikallisten työpaikkojen merkitys. Ristiriidassa olivat siis ympäristönsuojelu ja ihmisten toimeentulo.

[T]ärkeimpiä tapahtumia olivat tehtaan käynnistäminen (15.3.), Vesihallituksen virka-apupyynnöt Itä-Suomen vesioikeudelle ja Keski-Suomen lääninhallitukselle (17.3.), lääninhallituksen päätös olla puuttumatta asiaan (7.4.), vesioikeuden uhkasakkopäätös (29.4.), tehtaan valtaus (11.5.), vesioikeuden uusi päätös (1.6.) ja tehtaan käynnistyminen (2.6.). (Kumpu 2020, 37–38.)

Kummun aineisto koostui Keskisuomalaisen ja Helsingin Sanomien jutuista. Osa lehdistä oli vielä 1970-luvulla poliittisesti sitoutuneita, mikä vaikutti osaltaan uutisoinnin tyyliin ja näkökulmiin.

Tapahtumien aikaan Keskisuomalainen oli Keskustapuolueen äänenkannattaja ja Helsingin Sanomat poliittisesti sitoutumaton. - - Molemmat lehdet seurasivat Lievestuoreen tapahtumia tarkasti ja kommentoivat niitä myös useissa pääkirjoituksissa. - - Eniten juttuja

julkaistiin molemmissa lehdissä tehtaan käynnistämisten ja tehtaan valtauksen aikaan.
(Kumpu 2020, 37–38.)

Muuten hyvin paikallinen uutisaihe nousi myös valtakunnalliseksi puheenaiheeksi. Helsingin Sanomat muun muassa lähetti Helsingistä toimittajan ja kuvaajan tekemään reportaasia Lievestuoreelle, minkä lisäksi sekä keskustoimitus että Jyväskylän aluetoimittaja kirjoittivat lehteen uutisia aiheesta. Aiheen nousemista valtakunnalliseen keskusteluun edesauttoivat myös Keskisuomalaisen mielipidekirjoitukset ja muiden lehtien pääkirjoituksia siteerannut Muut lehdet -palsta (emt.). Lievestuoreen tapaus osoittaa sen, että medialla ja journalistisilla jutuilla on vaikutusta siihen, mistä aiheista keskustellaan ja mihin sävyyn.

Kummun (2020) mukaan Lievestuoreen tapauksessa yleinen huomio kiinnittyi pääasiassa paikallisten toimeentuloon, jonka rooli oli lopulta suurempi kuin ympäristönsuojeluun liittyvien lakien noudattaminen. Kiistassa korostui myös voimakas vastakkainasettelu paikallisten ja pääkaupunkiseutulaisten välillä, joista ensimmäiset korostivat maalaisjärkistä ympäristösuhdetta ja suojelutoimia vaatineet pääkaupunkiseutulaiset leimattiin särjensuojelijoiksi. (Emt., 136.)

Lievestuoreen kiistan aikaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun merkittävästi vaikuttanut ympäristöherätys ilmeni uutisoinnissa lähinnä epäilyksenä, että tehdashanketta vastustetaan ympäristönsuojelun nimissä ideologisista syistä, ilman järkiperusteita. (Kumpu 2020, 136.)

Lievestuoreen tapauksen perusteella vaikuttaa siltä, että ympäristöherätyksen ensimmäisen aallon aikaan 1960–70-luvuilla suomalainen media ei varsinaisesti ainakaan tarkoituksellisesti toiminut ympäristönsuojelua edistävällä tavalla tai korostanut ympäristönäkökulmia. Median rooli ei toisaalta myöskään ollut puolueeton.

Talvella 1994–1995 käytyä Kuusamon metsäkiistaa Kumpu (2020) tutki puolestaan sen takia, että metsiensuojelu oli suomalaisen ympäristökeskustelun tärkein aihe 1990-luvun alkupuolella. Kiista oli tapauksena poikkeuksellinen, sillä vaatimukset suojelusta kohdistuivat yksityisomistuksessa oleviin metsäalueisiin valtion metsien sijaan. (emt.,

34–35.) Tyypillisesti suomalaiset metsäkiistat saivat alkunsa aktivistien, kuten Suomen luonnonsuojeluliiton nuorisojärjestön Luonto-Liiton jäsenten, aloitteesta:

Metsäkiistat olivat ympäristöjärjestöjen aktivistien aiheuttamia ja ne kiteytyivät pitkälti julkisuudessa tapahtuvaan määrittelykamppailuun siitä, oliko kiista-alueissa kyse suojelemisen arvoisista vanhoista metsistä vai tavallisista talousmetsistä. Kiistat saivat alkunsa siten, että aktivistit - - kyseenalaistivat aluillaan olevat, sinänsä hyväksytyt ja suunnitelmien mukaiset hakkuut valtion metsissä vetoamalla alueiden luonnonarvoihin. (Kumpu 2020, 39.)

Kuusamon tapauksesta Kumpu (2020) analysoi Helsingin Sanomien ja Kalevan metsäkiistaa käsitelleitä juttuja, jotka ajoittuivat vuosien 1994–1995 taitteeseen. Helsingin Sanomat ja Kaleva olivat poliittisesti sitoutumattomia tapahtumien aikaan.

Kiista oli Kalevassa merkittävä uutisaihe, jota käsiteltiin toistuvasti lehden uutisetusivulla, pääkirjoituksissa ja mielipidekirjoituksissa - -. Lehden Kuusamon aluetoimitus vastasi valtaosasta uutisointia. Helsingin Sanomissa kiistasta uutisointiin selvästi niukemmin. Lehti lähetti kuitenkin Kuusamoon toimittajan ja kuvaajan tekemään reportaasia tilanteesta. (Kumpu 2020, 42.)

Suomalaisen mediahuomion sijaan Kuusamon metsäkiistassa uutta ja poikkeuksellisen merkityksellistä oli aktivistien tapa hyödyntää agendansa ajamiseen mediaa, julkisuutta ja kansainvälisyyttä. Myös paine hyvän maineen säilyttämiseen oli tapauksessa merkittävä tekijä.

Aktivistit käyttivät suomalaisen paperiteollisuuden mainetta vaatimustensa edistämiseen välittämällä tietoa hakkuista Keski-Eurooppaan, joka oli metsäteollisuudelle tärkeä markkina-alue. He myös isännöivät toimittajia ja kierrättivät heitä kiista-alueilla. (Kumpu 2020, 39.)

Maineensa suojelemiseksi metsäteollisuus taipui ainakin osaan vaatimuksista. Talousnäkökulmiin keskittyneet metsäammattilaiset eivät myöskään olleet tottuneet perustelemaan tai kyseenalaistamaan hakkuita ympäristönäkökulmista. (Esim. Kumpu 2020, 39.)

Kummun (2020) mukaan Kuusamon metsäkiistassa ympäristönsuojelun rooli oli jutuissa suurempi kuin lakien noudattamiseen, toimeentuloon ja aluepolitiikkaan liittyvät elementit. Siitä huolimatta ympäristönsuojelun merkitystä kyseenalaistettiin suorasukaisesti. Kuusamon yhteismetsän isäntien ja kaupunkilaisina pidettyjen aktivistien välinen vastakkainasettelu määritteli kiistaa ja ”- - vastakkainasettelu kytkeytyi erontekoon järkevän -- ja järjettömän – ympäristönsuojelun” eli vastuullisen metsänhoidon ja kohtuuttomien suojeleuvaatimusten välillä (emt., 136).

Sekä Kumpu (2020, 22–23) että Lyytimäki ja Palosaari (2004, 22) viittaavat tutkimuksiinsa *uutiskriteereihin*, joista yksi on konfliktit. Uutiskriteereiden näkökulmasta ajatellaan, että media tarttuisi helpommin aiheisiin, joissa on selviä ristiriitoja eli konflikteja. Esittämällä molempien kiistan osapuolten näkemyksiä journalismi voi esiintyä itse muodollisesti tasapuolisena. Koska kiistatilanteessa aiheeseen kohdistuu monenlaisia intressejä, erilaiset tahot voivat syyttää journalismia rivien väliin piilotetusta puolueellisuudesta. Uutismediat voivat tällöin puolustautua sillä, että koska kritiikkiä tulee eri suunnista, tämä todistaa, että journalismi ei ole suosinut kumpaakaan osapuolta. Kummun tutkimat ympäristökiistat ovat hyvä esimerkki tällaisista tapauksista. Kumpu (2020, 137) kuitenkin kysyy, ”- - missä määrin toimeentulon ja ympäristönsuojelun sekä syrjäseudun ja kaupunkien vastakkainasettelu on journalismiperäistä” esimerkiksi Lievestuoreen ja Kuusamon metsäkiistan tapauksissa.

Vastakkainasettelu olisi tässä tapauksessa journalistinen kehys, joka tuottaisi mukaistaan sisältöä riippumatta vastakkainasettelujen merkityksestä itse kiistoissa. (Kumpu 2020, 137.)

Tämän tulkinnan mukaan erimielisyydet voivat korostua journalistisissa esityksissä, vaikka ne olisivat todellisuudessa vähäisiä, sillä vastakkainasettelu luo uutisiin mielenkiintoisena pidettyä jännitettä helpolla ja konkreettisella tavalla. Kummun (2020) mukaan Kuusamon tapauksen uutisoinnissa korostettiin ainakin jossain määrin osapuolten välistä vastakkainasettelua.

Jyrkkään sävyyn suojelijoista puhuva isäntä ja aatteen palolla Kainuun pakkasiin metsiä suojelemaan saapunut opiskelija olivat hahmoja, joita toimittajat etsivät ja löysivät kiistan kuluessa. (Kumpu 2020, 137.)

Tulkintaa vahvistaa myös se, että Kuusamon tapauksessa ei tehty esimerkiksi taustoittavia journalistisia juttuja, jotka olisivat voineet rauhoittaa tilannetta ja vähentää vastakainasettelua. Kummun (2020, 137) mukaan sopivia haastateltavia ja mielipiteiden antajia olisivat voineet olla esimerkiksi valtion ja Kuusamon kunnan sekä seurakunnan edustajat. Toisaalta ” - - kiistan sovittelulle ei ollut olemassa - - valmista mallia” (emt.).

Tyypillistä on myös ilmiöiden *henkilöityminen* uutisoinnin kautta, sillä henkilöön liittämällä abstrakti aihe muuttuu konkreettisemmin hahmotettavaksi. Kuusamon tapauksessa tapausta kuvailtiin esimerkiksi ”metsäisännän” ja ”luonnonsuojelija-opiskelijan” kautta (Kumpu 2020, 137). Myös instituutio tai organisaatio voi olla osa henkilöitymistä ja antaa kasvot ongelmalle (Lyytimäki & Palosaari 2004, 22). Esimerkiksi kaavoitukseen liittyvät konfliktit henkilöityvät usein asukasyhdistysten edustajiin ja kaupungin kaavoitajiin tai muihin asiantuntijoihin. Esimerkiksi poliitikot käyttävät ilmiöiden henkilöitymistä myös hyväkseen ja edistääkseen omia poliittisia päämääriään:

[P]olitiikan henkilöitymisessä ei ole kyse pelkästään median vaikutuksesta politiikkaan vaan myös siitä, että poliitikot käyttävät mediaa hyväkseen lisätäkseen vaikutusvaltaansa ja kerätäkseen poliittisia pisteitä. (Kunelius ym. 2010, 73.)

Syksyllä 2012 syntyi kiista Sotkamossa sijaitsevan Talvivaaran monimetallikaivoksen jätealtaan vuodosta, joka on yksi lähimenneisyyden eniten julkisuutta saaneista ympäristökiistoista ja oli sen takia Kummun (2020) kolmas tutkimuskohde. Vuoto kipsisakka-altaassa havaittiin marraskuun alussa 2012. Metallipitoista vettä valui reilun viikon ajan, sillä vuotoa ei saatu tukittua. Sen takia vesiä padottiin kaivosalueelle hätäratkaisuilla. (Esim. Kumpu 2020, 34–35 ja 44.) Kumpu analysoi Talvivaaran tapaukseen liittyviä Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien juttuja.

Molemmat lehdet kommentoivat Talvivaaran tapahtumia pääkirjoituksissa ja aiheesta keskusteltiin vilkkaasti myös yleisönosastoilla - -. Kainuun Sanomat käsitteli Talvivaaran tilannetta tavalla tai toisella kuukauden jokaisessa numerossa vuodon havaitsemisen

jälkeen. Helsingin Sanomissa aihetta käsiteltiin yhdeksänatoista peräkkäisenä päivänä. (Kumpu 2020, 45.)

Talvivaaran tapauksen uutisointi keskittyi julkisuuteen tullessiin tietoihin ”- - vuodon mahdollisista ympäristövaikutuksista, viranomaisten toiminnasta ja vuodon tukkimispyrkimyksistä” (emt.). Kiivaimmillaan aiheista uutisointi oli ”- - vuotoa seuranneen viikon loppupuolella ja seuraavan viikon keskivaiheilla” (emt.).

Kummun (2020, 136) mukaan Talvivaaran tapauksessa ”- - uhka ympäristön pilaantumisesta oli koko kiistaa jäsentänyt solmukohta, jonka kyseenalaistaminen mediajulkisuuden ydinalueilla oli hyvin hankalaa”. Toisin kuin Lievestuoreen ja Kuusamon kiistoissa Talvivaaran tapauksessa ympäristönäkökulma oli uutisoinnissa selvästi toimeentuloa ja aluepoliittisia kysymyksiä merkityksellisempi teema. Talvivaaran julkisuus ei myöskään jäsentynyt enää järjettömän ja järkevän ympäristönsuojelun välisen eronteon kautta. Tähän liittyi todennäköisesti tapauksen onnettomuusluonteinen äkillisyys. (emt., 136.)

Toisaalta erot vuosikymmenten mediajulkisuuden huomiossa ja uutisoinnin fokuksessa kertovat myös ympäristönsuojelun kehittymisestä sekä ympäristöviestinnän ja -journalismin roolin kasvusta. Kummun (2020, 136) tutkimus vahvistaa aiempien tutkimusten ”- - havainnot journalismin julkisuutta jäsentävän toiminnan aktivoitumisesta ja itenäistymisestä”.

Niin Lievestuoreen (1971) kuin Kuusamon (1994–1995) tapauksissa taustoittavia juttuja julkaistiin vähän. Toisin kuin Kuusamon tapauksessa, Lievestuoreen kiistassa media ei toisaalta myöskään korostanut ristiriitoja eri toimijoiden välillä, vaikka siihen olisi ollut mahdollisuuksia. Vaikka Kuusamon tapauksessa Kumpu (2020) havaitsi vastakkainasettelun korostamista, hänen tutkimiansa kiistojen perusteella ei voida sanoa, että journalistisesta julkisuudesta olisi tullut yleisesti entistä konfliktihakuisempaa. Päinvastoin vaikuttaa siltä, että taustoittavien juttujen määrä ja kerronnallinen liikkumavara uutiskärkiä rakentaessa ovat lisääntyneet menneinä vuosikymmeninä. (Emt., 137–139.)

Talvivaaran tapauksessa journalismin kerronnallisesti oma-aloitteisena esitetyllä tapahtumien taustoittamisella ja selittämisellä oli - - olennainen merkitys riippumatta siitä, puhuttiinko onnettomuudesta vai ympäristökatastrofista. (Kumpu 2020, 137.)

Lievestuoreen tapauksessa tehtaan aiempia vaiheita ei kytketty kiistaan uutisoinnissa juuri lainkaan. Talvivaaran tapauksessa kaivoksen aiempien vaiheiden rooli oli uutisoinnissa keskeinen.

Muodollisesta näkökulmasta tunnistettu taustoittaminen ja kerronnallisen liikkumavaran lisääntyminen kytkeytyivät ympäristönsuojelun kasvavaan kulttuuriseen merkitykseen. (Kumpu 2020, 137.)

Kummun (2020, 137) mukaan kolmen ympäristökiistan tapauksessa myös "[m]yös journalismin oman mielipiteen ilmaisuun tarkoitettujen juttujen merkitys kasvoi". Tällaisia voivat olla esimerkiksi pääkirjoitukset. Kummun mukaan kuitenkin lehtien välillä oli selkeitä eroja. Talvivaaran ja Kuusamon kiistoissa paikallislehdet Kaleva ja Kainuun Sanomat myötäilivät kirjoituksissaan "ympäristön pilaajaa" herkemmin kuin Helsingin Sanomat. Lievestuoreen tapauksessa taas yleinen konsensus oli toimeentuloon liittyvässä argumentaatiossa eikä siinä ollut merkittäviä eroja Keski-suomalaisen ja Helsingin Sanomien välillä. (Kumpu 2020, 137.)

Lyytimäki ja Palosaari (2004, 22) viittaavat uutiskriteereihin, joista kiinnostavia aiheeni kannalta ovat etenkin negatiivisuus, tuttuus ja omakohtaisuus sekä konfliktit. Uutisaiheiden koetaan usein painottuvan negatiivisiin aiheisiin ja näkökulmiin. Keskiössä ovat esimerkiksi onnettomuudet ja ympäristökatastrofit tai muut epäonnistumiset. Kumpu (2020, 22–23) nostaa esiin myös sen, että ympäristöaiheita pidetään usein hitaasti etenevinä, abstrakteina, erilaisia epävarmuuksia sisältävinä ja nykyhetken sijaan tulevaisuuteen liittyvinä, mikä vastaa uutiskriteereihin huonosti. Sen takia uutisaiheiksi sopivat abstrakteja ja suuria kokonaisuuksia paremmin konkreettiset, nykyhetkeä ja läheisyyttä korostavat äkilliset tapahtumat, kuten ympäristöonnettomuudet sekä poliittiset kiistat ja mielenosoitukset.

Omakohtaisuus ja tuttuus on aiheeni kannalta erityisen mielenkiintoinen uutiskriteeri. Kun uutisointi käsittelee nimenomaan kunnan toimintaa, ovat aiheet periaatteessa aina

kuntalaisille läheisiä. Toisaalta kunnan toiminta isossa mittakaavassa ja vaikkapa muihin kuntiin ja organisaatioihin verrattuna voi tuntua arkipäiväiseen elämänpiiriin verrattuna kaukaiselta. Lyytimäki ja Palosaari (2004, 22) kuvaavat ympäristöuutisoinnin omakohtaisuutta ja tuttuutta seuraavasti:

Ympäristöuutisen on oltava kulttuurinen käsite, joka voidaan ymmärtää ja merkityksellistää olemassa olevien odotusten, arvojen ja käsitteiden kanssa. Suomessa tällaista kulttuurista resonanssia synnyttää erityisesti monien suomalaisten melko läheinen suhde luontoon.

Kuntaa omakohtaisuuden uutiskriteeri usein myös palvelee. Paikallislehtien toimitukset ovat yleensä kiinnostuneita niin kunnan toiminnasta ja tapahtumista kuin päätöksentekoa. Mediamarkkinoiden jakautuminen on johtanut uutisvälineiden työnjakoon siten, että paikallislehdet ovat ottaneet yhdeksi ydintehtäväkseen kuvata omaan levikki-alueeseensa kuuluvien kuntien päätöksentekoa ja toimintaa mahdollisimman kattavasti. Sen sijaan samalla alueella toimivien suurlevikkisempien lehtien tai valtakunnallisten televisio- ja radiokanavien huomio kohdistuu paikallistasolle valikoidummin ja niukemmin. (Esim. Heikkilä ym. 2023, 146–148.)

Media ei kuitenkaan tee uutisia palvellakseen kunnan tarkoitusperiä, vaan välittääkseen tiedon yleisölleen eli useimmiten paikallisille eli kuntalaisille. Journalistin ohjeiden ensimmäisen kohdan mukaan ”journalisti on vastuussa ennen kaikkea yleisölleen”, sillä ”yleisöllä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu” (JSN 2024). Kunnan päätöksillä on usein suoria tai epäsuoria vaikutuksia paikallisten arkeen, joten aiheista uutisoiminen on usein perusteltua paikallisen yhteiskunnallisen merkittävyyden takia. Voidaankin ajatella, että paikallislehdet ovat riippuvaisia kunnan tarjoamista juttuaiheista esimerkiksi mediatiedotteiden välityksellä ja kunta on riippuvainen median kautta tavoitettavissa olevasta suuresta yleisöstä.

Medialla ei ole velvollisuutta uutisoida yleisölleen aiheista, joita se ei pidä heidän kansaltaan merkittävänä. Omakohtaisuus ja tuttuus voi hyvinkin olla tällöin kriteerinä uutisen tekemiselle tai tekemättä jättämiselle. Toisaalta Journalistin ohjeet (JSN 2024) neuvovat suhtautumaan tietolähteisiin kriittisesti erityisesti, jos tietolähteellä voi olla

esimerkiksi hyötymistarkoitus. Tästäkin syystä kunta ei voi olettaa, että media julkaisisi sellaisenaan esimerkiksi kaikkia kunnan lähettämiä tiedotteita ilman kriittistä tarkastelua ja taustoittamista. Media suodattaa uutisaiheita useilla eri kriteereillä, mutta samoin myös organisaatiot harkitsevat, mistä ja milloin viestivät ja millä näkökulmalla.

Median valtaa arvioitaessa on -- kysyttävä, kuka – viime kädessä: media vai muut yhteiskunnan instituutiot – missä määrin ja millä tavalla hallitsee mediassa ja julkisuudessa käytävän keskustelun asialistaa (mitä on esillä ja milloin), asioiden tärkeysjärjestystä (mitä julkisuudessa pidetään tärkeänä) ja sitä, millaisin avainkäsittein tai kehyksin keskustelua käydään. (Kunelius ym. 2010, 51.)

Kunelius ja muut (2010) käyttävät esimerkkinä ilmastonmuutosta, jonka seurausten varmuuteen on alettu uskoa yleisesti vasta 2000-luvulla siitä huolimatta, että asia on ollut tutkijoiden ja tiedeyhteisön tiedossa jo pitkään. Medialla voidaan nähdä olleen merkittävä rooli ilmastonmuutosprosesseihin liittyvän tiedon levittämisessä:

Yhtäältä tuomalla ilmiön voimakkaasti esiin ja kehystämällä sen nyt uhkakuilla ja varmuudella media luo yleistä mielipidettä ilmastonmuutoksen rajoittamisen ja siihen sopeutumisen tarpeesta. Toisaalta pitäessään ilmiötä agendalla media luo poliittisiin prosesseihin ja muuhun neuvotteluun ja päätöksentekoon mielikuvan siitä, että ”yleinen mielipide” on kääntynyt vaatimaan nopeita ja tehokkaita toimia ongelman lievittämiseksi ja uusien ratkaisumallien hakemiseksi. (Kunelius ym. 2010, 51.)

Kummun (2020, 22) mukaan ”- - mediajulkisuuden on nähty auttaneen kansalaisia kytkemään ilmastonmuutoksen eri puolilla maailmaa aiheuttamat ongelmat yleismaailmalliseksi, ilmastokysymykseksi”. Ilmastonmuutos nousi ”- - ympäristöongelmasta koko ympäristödiskurssin solmukohdaksi viimeistään 2000-luvulla”, minkä lisäksi ”2000-luvun kuluessa ilmastopuhe on osittain jopa korvannut ympäristöpuheen esimerkiksi yritysten halutessa ilmaista vastuullisuuttaan” (Kumpu 2020, 16–17). Kiinnostavaa on se, että edelleen 2000-luvun alussa kansalaiset pitivät talouskasvua ja ympäristönsuojelua toisiaan tukevinä tavoitteina (Lyytimäki & Palosaari 2004, 28). Vielä tänäkin päivänä puntaroidaan talouskasvun ja ympäristön välillä ja yritetään löytää tasapainoa, mikä korostuu varsinkin kasvavien kaupunkien toiminnassa.

Kumpu (2020, 16–17) toteaa, että ympäristöpolitiikan *medioituminen* on aktivoanut ”- - ympäristöherätyksen alkuajoista tuttua ajattelua, joka vaatii ympäristön pilaamista oikeuttavan kestäväen kehityksen sijaan radikaaleja yhteiskunnallisia muutoksia maailmanlopun välttämiseksi”. Ympäristöpolitiikan medioitumisella Kumpu tarkoittaa sitä, että ympäristöaiheiden saama mediahuomio on vaikuttanut myös instituutioiden toimintaan.

Kunelius ja muut (2010, 72–75) kuvaavat medioitumista ”- - vuorovaikutteiseksi prosessiksi, jossa eri instituutiot sopeuttavat toimintaansa toisiinsa”. Kun journalistinen media on alkanut ottaa ympäristöön liittyviä aiheita agendalleen, ympäristöasioissa aktivoituneet toimijat ja instituutiot ovat alkaneet pyrkiä tietoisesti mediaan ja kehittäneet organisaatioitaan ja toimintatapojaan tähän suuntaan.

Organisaatiot pyrkivät itse tuottamaan yhä ammattimaisempia sisältöjä ja omaksumaan journalistisia käytäntöjä ja siten vaikuttamaan *median päiväjärjestykseen* (esim. Juholin 2017, 17). Mahdollisimman valmiilla sisällöillä ja tulokulmilla pyritään parantamaan tiettyjen aiheiden näkyvyyttä ja uutiskynnyksen läpäisyä – toisaalta ehkä välttämään organisaatiolle epäsuotuisien näkökulmien näkyvyyttä.

Myös media instituutiona ja journalismi osana sitä ovat joutuneet reagoimaan medioitumiseen. Journalistinen media kilpailee esimerkiksi yleisöistä, klikeistä ja poliittisten toimijoiden huomiosta sekä itsensä että muiden toimijoiden ja viestintämuotojen kanssa ja joutuu sen seurauksena oikeuttamaan olemassaoloaan ja perustelemaan yleisölleen, miksi journalistisen median kanssa kannattaa olla tekemisissä (esim. Kumpu 2020, 21; Kunelius ym. 2010, 72–75; Penttilä ym. 2024, 30–31). Yhtäältä median merkitys on siis kasvanut, mutta toisaalta se on alkanut noudattaa myös aiempaa enemmän omaa toimintalogiikkaansa (Kunelius ym. 2010, 48).

Kumpu (2020, 138) argumentoi, että kolmessa suomalaisessa ympäristökiistassa ”[h]uomionarvoinen tutkittuja tapauksia yhdistävä piirre oli se, että kaikissa kiistoissa jokin toimijaryhmä käytti julkisuutta aktiivisesti omien tavoitteidensa edistämiseen”. 1970-luvulle sijoittuneessa Lievestuoreen kiistassa tehtaantekijät järjestivät kiistan

kulkuun merkittävästi vaikuttaneen tehtaan valtauksen, josta syntyi ennalta käsikirjoitettu mediaspektaakkeli. Kuusamossa 1990-luvun puolivälissä aktivistit järjestivät ” - metsiensuojelun kulttuuriseen puhuttelevuuteen ja julkisuuden voimaan nojanneen konfliktin, joka nujersi paikallisesti hyvin merkittävän vallankäyttäjän” (Kumpu 2020, 138). Kumpu (2020) havaitsi tapauksissa merkittävän eron siinä, miten julkisuudessa suhtauduttiin mediajulkisuuden hyödyntämiseen. Hänen mukaansa tehtaan työntekijöitä ei moralisoitu mediapelistä samoin kuin metsäaktivisteja ja muita ympäristöaktivisteja 1990-luvulla. (Emt., 138–139.)

Myöhemmin 2000-luvulla julkisuuden hyödyntämiseen ja hallitsemiseen on alettu suhtautua harkitummin ja siihen pyritty määrätietoisemmin. Kummun (2020, 139) mukaan Talvivaaran tapauksessa kaikki kiistan ” - keskeiset toimijat vaikuttivat sisäistäneen, että ympäristönsuojelun arvon julkinen kyseenalaistaminen oli suuronnettomuudeksi ja ympäristökatastrofiksi kehystetyssä poikkeustilanteessa hyvin riskialtista”. Aiemmin Talvivaaran toimintaa julkisesti puolustaneet kaivoksen työntekijät kuitenkin puuttuivat uutisoinnista lähes täysin (emt.).

Kumpu (2020, 139) arvioi, että viranomaisten näkökulmasta julkisuus nähdään helposti häiriötekijänä ja riskinä siitä huolimatta, että julkisuus on yksi viranomaistoiminnan lähtökohdista. Sen seurauksena ympäristöviranomaisten sijaan äänessä ovat olleet usein aktivistit ja ympäristöjärjestöt. Ympäristöpolitiikan ja journalismin medioitumisesta on kuitenkin havaittavissa kehityskulku, jossa ympäristönsuojelun kulttuurinen merkitys on kasvanut, julkisuudesta on tullut journalismivetoisampaa ja toimijoista ainakin jossain määrin strategisemmin julkisuuteen suhtautuvia. (Emt.)

Kumpu (2020, 27) toteaa, että ”[v]iranomaiset, yritykset, puolueet, yliopistot, tutkimuslaitokset ja ympäristöjärjestöt pyrkivät yhä tietoisemmin hyödyntämään journalismia omien tarkoitusperiensä edistämässä – ja myös onnistuvat siinä”. Esimerkki tästä on se, että nykyisin niin kaupungeilla kuin kansalaisjärjestöilläkin on omat viestintävastansa ja ympäristöviestintään keskittyvät yksikkönsä, jotka esimerkiksi tuottavat ympäristöaiheista sisältöä sosiaalisen median kanaviinsa.

4 YMPÄRISTÖVIESTINTÄ OSANA KUNTAVIESTINTÄÄ

Viestintä alettiin liittää yhä kiinteämmäksi osaksi organisaation johtamista 1990-luvulla, minkä jälkeen 2000-luvun aikana viestinnästä on tullut yhä strategisempaa ja tavoitteellisempaa (esim. Juholin 2017, 32; Juholin & Rydenfelt 2020, 81; Kantola & Lounasmeri 2014, 4). Samaan aikaan 1990-luvulla syntyi tarve myös ympäristöviestinnälle, kun laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä tuli voimaan vuonna 1994. Lain tavoitteena oli tuolloin ”edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia”. (*Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 468/1994.*)

Ympäristövaikutusten arvioinnin tarkoituksena on varmistaa, että suunnitteilla olevan toiminnan ympäristövaikutukset selvitetään riittävällä tarkkuudella silloin, kun hanke todennäköisesti aiheuttaa merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. (Ympäristövaikutusten arviointi 2023.)

Myös monet muut säädökset ohjaavat kuntaviestintää. Kuntalaisilla on oikeus tietoon ja oikeus hyvään hallintoon, ja nämä molemmat luovat kuntaviestinnän peruspilarit. Viime vuosikymmenten aikana viestinnästä on tullut relevantti ja entistä itsenäisempi *professio* yhteiskunnassa. Vaikka viestintäasiantuntijat ja -tiimit ovat vakiinnuttaneet paikkansa ainakin suurissa kuntaorganisaatioissa, ei laki varsinaisesti edellytä viestinnän ammattilaisten palkkaamista julkishallintoon.

Viestinnän ammatit eivät ole perinteisiä professioita, vaan jatkuvasti muuntuvia ammatteja. Viestijän työtä ohjaavat omat eettiset ohjeensa ja sääntönsä sekä lakinsa siitä, miten viestijä voi esimerkiksi edustamansa organisaation nimissä toimia. Profession ytimessä ovat taito, kutsumus ja etiikka, joihin vedoten viestinnän ammattilaiset erottautuvat sekä muista ammattikunnista että yhteiskunnan valtaintresseistä. (esim. Hakala 2016, 101–103.) Kunnan viestintävelvoitteita täsmentävät muun muassa kuntalaki, julkisuuslaki, hallintolaki ja etenkin kaupunkiympäristön toimialaa koskettava maankäyttö- ja rakennuslaki eli nykyisin rakentamislaki. (esim. Juhlin 2017, 41.)

Kunnilla on yhä suuremmat paineet huomioida ympäristövaikutukset toiminnassaan ja viestiä siitä (esim. Kuntaliitto, 2020). Kunnilla ja kaupungeilla on erilaisia ja eri laajuisia ilmasto-ohjelmia, tiekarttoja, suunnitelmia ja strategioita, joissa ne pyrkivät linjaamaan, miten kunta pystyisi omalla toiminnallaan pysäyttämään kunnan alueella tapahtuvan luontokadon ja torjumaan ilmastonmuutoksen vaikutukset. Samanaikaisesti kunnilla on lukuisia muita tavoitteita, joista osa on ristiriidassa luontokadon pysäyttämisen kanssa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi maankäyttöön liittyvät tavoitteet, kuten asuinalueiden ja -rakennusten määrän lisääminen.

Vaikka maankäytössä pyritään kestävyteen niin ekologisesti, sosiaalisesti kuin taloudellisestikin, näiden yhteensovittaminen ei ole yksinkertaista. Ongelmiin etsitään kuitenkin ratkaisuja esimerkiksi valtion ja kuntien yhteisten maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevien MAL-sopimusten avulla. Ympäristöministeriö kuvaa MAL-sopimuksia seuraavasti:

Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimukset ovat sopimuksia, jotka valtio solmii suurimpien kaupunkiseutujen kanssa. Sopimukset tukevat Suomen suurimpien kaupunkiseutujen kestävästä kasvusta ja kehityksestä. Niissä määritellään tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet lähivuosien asuntotuotannolle sekä kestävästä yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmän kehittämiselle. (Ympäristöministeriö 2024.)

MAL-sopimukset painottuvat kaupunkiseutujen kasvun ja tulevan maankäytön ohjaimiseen. Kunnat voivat saada valtion MAL-avustuksia sellaisten hankkeiden toteuttamiseen, jotka edistävät yhteisiin tavoitteisiin pääsemistä. Esimerkiksi Vantaan raitiotien rakentamisen aloittamisen ehtona oli se, että valtio myönsi suunnitellun MAL-avustuksen (esim. Vantaan kaupunki 2023).

Lisäksi Kuntaliitto, Ympäristöministeriö ja Maa- ja metsätalousministeriö ovat yhteistyössä perustaneet kuntien tarpeista syntyneen Luontoviisaat kunnat -verkoston, jonka tarkoituksena on hillitä luontokatoa, edistää luonnon monimuotoisuutta ja vähentää luontoa heikentävää toimintaa sekä kehittää kokonaisvaltaisesti kuntien luontotoimintaa. Verkostoon kuuluvien kuntien tulee myös sitoutua lisäämään alueensa toimijoiden, kuten asukkaiden, yritysten, maa- ja metsätalousyrittäjien sekä vapaa-ajan

asukkaiden, tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta. (Luontokunnat 2024.) Paikallisten toimijoiden tietotaitoa voidaan pyrkiä lisäämään esimerkiksi luontotoiminnan avulla, kuten asukkaille järjestettävien luontoretkillä ja luonnonhoitotalkoilla. Vantaan kaupunki liittyi kyseiseen verkostoon lokakuussa 2024 (Vantaan kaupunki 2024c).

Kuntien ympäristötoimet kohdistuvat monille eri tasoille, joista toiset ovat kuntalaisten ja suuren yleisön helpommin havaittavissa, kun taas toiset eivät välttämättä näy ulospäin mitenkään. Vantaalla on esimerkiksi linjattu, että jokaisesta ikkunasta tulisi näkyä puu. Esimerkki on toteutuessaan hyvin konkreettinen ja asukkaalle näkyvä – joko puu näkyy omasta ikkunasta tai sitten ei. Se, että kaupungin kaavoitus- ja rakennushankkeissa pyritään säästämään mahdollisimman paljon olemassa olevia puita, on jo huomattavasti epämääräisempi tavoite. Toisenlainen tavoite voi olla esimerkiksi rakennushankkeiden päästöjen pienentäminen, jonka toteutumista asukkaat eivät voi pelkin aistihavainnoin todeta. Toisaalta kuntalainen ei välttämättä ole kummassakaan esimerkiksi tapauksessa tietoinen siitä, että kyse on kunnan toimista eikä kaupunki silloin saa asiasta mainetta. Viestinnän avulla kunnan toimet voidaan tehdä näkyviksi. Sen takia viestinnällä voidaan nähdä olevan keskeinen vaikutus organisaation maineeseen.

Hakala (2016) esittelee artikkelissaan erilaisia *viestinnän eetoksia*, jotka määrittävät millaisista näkökulmista esimerkiksi julkishallinnon organisaatiot viestivät. Hakalan mukaan *byrokratian eetoksessa* julkisen alan viestijöitä ohjaa käsitys julkishallinnon organisaatiosta vallan esikuvana. Tällöin viestijä toimii ikään kuin tiedon portinvartijana, joka valvoo, ettei vääriä tietoja vuoda organisaation ulkopuolelle, mutta kaikki tapahtuu sääntöjen mukaan. Julkisuudessa puolestaan esiintyvät tyypillisesti organisaation johtajat tai päättäjät, jotka kantavat symbolisesti niin sanotusti esivallan miekkaa. (Emt., 108.)

Jos byrokraatiaan vetoaminen hallitsee organisaation viestintäkulttuuria, kertoo organisaatio julkisesti toiminnastaan vain juuri sen verran kuin laki vaatii. Julkisuusperiaate on lakiin kirjattu normi, ja lain noudattamiseksi riittää, että lait ja päätökset vain julkaistaan virallisilla foorumeilla. (Hakala 2016, 107.) Jos byrokraatiaan verhoutuva kunta julkaisee vain pakolliset julkiset asiakirjat, joita ei välttämättä ole lainkaan räätälöity kuntalaisille ymmärrettävään muotoon, herää kysymys, voidaanko sanoa periaatetta noudatettavan

tarkoituksenmukaisella tavalla? Jotta kuntalainen voisi vaikuttaa lähiympäristöönsä ja kunnan päätöksentekoon, tulisi hänen ymmärtää, mistä on kyse. Myös Luoma-aho (2006, 44) toteaa, että ”[r]ääätelöidyt julkiset palvelut ovat tehokkaampia kuin universaalit hyvinvointivaltion massapalvelut”. Toisaalta hyvin yksilölliseen palveluun ei todennäköisesti ole julkihallinnon puolella resursseja (emt.).

Julkisuusperiaate ja julkisuuslaki takaavat kuitenkin kansalaiselle viestinnälliset perusoikeudet ja julkisen toiminnan mandaatin suhteessa viranomaiseen, kuten kuntaan. Lain mukaan kuntalaisella on muun muassa oikeus saada tietoa julkisista asiakirjoista. Laissa kunnille ja muille viranomaisille on myös asetettu velvollisuus tuottaa tietoa, siten, että se antaa eväitä kokonaiskuvan muodostamiselle kunnan toimista. Kunnan lakisääteisiin tehtäviin kuuluu myös kuntalaisten neuvonta. Lisäksi kunnalla on aktiivinen tiedotusvelvollisuus ja velvollisuus turvata kuntalaisten osallistumismahdollisuudet esimerkiksi julkiseen päätöksentekoon. (*Asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta* 1030/1999; *Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta* 907/2019.)

Suomessa on kuitenkin 1990-luvun taitteesta lähtien sovellettu entistä enemmän myös angloamerikkalaisista maista tuttuja markkinointiin nojaavia viestinnän toimintatapoja (esim. Hakala 2016). Hakalan mukaan viestintä ilmenee suhdetoimintana ja *promootiona* niin sanotussa *markkinoiden ja kilpailuyhteiskunnan eetoksessa*. Tällöin viestinnän ammattilaisen työnkuvaan kuuluu nimenomaan kannattaa, tukea, mainostaa, edustaa ja esitellä organisaatiotaan. (Hakala 2016, 109.) Promootiolla tarkoitetaan strategista viestintää, jonka tarkoituksena on edistää esimerkiksi organisaation tavoitteita. Kuntakentällä puhutaan esimerkiksi elinvoimaviestinnästä, jolla pyritään osoittamaan potentiaalisille asukkaille ja yrityksille kunnan houkuttelevuutta eri näkökulmista.

Hakalan (2016, 104) mukaan ”[v]iestinnän professiota ei voi rakentaa vain lainsäädännön ja itsesääntelyn kautta eettisten ideaalien varaan, vaan mukana kulkee hybridimaisesti byrokratian ja markkinoiden eetosta, joka kaventaa profession autonomiaa”.

Vastakkaisina suuntina näyttäytyvät toisaalta poliittisen demokratian ihanteista nouseva ilmaisunvapaus sekä jokaisen oikeus tietoon ja julkiseen toimintaan osallistumiseen; toisaalta vastassa ovat markkinalogiikan vaatimukset tuottavuudesta ja strategisesta toiminnasta sekä byrokratialogiikan tuottamat tehokkuusvaatimukset ja hallinnon toimivaltakysymykset. Viestinnän etiikka ja autonomia ovat julkisuuden ristipaineessa koetuksella. (Hakala 2016, 98.)

Hakalan (2016, 103) mukaan jatkuvasti laajeneva viestinnän ammattilaisten, kuten tiedottajien ja konsulttien, toiminta julkisten organisaatioiden puolesta on merkittävä osa yhteiskunnallista vallankäyttöä ja vaikuttamista. Organisaation promootio on aktiivista viestintää, joka tapahtuu kaikessa julkisuudessa erilaisin keinoin. Muun muassa näyttävä mediajulkisuus, ideoiden lanseeraukset, tavoiteltujen kohderyhmien saaminen korostuvat promootion keinoina ja niitä vaihdellaan, jotta organisaatio saa julkisuudessa huomiota. Hakalan mukaan promootion valta on nimenomaan teoissa ja käytännöissä, joissa korostetaan erityisesti eettisyyttä. Samalla organisaatiot sitoutuvat verkostoihin ja yhteistyöhön muiden kanssa, minkä seurauksena viestintä näyttäytyy pragmaattisena yhteistoimintana eikä yksisuuntaisena vaikuttamisena tai lobbaamisena. (Hakala 2016, 109.) Esimerkiksi Luontoviisaat kunnat -verkosto on esimerkki tällaisesta yhteistyötoiminnasta.

Promootion keskiössä ovat siis ammattimainen viestintä, markkinointi, mainonta ja PR eli suhdetoiminta (esim. Kantola & Lounasmeri 2014, 3). Promootioon ja markkinointiin liittyy keskeisesti *brändi*. Se on organisaation rakentama identiteetti, jolla tavoitellaan erottautumista ja tunnistettavuutta sidosryhmien silmissä. Organisaation brändi rakentuu muun muassa sen viestinnän, arvojen ja markkinoinnissa käytettävän visuaalisen ilmeen, kuten värien ja logojen, pohjalta. 1900-luvun alkupuolella syntynyt *imagon* käsite puolestaan kuvaa kuluttajan tai sidosryhmän mielikuvaa brändistä. Se muodostuu kokeusten, viestinnän ja muiden vaikutteiden kautta. Imago on usein visuaalisesti rakennettu ja voi olla hetkellinen tai tilannesidonnainen. Se ei välttämättä perustu todellisiin tekoihin, vaan siihen, miten organisaatio näyttäytyy esimerkiksi kampanjoissa tai mediassa. (Esim. Juholin 2017, 49.)

Maine eroaa brändistä ja imagosta siten, että se on pitkäjänteisesti rakentuva käsitys, joka perustuu organisaation toimintaan eikä pelkästään viestintään tai sen synnyttämiin mielikuviin. Maine on luottamusta, joka ansaitaan ajan ja konkreettisten tekojen myötä. Organisaatio ei voi hallita mainettaan, vaikka sitä voidaan tietoisesti kehittää strategisen johtamisen kautta. Keskeistä on, ettei mainetta voi irrottaa organisaation päivittäisestä toiminnasta. (Esim. Juholin 2017.) Ei siis riitä, että organisaatio väittää olevansa ympäristöystävällinen, vaan sen tulisi näkyä mahdollisimman konkreettisesti organisaation toiminnassa myös ulospäin.

Maine on arvio yrityksen tai organisaation strategiasta: mihin organisaatio sanoo pyrkivänsä, ja onko tämä pitänyt lupauksensa vai ei. Strategia ennakoi toimintaa ja siksi maineessa arvioidaan syvimmiltään strategiaa. Todellisuuteen perustuva huono maine korjaantuu vain toimintaa muuttamalla ja siitä viestimällä. (Juholin 2017, 170–171.)

Mainetta voidaan siis pitää menneisyyden toiminnan summana. Organisaatiot eivät voi myöskään määrätä, mistä sidosryhmät ovat kiinnostuneita tai mitä he ajattelevat, vaan organisaation on sekä osallistuttava keskusteluun että kuunneltava sidosryhmiä selvittääkseen ovatko ne halukkaita yhteistyöhön. (Esim. Luoma-aho 2014, 17; Juholin 2017, 169.) Käytännössä organisaatio voi siis pyrkiä muuttamaan mainettaan viestimällä todellisista teoista ja rakentamalla luottamusta sidosryhmiin keskustelemalla ja osallistamalla. Kyse on pitkäjänteisestä toiminnasta, joka vaatii myös suunnitelmallisuutta.

Juholinin (2017, 92) mukaan viestinnän suunnittelu voi lähteä viestintävelvollisuuksista, joiden pohjana on esimerkiksi laki tai vuosikierto, ja niitä varten kannattaa laatia selkeät rutiinit. Yhtäältä rutiinit auttavat toteuttamaan viestintää suunnitelmallisesti ja ennakoimaan tulevia viestintätarpeita. Toisaalta niiden avulla voidaan varautua myös poikkeuksiin esimerkiksi varaamalla ennalta työaika mahdollisiin yllätyksellisiin tilanteisiin. Esimerkiksi kuntaorganisaatioiden viestintään vaikuttavat julkishallinnon toimintaa ohjaava lainsäädäntö ja suositukset (esim. Juholin 2017, 40–41).

Vantaan kaupunki edustaa kuntana suurta organisaatiota, ja sen takia ennalta määritettyjen prosessien merkitys korostuu. Toisaalta jotkin aiheet voivat elää vauhdilla, koska viestintään liittyy myös paljon sidosryhmiä kuntalaisista yhteistyökumppaneihin, kuten

rakennuttajiin ja vuokralaisiin. Esimerkiksi yhteistyökumppanin aikataulut tai tarpeet voivat muuttua suunnitellusta, ja kuntalaiset puolestaan nostavat itselleen merkittäviä aiheita esiin esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Molemmat tyyppiset tilanteet voivat vaatia kaupungin viestinnältä nopeakin reagoitua, jota ennalta tehty suunnittelu ja vastuunjako toisaalta ohjaavat.

Vantaan kaupungin edellinen ympäristöviestinnän suunnitelma on laadittu Vantaan kaupunkiympäristön toimialan ympäristöryhmässä vuonna 2020. Osa suunnitelman yksityiskohdista on jo vanhentunut, mutta suunnitelma ohjaa silti edelleen Vantaan ympäristöviestintää pääpiirteittäin. Juuri nyt laaditaan uutta viestintäsuunnitelmaa erityisesti luonnon monimuotoisuudesta viestimistä varten, sillä luonnon monimuotoisuuden edistäminen on yksi tärkeimmistä painotuksista kaupungin strategiassa.

Vantaan kaupungilla tai kaupunkiympäristön toimialalla ei ole varsinaista erillistä viestintästrategiaa, vaan koko organisaation toimintaa ohjaa sama strategia. Lisäksi on laadittu erillisiä toimintatapaohjeita ja viestintäsuunnitelmia aihealueittain. Vantaan ympäristöviestinnän suunnitelma on yksi näistä.

Vantaan ympäristöviestinnän suunnitelma kuvaa sekä viestinnän *strategista* että *operatiivista suunnittelua*. Strategisella suunnittelulla tähdätään vaikuttavuuteen ja esimerkiksi maineen rakentamiseen, ja operatiivisella suunnittelulla tarkoitetaan erilaisten toimenpiteiden ideointia, ajoitusta ja järjestelyä silloin, kun tavoitteet, viestinnän osapuolet, käytettävissä olevat resurssit ja aikataulut tiedetään ennalta (esim. Juholin 2017, 67–68). Vantaan ympäristöviestinnän suunnitelmassa on viisi pääviestiä, jotka pohjautuvat kaupungin strategiassa määriteltyihin tavoitteisiin:

- Vantaa on hiilineutraali vuonna 2030.
- Kaupunki kasvaa kestävästi ja mahdollistetaan kestävä elämäntapa ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen (yleiskaavan viesti).
- Lähiluonnon vaaliminen, energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian lisääminen muun muassa kaavoituksessa.

- Kaupunki tarjoaa mahdollisuuksia lähiluontoon lähtemiselle ja on monipuolinen ympäristökasvattaja.
- Kaupunki on varautunut ilmastonmuutoksen riskeihin muun muassa kaupunkisuunnittelun, viherrakenteen ja riskienhallinnan keinoin.

(Vantaan kaupunki 2020.)

Tavoitteet ovat selkeästi muotoiltuja ja ne toimivat sellaisenaan ympäristöviestinnän ohjenuorina. Viestinnän ratkaistavaksi jää osoittaa, mitä ne tarkoittavat käytännössä ja miten tavoitteiden saavuttaminen voidaan osoittaa.

Kaupungin kohderyhmät on jaoteltu suunnitelmaan eri sidosryhmät ja julkisuuden tasot huomioiden. Keskiössä ovat asukkaat, kaupungin johto ja esihenkilöt sekä päättäjät. Näille ryhmillä tiedonsaanti on usein kaikista tärkeintä ja heillä on myös oikeus saada tietoa kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta. Toisena ryhmänä ovat muun muassa kaupungin henkilöstö, yritykset ja paikallismedia. Kolmanneksi kohderyhmäksi on määritelty Vantaan näkökulmasta merkittävät muut suuret kaupungit kotimaassa, Pohjoismaissa ja Euroopan Unionissa.

Vantaan ympäristöviestinnän tavoitteissa on määritelty sisäisen ja ulkoisen viestinnän tavoitteet erikseen. Asukasviestinnän tavoitteissa korostuu se, että kaupunkilaiset saisivat ympäristöaiheista tietoa ja olisivat perillä siitä, miten voivat itse osallistua ja vaikuttaa ympäristötoimiin. Suunnitelmassa tunnistetaan, että esimerkiksi hiilineutraaliustavoitteeseen pyrkimisestä täytyy viestiä mahdollisimman ymmärrettävillä esimerkeillä, jotka vaikuttavat asukkaiden arkeen. Esimerkiksi uuden pyöräreitin valmistuminen tarjoaa kuntalaiselle konkreettisen tavan liikkua hiilineutraalisti.

Sisäisessä ympäristöviestinnässä pyritään siihen, että kaupungin työntekijöiden tietoisuus Vantaan ympäristötavoitteista saavuttaisi myös omassa työssä näkymisen tason. Tämän tulisi näkyä kenties esimerkiksi olemassa olevien vähemmän ympäristöystävällisten työtapojen muutoksina. Vaikka suunnitelmassa mainitaan johdon sitoutuneen tukemaan ympäristötyötä, jää avoimeksi kuinka konkreettisella ja laajalla tasolla tuki näkyy. Suunnitelmassa mainittu ekotukityö sisältää esimerkiksi työpaikkojen jätteiden

kierrätyspisteiden kehittämisen ja työntekijöiden kannustamisen kierrätysastioiden käyttöön.

Toimialojen viestintäryhmät puolestaan pyrkivät estämään toimialojen siiloutumista. Ympäristöteot näkyvät esimerkiksi kaupungin rakennushankkeissa suunnittelusta rakentamiseen ja lopulta rakennuksen käyttöönottoon saakka. Siksi on tärkeää, että osapuolet toimivat yhteisten tavoitteiden edistämiseksi eivätkä keskity vain omaan asiaansa. Organisaation maine rakentuu organisaation toiminnan ja tekojen sekä sidosryhmien niistä tekemän arvioinnin pohjalta (esim. Juholin 2017, 49). Maineen hallinnan kannalta toiminnan ja viestinnän odotetaan siis olevan johdonmukaisesti samansuuntaista, joten viestinnässä on pidettävä huolta siitä, että esimerkiksi asukkaille lähetetyt viestit eivät ole ristiriidassa kaupungin varsinaisten tekojen kanssa.

Vantaan ympäristöviestinnän suunnitelmasta selviää, että kunnan ympäristöön liittyvät viestintäaiheet ovat varsin monimuotoisia. Ympäristöviestintä voidaankin hahmottaa useilla eri tavoilla, kuten sen tutkimuskin:

Laajasti ottaen ympäristöviestinnän tutkimuksessa on kyse ihmisen ja luonnon välisen suhteen tarkastelemisesta. Lavean tulkinnan lähtökohtana on tutkia viestinnän roolia ihmisten luontosuhteen suhteen rakentumisessa, ylläpitämisessä ja muuttumisessa. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 10.)

Ympäristöviestinnän sisältö liittyy tyypillisesti ympäristöongelmiin ja ympäristönsuojeluun. Ympäristöviestinnällä on lähtökohtaisesti tarkoitus vaikuttaa ihmisen ja muun luonnon välisen suhteen muotoutumiseen, ihmisten ympäristötietoisuuteen sekä erilaisten yhteiskunnallisten toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen ympäristöasioissa (emt., 12).

Ympäristöviestinnässä ovat tavalla tai toisella osallisina luonto, ihmisyksilöt, ihmisten muodostamat ryhmät sekä ihmisten tuottama rakennettu ympäristö. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 11.)

Ympäristönsuojelu puolestaan on toimintaa, jolla yritetään ennaltaehkäistä ympäristöongelmien syntyä sekä poistaa tai lieventää jo muodostuneita ympäristöongelmia.

Ympäristöongelmassa on kyse haitalliseksi koetusta ihmisen aiheuttamasta ekologisten vaikutusten ketjusta tai yksittäisestä ekologisen ympäristön muutoksesta. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 12.)

Lyytimäki ja Palosaari (2004, 16) nostavat esille muodollisen määrittelyn rinnalle *konstruktivistisen näkemyksen* ympäristöviestinnästä ja sen tutkimuksesta. Konstruktivistisen lähestymistavan ydin on siinä, että ympäristöongelmien nähdään syntyvän yhteiskunnallisten määrittelyprosessien kautta. Varsinaisella ekologisen ympäristön tilalla ei siis ole näkemyksen mukaan niin suurta merkitystä kuin sillä, miten tilanteesta keskustellaan.

Konstruktivistisen näkemyksen mukaan periaatteessa mikä tahansa ilmiö voidaan määrittellä ympäristöongelmaksi. -- Usein ympäristöongelman määrittäminen lähtee liikkeelle jostakin luonnontieteiden avulla ekologisessa ympäristössä havaitusta muutoksesta. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 16)

Lyytimäki ja Palosaari (2004) painottavat sitä, että ilman viestintää ympäristö- tai muita ongelmia ei voida hahmottaa ongelmiksi. Ongelmien julkinen määrittely luo mahdollisuuksia myös muille arvioida ongelman merkitystä ja paikkansapitävyyttä. Samanmieliset ja erimieliset näkemykset auttavat kirkastamaan, millaisille tiedoille ja intresseille näkemykset perustuvat. Tämän jälkeen aihetta seuraavilla toimijoilla on mahdollisuus mobilisoida kannattamiensa näkemysten tueksi ja tuottaa yleistä mielipidettä ongelmaan puuttumiseksi.

Ympäristöviestinnän tutkimus voi lähteä liikkeelle viestintään ja ympäristösuojeluun liittyvistä käytännön tarpeista. Silloin tutkimuksen kohteena on sisäisen tai ulkoisen viestinnän toimivuus, ja sen tarkoitus voi olla parantaa viestintää eri toimijoiden välillä. (Esim. Lyytimäki & Palosaari 2004, 10.)

Miten esimerkiksi monitieteisissä tutkimushankkeissa viestitään siten, että yhteistyö tutkijoiden välillä sujuu mahdollisimman tehokkaasti ja miten tuloksista viestitään siten, että viestit saavuttavat vastaanottajat ja vaikuttavat toivotulla tavalla? (Lyytimäki & Palosaari 2004, 10.)

Lyytimäen ja Palosaaren (2004, 10) mukaan ”[k]äytännönläheisen suuntauksen edustajia ovat esimerkiksi monet kriisiviestintään, riskianalyysiin ja organisaatioviestintään liittyvät ympäristöviestinnän tarkastelut”. Myös tämän tutkielman lähtökohdat ovat käytännönläheiset ja tavoitteena on havaita esimerkkien kautta, millaisissa tapauksissa kaupungin olisi syytä panostaa ympäristöviestintään erityisen paljon ja millaisissa tapauksissa vaikuttaa siltä, että kaupunki on jo onnistunut viestimään tavoitteistaan.

Viestintää toteutetaan kunnissa monilla eri tavoilla. Kuntien ympäristöviestintää tehdään sähköisesti muun muassa kunnan verkkosivuilla, suullisesti erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa, kuten asukastilaisuuksissa, ja painettuna esimerkiksi maanomistajille lähetettävillä kirjeillä. Visuaalinen puoli on mukana käytännössä kaikissa muissa mahdollisissa vaihtoehdoissa paitsi kunnan asiakaspalvelun tai asiantuntijoiden ja asukkaiden välisissä puheluissa.

Kunnan asukkailla on muodollinen ja periaatteellinen oikeus osallistua esimerkiksi lähi-alueidensa kaavoitukseen. Asukkailla on mahdollisuus vaikuttaa lähiympäristönsä suunnitteluun muun muassa vastaamalla sähköisiin asukaskyselyihin ja osallistumalla asukastilaisuuksiin tai -foorumeihin, jotka ovat joko kasvokkain tai verkossa järjestettäviä keskustelutilaisuuksia. Näiden lisäksi Vantaalla asukkaiden vaikuttamiskanavina korostuvat sosiaalinen media sekä kaupungin sähköinen palautepalvelu ja kaupungin asiakaspalvelu, jota kutsutaan Vantaa-infoksi.

Lyytimäki ja Palosaari (2004) korostavat, että ympäristökysymyksiin liittyy yleensä aina intressiristiriitoja, minkä takia ympäristöviestinnän onnistumisen kriteerinä ei voi pitää ristiriitojen välttämistä. On todennäköistä, että ympäristöaiheiseen liittyvä viestintä on yhden tahon mielestä onnistunutta ja jonkun toisen tahon kannalta puutteellista tai epäonnistunutta. Sen takia on tärkeää, että aiheista syntyy keskustelua ja eri osapuolet tulevat kuulluiksi. Oleellista on myös se, mitä ratkaisuvaihtoehtoja pidetään mahdollisina. (Lyytimäki & Palosaari 2004, 10.) Tämä koskee sekä viestinnän sisäistä prosessia että organisaatioiden ja sidosryhmien välistä vuoropuhelua.

Osallistumisen vaikuttavuusaste riippuukin paljolti siitä, missä määrin kuntalaisten mielipiteet huomioidaan suunnittelussa. Vaikuttamisen yhtenä edellytyksenä on, että viestinnässä luodaan tilaisuuksia aidolle vuorovaikutukselle. Asukkailla ei ole todellista vaikutusmahdollisuutta, jos kunnan asiantuntijat ovat jo valmiiksi päättäneet pysyä vain omassa alkuperäisessä suunnitelmassaan ja asukkaiden muutosehdotuksia pidetään lähtökohtaisesti mahdottomina toteuttaa. Viestintätilanteissa on syytä ottaa huomioon myös se, että ympäristö voidaan kokea hyvin monilla eri tavoilla. Toisen osapuolen mielestä pienehkö viheralue voi olla joutomaana haaskautuva ryteikkö, mutta toiselle se on arvokas luontokokemuksia tarjoava lähimetsä. Jos nämä tahot eivät ymmärrä toistensa näkökulmia, on alueen kehittämissuunta aina vähintään toisen mielestä epämiellyttävä.

Vantaan kaupungin ympäristöviestinnän suunnitelma vuodelta 2020 keskittyy pitkälti positiivisten näkökulmien esiin tuomiseen, kuten ympäristökasvattamiseen ja talkoisiin ja muihin matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksiin. Suunnitelmassa voitaisiin tuoda esiin myös se, miten asioista viestitään silloin, kun esimerkiksi strategiset tavoitteet eivät täyty odotetusti. Viestintäsuunnitelmassa ei ole huomioitu esimerkiksi kriiseihin tai *leimahduksiin* varautumista. Leimahdus voi tapahtua esimerkiksi sosiaalisessa mediassa (vrt. Juholin 2017, 45–47 ja 254–255), kun esimerkiksi kuntalaiset tai kunnallispoliitikot nostavat esiin epäkohtia tai ristiriitaisuuksia kaupungin ympäristötavoitteiden ja toiminnan välillä. Näissä tilanteissa viestinnältä vaaditaan paljon, ja usein voisi olla parempi varautua tilanteisiin ennakolta hyvällä viestinnällä.

Suunnitelmassa linjataan, että ympäristötavoitteiden tulisi olla koko kaupunkiympäristön toimialaa ja kaupunkia läpileikkaavia, mutta käytännössä esiintyviä ristiriitatilanteita ei huomioida. Voi olla esimerkiksi niin, että jokin kaupungin toimijoista kaataa puita työmaalla ilman, että muut kaupungin toimijat ovat siitä tietoisia. Silloin tieto tavoittaa todennäköisesti viestinnänkin vasta, kun vahinko on jo tapahtunut ja asukasaktiivit ovat älähtäneet luontoarvojen uhkaamisesta sosiaalisessa mediassa tai muilla *teema-areenoilla* (vrt. Juholin 2017, 46–47; Luoma-aho & Vos 2010). Varsinaiseen kriisiviestintään on toki laadittu omat kaupunkitasoiset ohjeensa, mutta voisi olla hyödyllistä, jos pienempiin leimahduksiin olisi varauduttu suunnitelmallisesti ja ennakoivasti myös

ympäristöviestintäsuunnitelman tasolla. Myös Juholinin (2017, 46) mukaan on oleellista tunnistaa, mitkä ovat teemoja, joiden esiintymistä ja leimahdusta pitäisi erityisesti seurata.

Viestintä on lähtökohtaisesti monimutkainen ja dynaaminen prosessi. Kaupungin viestinnän onnistumiseen vaikuttavat monet seikat, kuten kaupungin asiantuntijoiden kommunikaatio toistensa sekä ulkopuolisten konsulttien kanssa sekä asiantuntijoiden ja viestijöiden suhde. Myös toimialojen väliset suhteet ja yhteistyö tai sen puute vaikuttavat viestinnän onnistumiseen – esimerkiksi siihen, kuinka moni näkökulma aiheesta tiedottaessa huomioidaan. Nämä seikat vaikuttavat myös siihen, miten vuoropuhelut toimittajien kanssa toteutetaan – keskustellaanko asioista ensin sisäisesti ja otetaanko viestintä heti mukaan keskusteluihin vai antavatko asiantuntijat haastatteluita omatoimisesti? Harkitsemattomat ja etukäteen suunnittele mattomat puheenvuorot voivat pahimmillaan johtaa pysyvään mainehaittaan on kyse sitten väärinkäsityksestä tai sisäisten ristiriitojen paljastumisesta. Maineeseen vaikuttaa lopulta se, millaisen tulkinnan asukas tilanteesta tekee esimerkiksi uutisen pohjalta.

5 KUNTAVIESTINNÄN SUHDE JULKISUUTEEN

Habermas (1985) kuvailee julkisuutta ensisijaisesti yhteiskunnallisen elämän alueena, jolla voi muodostua niin sanottu *yleinen mielipide*. Yleinen mielipide puolestaan syntyy kansalaisten järjenkäytön tuloksena. Yksittäisillä kansalaisilla on oikeus kokoontua vapaasti ja ilmaista mielipiteensä merkittäviksi kokemistaan asioista. Mielipiteiden muodostamiseksi kansalaiset tarvitsevat informaatiota, jonka hankkimiseksi ja käsittelemiseksi he asettuvat tiedonvälityksen ja julkisen keskustelun yleisöksi. Erilaiset tiedotusvälineet, kuten sanoma- ja aikakauslehdet, radio, televisio sekä nykyisin myös internet ja kaikki siihen pohjautuvat sosiaalisen median alustat toimivat kansalaisille myös kanavina omien näkemysten esittämiseksi julkisesti (Habermas, 1985, 17–18.)

Ainakin sanomalehdissä *paikallisjulkisuus* on ollut vahvasti uutisvetoista. Niissä ääneen ovat päässeet ensisijaisesti kunnan luottamuselimet ja korkeimmat viranhaltijat. Yleisönosastoa lukuun ottamatta asukkaille on avautunut ensisijaisesti informaation vastaanottajan, eli yleisön, rooli. Viime vuosikymmeninä journalismin lähdevalikoima on tosin laajentunut, kun asukkaille ja niin sanotuille tavallisille kansalaisille on haluttu antaa uutisissa näkyvämpi rooli. Sen myötä asukkaat ovat päässeet paikallisuutisissa esiin myös aloitteen tekijöinä sekä päätöksenteon haastajina ja arvioijina (ks. Heikkilä 2001; Ahva 2010).

Kuntakontekstissa sosiaalista mediaa voidaan ajatella kuntalaisten eli asukkaiden omana mediana, jonka kautta asukkaat ja asukasyhdistykset voivat vapaasti esittää omia mielipiteitään ja näkökohtiaan kunnan ajankohtaisista asioista. Asukkaiden lisäksi myös kunnat ja kuntapäätäjät viestivät keskenään ja toisilleen sosiaalisessa mediassa. Vantaan ympäristöviestintä toimii niin sanotusti kaupungin omana mediana, sillä se välittää virallista tietoa, joka tukee joko välillisesti tai suoraan kaupungin hyväksymiä suunnitelmia ja linjauksia. Journalistinen media sijoittuu näiden väliin, sillä sen tehtävänä on välittää tietoa ja informaatiota sekä ylhäältä alaspäin eli kaupungilta asukkaille että alhaalta ylöspäin eli asukkailta kaupungille. Tämän lisäksi journalistinen media

pyrkii välittämään tietoa horisontaalisesti sekä kaupungin päättäjien kesken että asukkaiden kesken.

Journalistisen median tehtävä on siis viestinnässä moninaisempi, mutta myös epämääräisempi. Toisin kuin asukkaiden tai kaupungin viestinnässä ei voida etukäteen sanoa, kenen intressien tueksi se kulloinkin asettuu. Sen takia journalistiseen mediaan kohdistuu ristiriitaisia oletuksia ja se toimii melkein aina jonkin osapuolen mielestä väärin tai puutteellisesti (ks. Lyytimäki & Palosaari 2004, 10).

Sosiaalinen media ja viestintäympäristön digitalisoituminen ovat johtaneet myös siihen, että organisaatiot, niin kunnat kuin mediatilatkin, joutuvat sovittamaan toimintaansa ja sisällöntuotantoaan sosiaalisen median vaatimuksia vastaavaksi. Ilmiöstä puhutaan *somedialisaationa*. (Juholin 2017; Aula & Heinonen 2017.)

Markkinoiden ja kilpailuyhteiskunnan eetoksen mukaan ”jokainen yhteisö, yritys, julkishallinnon organisaatio ja jopa yksityinen ihminen rakentaa itsestään, toiminnastaan tai ideologiastaan tuotteen, jota brändää maailmalla, politiikan verkostoissa ja hallinnon sidosryhmissä” (Hakala 2016, 104). Kunnat nostavat esimerkiksi osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia esiin usein sosiaalisen median kautta, missä kuntalaisten huomiosta kilpaillaan sekä erilaisten viihdesisältöjen että mainosten kanssa. Myös kaupungin tapahtumakutsun tai tiedotteen tulisi kiinnittää asukkaan huomio muiden sisältöjen joukossa, mutta pystyykö mahdollisimman neutraali sisältö siihen?

Kuntaviestintää ja erityisesti sidosryhmille kohdistettavaa osallisuusviestintää voidaankin ajatella rajoittavan se, kuinka myönteisiä ja markkinoinnillisia viestejä kuntalaisille voidaan välittää esimerkiksi hankkeista, joissa on sekä selviä hyviä että huonoja puolia. Esimerkiksi kaavoitus on aina pohjimmiltaan strategista ja vaikuttaa merkittävästi alueiden tulevaisuuden suuntaan ja kehitykseen. Silti kuntaviestinnän tehtäviin kuuluu myös aluemarkkinointia ja elinvoimaviestintää eli ennen kaikkea myönteisten mielikuvien luomista ja korostamista niin uusista ja kehittyvistä kuin vanhoista alueista. Voisikin sanoa, että kunnan viestijöitä vedetään useisiin eri suuntiin. Yhden janan toisessa päässä on hallinnollisuus ja pakollisen byrokratian vaatimukset ja toisessa markkinoinnillisuus ja

tavoite tarjota kuntalaisille enemmän kuin on pakko. Myönteisillä näkökulmilla pyritään rakentamaan hyvää mainetta, mutta verorahojen ”väärinkäyttö” tai luontoarvojen uhkaaminen voivat silti nousta aiheen keskiöön.

Esimerkiksi Kunelius ja Reunanen (2021, 10–11) argumentoivat, että sosiaalinen media mahdollistaa uudella tavalla ideologisten ryhmittymien organisoitumisen sekä mielipiteiden muokkaamiseen tähtäävän viestinnän, minkä lisäksi ”[s]osiaalisessa mediassa keskustelu - - kärjistyy ja polarisoituu helposti”. Vantaalla kaupungin toimet ja epäonnistumiset erityisesti puunkaadoista ja uusien pientaloa-alueiden kaavoittamisesta viestimisessä synnyttävät toistuvasti asukkaiden keskuudessa niin sanottuja leimahduksia sosiaalisessa mediassa (vrt. Juholin 2017).

Sosiaalinen media toimii kuitenkin myös tärkeänä matalankynnyksen palautekanavana, jonka mahdollistamana asukas voi viestiä suoraan kunnalle havaitsemastaan epäkohdasta tai myönteisestä asiasta ilman kuntaorganisaation kankeiden rakenteiden vaikutuksia. Esimerkiksi Vantaan sähköisessä palautejärjestelmässä palautteelle pitää ensin valita eritasoisia kategorioita ja aihealueita valmiiksi valittavissa olevista vaihtoehdoista. Luokitteluilla pyritään siihen, että palautteet ohjautuisivat täsmällisesti oikeille tahoille kaupunkiorganisaatiossa. Palautetta antavan asukkaan voi kuitenkin olla vaikeaa löytää palautteelleen oikeita lokeroita. Sosiaalisessa mediassa palautteenantaja välttyy tältä moniportaiselta luokitteluprosesilta.

Kuneliuksen ja Reunasen mukaan keskustelujen polarisoituminen sosiaalisessa mediassa ”- - voi heijastua myös journalistiseen mediaan ja yhteiskunnalliseen ilmapiiriin yleisemminkin”, sillä ”- - journalistinen ja sosiaalinen media ovat tiiviisti kytköksissä toisiinsa” (emt.). Sosiaalisen median roolin kasvun seurauksena journalistinen media ei kuitenkaan enää hallitse julkisuutta yhtä merkittävällä tavalla kuin 10–15 vuotta sitten (emt.).

Erityisesti sosiaalinen media on noussut julkisuuden areenaksi, jolla niin päättäjät kuin muutkin kansalaiset voivat yrittää kohdistaa huomiota haluamiinsa asioihin sekä kierrättää, kommentoida ja kyseenalaistaa journalistisessa mediassa esitettyjä näkemyksiä. (Kunelius & Reunanen 2021, 10–11.)

Yhtäältä keskustelut toisinaan kärjistyvät ja niissä levitetty tieto voi olla myös virheellistä tai muulla tavoin kunnan toimintaa tai päättäjiä mustamaalaavaa, jolloin kunta tai kritiikin kohteena olevat päättäjät saattavat myös osallistua keskusteluun ja pyrkiä korjaamaan keskustelussa syntyneitä väärinkäsityksiä. Toisaalta sosiaalisessa mediassa esitetyt räväkät mielipiteet eivät välttämättä edusta asukkaiden yleistä mielipidettä. Sen takia niin kuntaviestijät kuin journalistinen media voivat suhtautua yksittäisiin äännekkäisiin sosiaalisen median toimijoihin epäluuloisesti.

Juholinin (2017, 15) mukaan yksi aikamme megatrendeistä on se, että kaikki on ennemmin tai myöhemmin julkista eikä julkisuuden hallinta ole useinkaan mahdollista. Myöskään ”syytön kunnes toisin todistetaan” -periaate ei Juholinin (2017, 15) mukaan enää päde nykyisessä kiireisessä mediaympäristössä, sillä myös virheellisesti levinneet tiedot voivat aiheuttaa kohuja esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, ja sen takia organisaatioiden on oltava jatkuvasti valmiita korjaamaan virheellisiä käsityksiä toiminnastaan. Toisaalta organisaation on myös oltava valmis korjaamaan omat todelliset virheensä. (Juholin 2017, 16.)

Juholin (2017) korostaa myös vastuullisuuden merkityksen vahvistumista. Vastuullisesti ja oikein toimimisen lisäksi organisaation toiminnan tulee myös näyttää hyvältä ja oikeutetulta ulospäin. Juholin (2017, 16) korostaa, että organisaatiot ovat myös monin eri tavoin tilivelvollisia yhteiskunnalle ja joutuvat ansaitsemaan olemassaolon oikeutuksen teoin ja viestein ollessaan jatkuvasti yhteiskunnan arvioitavana. Myös Hakala (2016, 100) kysyy: ”[k]umpi on ensin: oikea teko vai oikea ohje?”. Seurausetiikan mukaisesti voidaan ajatella, että oikein olisi teko, joka tuottaa mahdollisimman paljon hyvää. Kuitenkin velvollisuusetiikan mukaan tärkeämpää on toimia velvollisuuden tai etukäteen tiedetyn oikean säännön mukaisesti (emt.).

Monet erityisesti julkishallinnolliset organisaatiot korostavat viestinnässään avoimuuden periaatetta, mutta viestintäratkaisuihin ja erityisesti volyyymiin vaikuttaa usein sellaisia vaikutuksia kyseisestä asiasta viestimisellä arvioidaan olevan. Esimerkiksi kunnan rakennus- tai kaavoitushanke voi olla toteutettu kaikkine vaiheineen lain ja muiden periaatteiden mukaan täysin oikeaoppisesti, mutta hanke voi silti herättää yleisössä

vastustusta. Tällaisessa tilanteessa kunnan päättäjät ja viestijät joutuvat pohtimaan aiheuttaako suurempaa mainehaittaa viestiä hankkeen etenemisestä näyttävästi ja useissa kanavissa yrittäen samalla kenties korjata vastustajien virheellisiä käsityksiä ja vakuuttaa heitä hankkeen hyvistä puolista vai se, jos hankkeesta viestitään matalalla profiililla vain yksittäisissä kanavissa ja vähäisillä tiedoilla.

Hakalan (2016, 109) mukaan markkinoihin perustuvassa promootioviestinnässä epäsuotuisia tietoja voidaan verhoilla julkisuudelta, vaikka muuten promootionäkökulma korostaa näkyvyyden ja esillä olon merkitystä. Myös Kantola ja Lounasmeri (2014) korostavat promootiokulttuuriin liittyviä viestintästrategioita, joihin liittyy julkisuuden rajoittaminen.

Esimerkiksi vaikeista asioista voidaan tiedottaa niin, etteivät ne nouse julkisuuden keskiöön ja julkisuuden huomio voidaan suunnata lanseeraamalla tiettyjä teemoja voimakkaasti. Journalisteihin voidaan luoda hyvät suhteet tai heitä voidaan estää pääsemästä tietyn organisaation edustajien puheille. (Kantola & Lounasmeri 2014, 4.)

Medioituminen lisää organisaatioiden painetta sekä tarkoitushakuiseen media-agendan hallintaan että medialogiikkaan mukautumiseen, mikä voi tarkoittaa myös lisääntyneitä avoimuutta. Median luoma julkisuuspaine voi pakottaa organisaatiot käsittelemään asioita avoimemmin ja kehittämään käytäntöjä, jotka valmistavat niitä kriittisen keskustelun tilanteisiin. Samalla käytännöt tukevat läpinäkyvyyttä ja eri osapuolten osallistamista, sillä organisaatioiden pitää esimerkiksi pystyä perustelemaan toimintaansa. (Kunelius ym. 2010, 72–75.)

Median itsenäisesti – tai muiden toimijoiden rohkaisemana – asettama agenda voi alistaa instituutiot ottamaan asiat esiin hetkillä tai näkökulmista, joista ne mieluummin strategisista syistä vaikenisivat. (Kunelius ym. 2010, 72–75.)

Organisaatioiden lisäksi myös päättäjät pyrkivät hyödyntämään mediaa oman agendansa ajamiseen. Yhtäältä päättäjien ja toimittajien professionalisoituminen näkyy yhteistyön selkeytymisenä ja viestinnän kasvavana arvostuksena. Erityisesti päättäjät, jotka ovat paljon tekemisissä toimittajien kanssa, ymmärtävät median toimintatavat ja sen myötä vakiintuneet pelisäännöt määrittävät yhteistyötä. Se ”- - ei kuitenkaan estä

päätäjiä yleisemmällä tasolla kritisoimasta median toimintalogiikkaa ja median viimeaikaisia kehityspiirteitä”. (Kunelius ym. 2010, 220.)

Toisaalta mediaesityksillä voi olla myös vaikutuksia esimerkiksi kuntaorganisaation poliittiseen päätöksentekoon. Esimerkiksi Kunelius, Noppari ja Reunanen (2010) sekä Reunanen ja Kunelius (2021) ovat tutkineet median ja poliittisten päättäjien välistä suhdetta. Vaikka päättäjät pitävät median suoraa vaikutusta päätöksenteon agendaan melko vähäisenä mediahuomion lyhytjänteisyyden takia, saattaa hetkellinen mediahuomio kuitenkin saada päättäjät tarttumaan nopeasti yksittäisiin ongelmakohtiin tai väärinkäytöksiin. Mediajulkisuudella ei ole välttämättä vaikutusta pitkän linjan työhön sen takia, että asiantuntijatietoon ja osallisten intresseihin perustuvat valmisteluprosessit ovat pitkiä. (esim. Reunanen & Kunelius 2021, 77–78.) Toisaalta mediajulkisuudella voi olla myös yllättäviä vaikutuksia päätöksentekoon:

Haastatteluissa tuli esiin myös mekanismi, jolla mediajulkisuus voi melko suoraan vaikuttaa ristiriitoja herättävienkin hankkeiden edistymiseen. Se voi ”sähköistää ilmapiiriä niin, että eri tahot aktivoituvat puolustamaan etujaan, mikä taas lisää valmistelijoiden päättäväisyyttä hankkeen edistämisessä”. Kun hankkeen vastustajat tuovat kritiikkiään julkisuuteen, tämä voi saada valmistelijat viemään hankkeen ripeästi maaliin, jotta yhä uusien yksityiskohtien avaaminen ei pysäyttäisi prosessia tai jopa estäisi hankkeen toteutusta. (Reunanen & Kunelius 2021, 77–78.)

6 EMPIIRINEN TUTKIMUSASETELMA

Tutkimuskohteenani ovat journalistisen median esitykset Vantaan kaupunkiin liittyvistä ympäristöaiheista. Tarkoitukseni on selvittää, millä tavoin Vantaan ympäristöön liittyvät toimet esitetään journalistisessa mediassa ja miten nämä esitykset vastaavat Vantaan asettamia ympäristötavoitteita ja niihin pyrkivää toimintaa.

Tavoitteenani on yhtäältä selvittää, miten kaupunki onnistuu viestinnällään tuomaan esiin luontopositiivisia tekojaan median kautta ja toisaalta, miten kyseisiin kaupungin toimiin suhtaudutaan. Tarkoituksena on tulkita uutisten välittämien mielikuvien kautta, millaista mainetta ne mahdollisesti rakentavat kaupungille sidosryhmien silmissä. Sitä varten on oleellista selvittää, miten uutisoinnissa esitetään kaupungin tavoitteiden ja puheiden suhde sen todelliseen toimintaan. Yksinkertaistettuna uutisointi tukee Vantaan mainetta ympäristötavoitteiden toteuttamisessa, jos kaupungin tavoitteiden ja todellisten toimien välillä ei esiinny ristiriitaa. Sen sijaan, jos näiden välille rakentuu ristiriita, uutisoinnissa horjutetaan Vantaan ympäristömainetta.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- Millä tavoin journalistisessa mediassa käsitellään Vantaan kaupungin toimintaa luontoasioissa?
- Millaista kuvaa journalistisissa jutuissa rakennetaan paikallisista ympäristökysymyksistä ja niiden ympärille rakentuneista suhteista kaupungin ja asukkaiden välillä?
- Miten Vantaan kaupunki onnistuu luontopositiivisuuden ja resurssiviisauden mainetyössään ja millaista mainetta uutiset rakentavat Vantaan kaupungille?

Ensimmäisillä kysymyksillä pyrin saamaan vastauksen siihen, miten kaupungin aiheet ovat läpäisseet uutiskynnyksen. Toisaalta olen kiinnostunut uutisten sävystä: onko lehdistöön esimerkiksi nostettu jokin kaupungin omasta viestinnästä poikkeava negatiivinen tai positiivinen näkökulma ja ketkä uutisissa pääsevät ääneen? Millaisen aseman journalistisissa esityksissä saavat esimerkiksi paikalliset asukasaktiivit tai kaupungin työntekijät, viranhaltijat ja päättäjät? Kolmannella kysymyksellä pyrin selvittämään, miten Vantaa on onnistunut käsittelemään ympäristöön liittyviä ristiriitoja ja tarjoamaan asukkaille mahdollisuuksia osallistua niiden ratkaisemiseen.

Kaupungin maineen kannalta oleellista on se, painottuuko kaupungin ympäristötoimista uutisointi kielteisiin aiheisiin ja näkökulmiin, ja toisaalta myös se, millä tavoin kaupunki tuo omaa toimintaansa esiin ja vastaa erilaisiin kriisitilanteisiin. On kiinnostavaa, millä tavoin esimerkiksi kaupungin päättäjät ja poliitikot ottavat kantaa ympäristöasioihin Vantaalla ja ovatko kannanotot linjassa kaupungin strategisten tavoitteiden kanssa. Vaikka kaupunki tekee töitä maineensa eteen, lopulta maine syntyy ihmisten sosiaalisissa verkostoissa. Organisaatioilla on usein mainetavoitteita, jotka tuodaan esiin tekemällä lupauksia, kuten ”Vantaa on luontopositiivinen vuonna 2030”. Näitä tavoitteita ja lupauksia tehdään näkyviksi viestinnän ja markkinoinnin keinoin. Suuren yleisön saavuttamisessa oleellisessa roolissa voidaan nähdä olevan journalistinen media.

Ensisijaisesti maineeseen vaikuttavat ihmisten kokemukset siitä, miten organisaatio on toiminut konkreettisessa tilanteessa. Organisaation toimintaa arvioidaan usein suhteessa organisaation omiin lupauksiin. Jos näiden välillä havaitaan ristiriita, tuloksena on maineen menettäminen tai ainakin sen heikkeneminen. Vaikka maine syntyy ihmisten keskinäisviestinnässä, on journalistisella medially keskeinen rooli keskusteluaiheiden tarjoajana.

Konstruktionistisesta näkökulmasta median esitykset voivat myös luoda ilmiöistä ongelmia määrittelemällä jonkin ilmiön ympäristöongelmaksi. Toisin sanottuna esimerkiksi ympäristössä tapahtuvaa muutosta ei välttämättä pidetä ongelmana ennen kuin se on tuotu julkiseen keskusteluun sellaisena. Yleisöllä on tällöin mahdollisuus ottaa rooli asian kannattajana tai vastustajana. (esim. Lyytimäki & Palosaari 2004.) Ympäristöviestinnän voidaan nähdä tarkoittavan esimerkiksi organisaatioiden ympäristöraportointia tai joukkoviestinten uutisointia ympäristöaiheista (Lyytimäki & Palosaari 2004, 10). Tässä tutkielmassa kiinnitän huomioni etenkin paikallismedioiden Vantaata käsitteleviin ympäristöaiheisiin uutisiin ja muihin kirjoituksiin.

Tarkastelen tutkielmassani Vantaan ympäristöviestintää lehtiartikkeleiden kautta selvittääkseni, millainen maine kaupungille rakentuu suhteessa luontopositiivisuuden tavoitteeseen. Käsitän kaupungin ympäristöviestinnäksi tässä tutkielmassa esimerkiksi kaupungin henkilöstön antamat haastattelut ja mielipidekirjoitukset. Kaupungin viestinnän

lisäksi tutustun päättäjien ja asukkaiden näkemyksiin mielipidekirjoitusten ja muiden lehtiartikkeleiden pohjalta. Lisäksi huomioin median roolin julkaisijana ja äänenantajana.

Kuten esimerkiksi Kummun (2020) tutkimuksesta selviää, on uutisten ympäristöstä annama kuva ollut eri aikoina hyvin erilainen, vaikka journalismin tehtävä ja uutisten esitystavat ovat pysyneet pääpiirteittäin samoina. Sen takia on kiinnostavaa selvittää, millaista kuvaa ympäristöstä luodaan 2020-luvulla, kun esimerkkinä ovat Vantaata koskevat ympäristöaiheiset uutiset.

7 AINEISTO

Aineistona käytän Vantaan kaupunkia koskevia ympäristöteemoihin liittyviä uutisia. Aineiston koostan kaupungin mediaseurantatyökalun avulla. Kaupungin mediaseurantatyökalulla on tehty valmiita suodatuksia, jotka pohjautuvat useisiin erilaisiin hakusanayhdistelmiin. Hyödynnän aineiston etsimisessä kyseisiä resurssiviisautta ja hiilineutraaliutta varten tehtyjä suodatuksia.

Kartoitan luontopositiivisuuden teemaa laajahkon yhden kokonaisen vuoden uutisointia koskevan näytteen avulla, sillä se voi tarjota kaupungille katsauksen siitä, millaisten teemojen yhteydessä luontopositiivisuus tai luonnon monimuotoisuus nousevat esille ja millaiset näkökulmat ylittävät median uutiskynnyksen.

Aineistoni koostuu 62:sta Vantaan kaupungin toimia koskevasta ympäristöteemoihin liittyvästä lehtiartikkelista vuodelta 2023. Aineistoon sisältyy sekä uutisia että mielipidekirjoituksia, jotka ovat joko päättäjien eli kunnallispoliitikkojen, asukkaiden tai kaupungin asiantuntijoiden kirjoittamia. Enemmistö artikkeleista on julkaistu paikallislehti Vantaan Sanomissa tai sen sisarlehdissä, mutta aineistossa on mukana myös valtakunnallisten medioiden, kuten Helsingin Sanomien ja Ylen, artikkeleita.

Koostin aineiston kaupungin mediaseurantatyökalun avulla, siten että käytin valmiiksi kaupungin tarpeisiin luotua suodatusta, joka poimii automaattisesti ennalta määritettyjen asiasanojen perusteella kaikki uutisjulkaisut, jotka käsittelevät Vantaan kaupunkia ja resurssiviisauden teemoja. Valmis suodatus tarjosi aikaväliltä 1.1.–31.12.2023 yhteensä 620 juttua, jotka tallensin järjestelmästä itselleni excel-taulukoksi. Kävin koko juttulistan läpi arvioimalla jutun otsikon perusteella niiden relevanssia tutkimuskysymysten tarkastelussa. Poistin aineistosta ammattilehdissä julkaisut jutut, koska tarkoitukseni oli keskittyä suurelle yleisölle suunnattuihin journalistisiin esityksiin. Rajasin aineiston ulkopuolelle myös Newsbox-palvelun uutiset, sillä palvelu vain julkaisee uudelleen pääkaupunkiseudulla ja sen lähialueella ilmestyvien lehtien artikkeleita sivustollaan.

Jatkoin aineiston tarkentamista lukemalla 165 artikkelia tarkemmin. Tässä yhteydessä otin mukaan vain yhden version uutisista, jotka oli julkaistu useammassa alueella ilmestyvässä Keski-suomalaisen omistamissa lehdissä (Vantaan Sanomat, Helsingin Uutiset ja Länsiväylä). Rajausten jälkeen päädyin ottamaan analyysiin mukaan 62 juttua. Niiden valikoinnissa painotin seuraavia kriteerejä:

- Vantaan kaupungin tuli näkyä artikkelissa joko toimijana tai keskustelun tai kriitiikin kohteena
- kirjoitus käsitteli jotakin ympäristö- ja luontoteemaa esimerkiksi päätöksenteon, luontokokemuksen tai päästö- tai saastenäkökulmasta
- kirjoituksessa käsiteltiin suoraan tai epäsuorasti kaupungin luontoon ja ympäristöön liittyviä strategisia tavoitteita ja pyrkimyksiä tai ristiriitoja luonnonsuojelun ja kaupungin toimissa.

Lukemisen yhteydessä muotoilin aineistolähtöisesti neljä sisällöllistä teemaa, joita jutuissa käsiteltiin. Nämä kategoriat olivat:

1. Päästöt ja liikenne
2. Luonnonsuojelu vs. asuntorakentaminen
3. Luonnossa liikkuminen ja luontosuhde
4. Vesistöt, saasteet ja roskaantuminen.

Ensimmäinen luokka ”Päästöt ja liikenne” pitää sisällään 9 juttua, jotka käsittelevät resurssiviisauden teemoja liikenteen tai muiden päästöjen näkökulmasta. ”Luonnonsuojelu ja asuntorakentaminen” -luokka sisältää 20 artikkelia. Niistä 12 eli yli puolet on mielipidekirjoituksia. Kirjoittajina on sekä kuntalaisia, päättäjiä että kaupungin asiantuntijoita. Kategorian artikkelit kuvaavat pääosin Vantaan pientalorakentamisen ja luonnonsuojelun tavoitteiden ristiriitoja. ”Luonnossa liikkuminen ja luontosuhde” -luokka sisältää 20 artikkelia. Kategorian jutut kuvaavat pääosin asukkaiden suhdetta vantaalaiseen luontoon. Kaupungin maineen kannalta asukkaiden kokemukset lähiluonnosta ja luontovirkistysalueista ovat merkittäviä. Jutuissa mainetekijät varsinkaan luontoposiitiivisuuden näkökulmasta eivät ole välttämättä yhtä selkeitä kuin muissa kategorioissa. Toisaalta kategoria korostaa kaupungin roolia luontovirkistysmahdollisuuksien tarjoajana. ”Vesistöt, saasteet ja roskaaminen” -luokassa on yhteensä 13 artikkelia. Ne käsittelevät muun muassa vesistöjen ja maaperän saastumista sekä roskaamista. Pilaantunutta maaperää käsiteltiin viidessä artikkelissa. Vesistöjen rehevöitymistä ja saastumista käsiteltiin

kuudessa jutussa, joista kaksi käsittelee vesistöjen roskaantumista. Jutuista kaksi käsittelee muunlaista roskaamista.

8 ANALYYSI

8.1 Päästöt ja liikenne

Ensimmäiseen luokkaan sijoitetusta yhdeksästä jutusta kuusi käsitteli joukkoliikennettä, ja niistä viisi liittyi raitiotien rakentamiseen Vantaalle. Suoraan Vantaan ratikkaa käsittelevistä jutuista yksi on mielipidekirjoitus ja toinen pääkirjoitus. Joukkoliikenteeseen liittyvien juttujen lisäksi liikennepäästöjä käsiteltiin kahdessa jutussa. Myös rakentamisen päästöjä käsiteltiin kahdessa jutussa, joista toinen koski energiavalintoja ja toinen kierätysmateriaalien hyödyntämistä rakentamisessa. Lisäksi yhdessä jutussa käsiteltiin kaikenlaisia ilmastopäästöjä.

Asukkaat pääsevät ääneen kahdessa liikenneaiheisessa mielipidekirjoituksessa. Vantaa-laispoliitikot pääsevät ääneen kahdessa raideliikennettä ja ratahankkeita käsittelevässä jutussa. Vantaan kaupungin asiantuntijat pääsevät ääneen kahdessa rakentamisen päästöjä käsittelevässä jutussa, minkä lisäksi Helsingin kaupungin asiantuntija oli äänessä yhdessä liikennepäästöaiheisessa jutussa. Huomattavaa on se, että harvassa jutussa ääneen pääsevät yhtä aikaa asukkaat, päättäjät ja kaupungin edustajat.

Rakentamiseen liittyvinä ympäristöongelmina jutuissa nähdään rakennushankkeet, jotka tuottavat liikaa päästöjä, ja purkutyömailta hukkaan menevät kierrätyskelpoiset materiaalit. Lisäksi ympäristöongelmina esitetään liikenteen tuottamat päästöt, sähkönkulutus ja rakennusten muu energiankulutus.

Lentorataa verrattiin hankkeena Vantaan ratikkaan yhdessä jutussa. Vantaan Sanomat (28.11.2023) otsikoi: ”Ratikan jälkeen uusi kuuma peruna – Rahoittaako Vantaa 2,9 miljardin euron jättihankkeen suunnittelua?”. Kustannusten lisäksi jutussa vedottiin ympäristövaikutuksiin:

Joukkoliikenteen kannattajana tunnettu vantaalaispoliitikko, vihreiden Sirpa Kauppinen tarttuu pääosin tunnelissa kulkevan radan rakentamisen ympäristövaikutuksiin.

– Hanke on ilmaston kannalta jäätävän kallis. Lentorata ei sadassakaan vuodessa kompensoi tunnelin rakentamisessa syntyneitä ilmastopäästöjä. (VS 28.11.2023)

Mielipidekirjoituksessa kokoomuslainen Vantaan kaupunginvaltuutettu Susanna Kaiju puolestaan argumentoi:

En kannattanut ratikkaa ennen kuntavaaleja, sillä en nähnyt sen etuja kaikille vantaalaisille. Ratikan ympäristöystävällisyys kiskotarpeineen on kyseenalaista sähköbussihin verrattuna ja ratikkareittejä on hankala muuttaa tilanteiden muuttuessa. Sitä paitsi ratikka oli jo silloin järkyttävän kallis.

Mielestäni paukkuja kannattaisi mieluummin laittaa esimerkiksi juna-asemien syöttöliikenteen kehittämiseen. (VS 20.5.2023)

Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa puolestaan korostettiin kaupunki- ja pikaratikoiden merkitystä ilmastoystävällisempään liikenteeseen siirtymiselle:

Ratikka sopii sinne, missä on riittävä väentiheys. Vantaalla on potentiaalia kasvaa, ja nopea ja kattava joukkoliikenne lisää Vantaan houkuttelevuutta. Yhä useammalle helpot ja nopeat kulkuyhteydet ilman omaa autoa ovat ratkaiseva asia asuinpaikan valinnassa. Henkilöautoilun vähentäminen vaikuttaa tieliikenteen päästöihin, joista yli puolet tulee henkilöautoista. (HS 24.5.2023b)

Kirjoituksessa keuhuttiin Vantaan ratikka -hankkeen potentiaalia ja vastuutettiin Suomen hallitusta hankkeen edistämässä, sillä valtion oli ollut tarkoitus rahoittaa osa hankkeesta MAL-avustuksen muodossa.

Kaupunki- ja pikaratikat ovat tärkeitä siirtymässä kohti ilmastoystävällistä liikennettä, ja siksi hankkeiden tukemisen pitäisi kiinnostaa myös tulevaa hallitusta. Sähköisen raideliikenteen lisärakentaminen on yksi tehokkaimpia tapoja alentaa liikenteen päästöjä. (HS 24.5.2023b)

Ratikkaa sivuttiin myös kuudennessa lukijan mielipidekirjoituksessa, jossa argumentoitiin, että pientaloalueet ovat unohtuneet joukkoliikenteen kehittäjiltä. Aiheeseen johdattiin sen kautta, että Vantaan ratikka palvelisi vain tiettyjä alueita. Kirjoittaja kritisoi sitä, ettei myöskään kehäradalle ole rakennettu asemaa heidän kaupunginosansa kohdalle, vaikka niin oli joskus suunniteltu eikä linja-autokaan kulje heidän luotaan Helsinkiin enää viikonloppuisin. Hän vetosi myös ympäristösyihin toivoessaan parempia joukkoliikenneyhteyksiä alueelleen:

Käyttäisimme mielellämme enemmän julkista joukkoliikennettä, jos sitä olisi tarjolla myös viikonloppuisin. Sehän on myös ympäristön kannalta parempi vaihtoehto.

Nyt suunnitteilla olevan Vantaan ratikan linjakaan ei mene meidän läheltämme. (VS 10.4.2023)

Kirjoittajan mielestä pientaloalueiden asukkaat on unohdettu joukkoliikenteen suunnittelussa, minkä takia hän vetosi päättäjiin:

Toivon, että te päättäjät teette päätöksen linja-autoliikennöinnin laajentamisesta myös viikonloppuihin tai harkitsette Ruskeasannan aseman rakentamisesta. (VS 10.4.2023)

Kirjoittaja osoitti toiveensa oletettavasti vantaalaisille päättäjille, mutta ei huomioi sitä, että Helsingin seudun liikenne (HSL) vastaa itsenäisesti joukkoliikenteen suunnittelusta myös Vantaan alueella. Huonoista joukkoliikenneyhteyksistä koitua mainehaitta osuu kuitenkin Vantaan kaupunkiin.

Nimimerkillä kirjoittanut luultavasti vantaalainen asukas kertoi turhautumisestaan mielipidekirjoituksessaan ”Liikennevalot palavat aivan suotta Myyrmäessä” (VS 26.7.2023). Kirjoittajan mielestä on ongelma, että liikennevaloissa seisovat autot tuottavat ylimääräisiä päästöjä. Herää kuitenkin kysymys, oliko kirjoittaja todellisuudessa enemmän ärsyyntynyt siitä, että liikennevalot tietyssä risteyksessä hidastavat hänen omaa matkantehtäköön. Kirjoittaja esimerkiksi totesi:

Myyrmäen liikennevalojen toiminta on aivan järjetöntä. Ajoittain saa odottaa minuutin, pari risteyksessä, missä ei ole jalankulkijoita eikä muita autoja. (VS 26.7.2023)

Lisäksi hän ihmetteli, miksi valot ovat käytössä hiljaisina liikenneaikoina, kuten sunnuntaisin. Perusteena hän käytti päästöjen eli ympäristösyiden lisäksi sitä, että kun kunnostustöiden takia valot eivät olleet käytössä pariin vuoteen, ei kirjoittajan mielestä risteyksessä seisonut autoja juuri koskaan. Nimimerkin ”Ajatteleva, turhautunut autoilija” toive kaupungille olisi luultavasti se, että kyseiset valot poistettaisiin käytöstä pysyvästi.

Suuremmissa mittakaavassa liikennepäästöjä käsiteltiin Iltalehden jutussa ”Helsinki suunnittelee rajuja muutoksia liikenteeseen” (IL 14.12.2023). Siinä Vantaata käytettiin vertailukohtana seuraavasti:

Helsinki on ollut yhteydessä naapuriensa Espoon ja Vantaan suuntaan ja kysellyt niiltäkin ideoita liikenteen päästöjen vähentämiseksi. Pitkällä tähtäimellä kaupungin ovat tietenkin kulkemassa samaan suuntaan.

– Naapurikaupungeissa ei vielä olla autoliikenteen päästötoimien osalta yhtä pitkällä kuin meillä, Putkonen toteaa, mutta tähdentää samalla, että naapurit ovat hyvin tietoisia Helsingin suunnitelmista. (IL 14.12.2023)

Toisaalta jutussa korostettiin, että koko pääkaupunkiseudulla edetään yhtenevään suuntaan ja pyritään vähentämään autoilua kaupungin sisäisenä liikennemuotona ja siten vähentämään liikenteen tuottamia päästöjä. Samalla kuitenkin muistutettiin, että Helsinki on asian suhteen edelläkävijä eikä muissa kaupungeissa olla päästötoimien osalta yhtä pitkällä. Juttu siis rakentaa Helsingin ohella myös Vantaan mainetta kaupunkina, joka huomioi päästövähennykset, muttei kuitenkaan ole vertailussa ”yhtä hyvä” kuin Helsinki.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien päästöjä vertailtiin myös Kirkkonummen Sanomien jutussa ”Pääkaupunkiseudun ilmastopäästöt kääntyivät kasvuun vuonna 2022 – syynä kaukolämmön tuotannon päästöt” (Kirkkonummen Sanomat 26.5.2023). Jutussa Vantaa esitettiin siinä mielessä myönteisessä valossa, että Vantaalla päästöt kasvoivat Helsingin seudun ympäristöpalveluiden (HSY) laskennan mukaan suhteessa vähiten:

Päästöt kasvoivat jokaisessa pääkaupunkiseudun kunnassa: Helsingissä 11, Espoossa kuusi, Vantaalla kolme ja Kauniaisissa viisi prosenttia. Päästöjen kasvu johtui kaukolämmön päästöjen kasvamisesta. (Kirkkonummen Sanomat 26.5.2023)

Rakentamisen päästöjä puolestaan käsiteltiin kahdessa artikkelissa, joista toinen koski energiavalintoja ja toinen kierrätysmateriaalien hyödyntämistä rakentamisessa. Ensimmäisessä Vantaan kaupunki ilmeni jo otsikossa ”Vantaa ei määrää rakentajien ja remontoijien energiavalintoja, mutta siihen voi tulla muutos” (VS 15.4.2023). Juttua voisi kuvailla organisaatiolähtöiseksi, sillä jutussa käsiteltiin kaupungin resurssiviisauden

tiekarttaa ja kerrottiin, että kaupunki on perustanut työryhmän tiettyihin tavoitteisiin pääsemistä varten:

Vantaan kaupunginvaltuuston hyväksymässä resurssiviisauden tiekartassa sitoudutaan monenlaisiin ilmasto- ja ympäristötoimiin, mutta rakentajien ja korjaajien energiavalintoihin ei puututa määräyksillä. Ei ainakaan vielä, mutta sitä pohditaan.

– Olemme perustaneet työryhmän ratkomaan, onko energiaratkaisuista tarkoituksen mukaisia määrittäjä asemakaavassa, missä tilanteessa ja millä tavalla, kertoo Vantaan asemakaavapäällikkö Ilkka Laine. (VS 15.4.2023)

Lisäksi Laine tarkensi, että kaupungin tavoitteena on yhtenäinen käytäntö, joka perustuu hiilineutraaliustavoitteeseen. Jutussa käytiin läpi myös muita mahdollisuuksia siihen, miten rakentajien energiavalintoja voitaisiin ohjata tai velvoittaa kaupungin toimesta. Asemakaavapäällikön lisäksi kaupungin asiantuntijoista ääneen pääsivät rakennusvalvontapäällikkö ja kiinteistökehityspäällikkö.

Kierrätysmateriaalien käyttöä käsiteltiin jutussa ”Purkujätteen hyödyntäminen vaatisi kauppapaikkaa – Vantaan kaupungin asiantuntija: Mallia voitaisiin ottaa Lontoosta” (VS 16.2.2023). Jutussa listattiin vantaalaisia rakentamisen esimerkkejä, joissa on käytetty kierrätysmateriaaleja. Projektikoordinaattori Kimmo Nekkula Vantaan kaupungilta kertoi jutussa, että isoille toimijoille kierrätysmateriaalien käyttö voi olla vielä haastavaa, sillä ”Suomesta puuttuu kauppapaikka, joka yhdistäisi rakentajat ja käytetyt materiaalit”. Kuluttajia ja yksittäisiä rakentajia kierrätyskeskuksen kaltaiset paikat palvelevat, mutta vastaavaa ei ole isommille rakennushankkeille.

Jutussa kerrottiin, että suuret toimijat, kuten kaupungit halutaan saada innostumaan kierrätysmateriaaleista, koska niillä olisi keinoja edistää ympäristövastuullista rakentamista. Kaupungit voivat esimerkiksi vaatia hankinnoissaan materiaalien uudelleenkäyttöä. Nekkulan mukaan tavoitteen toteuttamiseksi tarvittaisiin kuitenkin yhteensovittamista koko rakentamisketjun ajan. Kauppapaikan ja jopa uuden käyttökohteen kierrätettäville materiaaleille pitäisi olla valmiina jo silloin, kun rakennus päätetään purkaa.

Nekkula kertoo, että esimerkiksi Lontoossa on mahdollista etsiä käytettyjä materiaaleja portaalin avulla. -- Jos vastaavanlaista toimintaa olisi Vantaalla, rakentaja voisi etsiä vaikkapa käytettyjä tiiliä tai kaakeleita ja määrittellä, kuinka kaukaa hän on materiaaleja valmis hakemaan. (VS 16.2.2023)

Jutussa kerrottiin, että Vantaalla asiaan on tartuttu osana Circuit-hanketta, jonka -- tarkoituksena on edistää ympäristöystävällisiä ratkaisuja ja käytäntöjä rakentamisessa". Jutun mukaan esimerkiksi kaupungin kaavoituksen ja rakennusvalvonnan työntekijöitä koulutettiin aiheeseen liittyen keväällä 2023.

Vantaan kaupungilla on aktiivinen asiantuntijarooli kierrätysmateriaalien käyttöä käsittelevässä jutussa. Myös energiavalintoja käsittelevässä rakentamisjutussa kaupunki esiintyy kehittäjän ja ympäristöongelman ratkaisijan roolissa.

Juttujen perusteella joukkoliikenteen kehittäminen ja mittavat rakennusprojektit jakavat mielipiteitä niin asukkaiden kuin päättäjienkin sisällä. Onkin mielenkiintoista, että Helsingin Sanomat ei pysynyt medialle tyypillisemmässä puolueettomassa roolissa, vaan otti pääkirjoituksessaan vahvan kannan raitiotien Vantaalle rakentamisen puolesta. Kategorian jutuissa ristiriidat liittyvät pääasiassa kaupungin poliittiseen päätöksentekoon, eikä kaupungin ja asukkaiden välille synny varsinaista kiistelyä. Asukkaiden mielipidekirjoitukset saivat tässä kategoriassa vastakaikua kenties lähinnä muilta kohtalotovereilta, koska heidän esiin tuomiaan ongelmakohtia ei käsitelty muissa kategorian jutuissa.

Lähes kaikissa päästöjä ja liikennettä käsittelevissä jutuissa taloudelliset kustannukset rinnastettiin tavalla tai toisella päästöihin. Kuten Kummunkin (2020) ympäristökiistoja koskevissa esimerkeissä, talous- ja ympäristöaiheet kulkevat usein käsikädessä. Kenties siksi, että kalliit investoinnit tuottavat paljon päästöjä tai siksi, että niin sanotusti kovat rahaan liittyvät argumentit vakuuttaisivat ne, joihin ympäristön ja luonnon hyvinvoinnin kaltaiset pehmeämmät arvot ja perusteet eivät vielä tee vaikutusta. Kuten esimerkiksi raitiotien rakentamista koskevat jutut osoittavat, investointeja ja rakennushankkeiden toteutusta voidaan joko selittää tulevaisuudessa säästettävillä päästöillä tai yrittää estää rakentamista syntyvien päästöjen takia. Taloudelliset seikat vaikuttavat hidastavan

myös universaalisti hyvinä pidettäviä edistysaskeleita, kuten rakennusmateriaalien kierrättämistä.

8.2 Luonnonsuojelu vs. asuntorakentaminen

Luonnonsuojelu vs. asuntorakentaminen -luokan jutut kuvaavat pääosin ristiriitoja Vantaan pientalorakentamisen ja luonnonsuojelutavoitteiden välillä. Kaupungin tavoite lisätä pientalotontteja esimerkiksi laajentamalla tai tiivistämällä nykyisiä asuinalueita heittää juttujen perusteella asukkaissa voimakkaita tunteita ja kokemuksia niin sanottujen luontohelmien uhkaamisesta. Useissa kategorian lehtijutuissa korostuivat asukkaiden kaupunkiorganisaatioon kohdistuvat negatiiviset näkemykset. Toisaalta osa asukkaista ymmärsi myös kaupungin paineen kasvaa ja lisätä tonttimaata.

Kaikkiaan 12 mielipidekirjoituksesta asukkaat pääsevät ääneen kuudessa, minkä lisäksi asukkaat ovat äänessä yhdessä reportaasijutussa. Päättäjien mielipidekirjoituksia on kategoriassa yhteensä viisi, minkä lisäksi myös päättäjät ovat äänessä vain yhdessä jutussa. Kaupungin asiantuntijat puolestaan pääsevät ääneen yhdessä mielikirjoituksessa, joka on vastine aiempaan uutisointiin ja paikallispolitiikkojen ja asukkaiden mielipidekirjoituksiin. Lisäksi kaupungin asiantuntijat ovat äänessä neljässä muussa jutussa ja Vantaan kaupunginjohtaja kahdessa jutussa.

Verrattuna ”Päästöt ja liikenne” -kategoriaan ”Luonnonsuojelu vs. asuntorakentaminen” -kategoriassa asukkaiden, päättäjien ja kaupungin asiantuntijoiden välille syntyi selvästi enemmän keskustelua. Pääosin keskustelu muodostuu mielipidekirjoitusten kautta. Lisäksi yhdessä jutussa vantaalaispolitiikko kertoi kaavoitusnäkemyksistään, minkä jälkeen kaupunki perusteli vastakkaisia linjoja, ja toisessa jutussa kaupunki vastasi asukkaan näkemyksiin. Vaikka kaikissa jutuissa ei olekaan suoria sitaatteja sekä asukkailta että kaupungilta, jutuissa esitellään lähtökohtaisesti ensin asukkaiden näkökulmat ja ongelmia kokemat asiat, minkä jälkeen kaupungin virkamiehet tai muut asiantuntijat perustelevat kaupungin tekemiä ratkaisuja tai selventävät päätöksentekoa niiden ta-
kana.

Negatiivisimmin alueiden laajentamiseen vaikutettiin suhtautuvan nykyisten asukkaiden kesken. Uudisrakentamisen koetaan mahdollisesti uhkaavan asukkaiden arvottamia piirteitä omilla asuinalueillaan, kun taas uudet asukkaat arvostaisivat tonttimaata suosituimmilta luonnonläheisiltä alueilta. Helsingin Sanomat kiteytti ristiriidan jutussaan ”Keravanjoen varressa kytee kiista lähimetsän tuhosta: ’Käsittämätöntä’” seuraavasti: ”Ton-tinmetsästäjille tämä on ilouutinen, luonnonystävälle ei” (HS 12.4.2023). Juttu käsitteli Itä-Vantaalla sijaitsevaa Päiväkummun asuinaluetta ja Matarinkoskea ympäröiviä luon-toalueita.

Metsää kuvailtiin paikallisille asukkaille tärkeäksi henkireiäksi, ja Vantaan kaupungin suunnitelmien kerrottiin saaneen asukkaat hermostumaan. Jutussa asukkaiden ja kau-pungin edustajien näkemykset eriävät vahvasti. Esimerkiksi kaupungin asemakaava-ark-kitehdin Jukka-Veli Heikka kertoi, että rakennettavan asuinalueen koosta on jo tingitty alueen luontoarvojen takia: ”Nyt se keskittyy vain alueelle, joka on luontoarvojen puo-lesta luokiteltu ei-merkittäväksi.” (HS 12.4.2023.)

Asukkaille luontoalueiden arvottaminen näyttäytyy toisinaan jopa kummallisena. Päivä-kummun tapausta asukasaktiivi Heini Pertta kommentoi: ”On surullista, että metsä on arvokas vain, jos sieltä löytyy viitasammakko tai liito-orava.” Pertta kritisoi myös sitä, ettei ekologisten yhteyksien suositusleveydet täyttyneet kaupungin kaavamuu-toksessa. Kaupungin ympäristösuunnittelija Ville Selonen puolestaan perusteli kaupungin ratkai-suja alueellisilla eroilla ja paikallisilla luontoarvoilla:

”Päiväkummun kohdalla alueen ekologinen yhteys sekä luontoarvot painottuvat Keravan-joen varteen”. (HS 12.4.2023)

Aiemmin nykyisen asuinalueen ja Keravanjoen välinen alue oli merkitty yleiskaavassa viheralueeksi, mutta yleiskaavan 2020 päivityksen yhteydessä alue muutettiin pientalo-valtaiseksi asuinalueeksi, mikä sallii asuinalueen laajentamisen. Muutosta vastustivat sil-loin asukkaiden lisäksi Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ja Suomen luon-nonsuojeluliiton Vantaan yhdistys, mutta valitus hylättiin.

Asukkaat tunnistavat myös ristiriidan kaupungin omien tavoitteiden välillä: ”Pertta nostaa esiin, että juhlapuheissa lähimetsien tärkeyttä korostetaan, mutta käytännössä metsät saavat väistyä, kun rakentaminen vaatii lisää tilaa” (HS 12.4.2023). Jutussa kerrottiin, että Päiväkummun kaavamuutosta asukkaat päätyivät vastustamaan Pertan johdolla kuntalaisaloitteella, joka on kuntalain 23 §:ssä määritelty asukkaiden oikeus.

Länsi-Vantaalla puhutti kesällä 2023 Linnaistenmetsän pientaloalueen laajentaminen sekä Pähkinärinteessä sijaitsevan Lammaslammen kaavoitus. Pähkinärinne-Seuran puheenjohtaja Arno de la Chapelle ja varapuheenjohtaja Jarmo Lounassalo esittivät huolensa Linnaistenmetsän ja Lammaslammen kaavoituksen yhteis- ja kokonaisvaikutuksista alueen luonnolle mielipidekirjoituksessaan ”Asukkaiden mielipidettä tulisi kuulla, kun uutta rakennetaan” (VS 2.9.2023).

Linnaistenmetsää koskevat lisäselvitykset ja Lammaslammen kaavan luontoselvitykset pakottavat tarkastelemaan asuinalueemme luontoa kokonaisuutena. Samalla kyse on suuresta mahdollisuudesta lisätä lounaisen Vantaan vetovoimaa ja asukkaiden pysymistä Vantaalla. (VS 2.9.2023)

Kirjoittajat olivat huolissaan siitä, ettei asukkaita ja asukasyhdistyksiä ollut otettu riittävän tehokkaasti mukaan alueiden kaavoitukseen. Heidän mukaansa ”Myyrmäen suuralueen asukasfoorumissa toukokuussa ei käsitelty virkistys- ja luontoalueita ja niiden merkitystä asukkaille”, minkä lisäksi ”Lammaslammen kohdalla kaavakävely ja tutustuminen kohteeseen tyypistyi lautakunnan osalta Pitkämäentien läpiajoksi, jossa asukkaiden kohtaaminen ei ollut mahdollista”. Tätä edelsi se, että Pähkinärinne-Seura lähestyi kaupunkiympäristölautakuntaa huolestuneena Lammaslammen kaavoituksesta. Lautakunta oli sen jälkeen lisännyt 18.1.2022 seuraavan pöytäkirjalausuman:

”Asukkaiden osallisuutta kaavojen valmistelussa tulee parantaa. Erityisesti niissä hankkeissa, jotka herättävät huolta alueen asukkaissa, tulee asukkaita kuulla jo kaavoituksen varhaisessa vaiheessa. Mahdollisuuksien mukaan tulisi järjestää kaavakävelyjä ja asukastilaisuuksia ja tutustua kohteisiin yhdessä lautakunnan kanssa.”

Mielipidekirjoituksen tavoitteena vaikuttaa olevan kertoa asukkaille yhdistysten tekemästä työstä alueidensa eteen, sillä kirjoituksessa listattiin Länsi-Vantaan ja itäisen

Espoon asukasyhdistykset, jotka jättivät Vantaan ” - - kaupunkiympäristön toimialan johdolle 31. maaliskuuta 2022 kirjelmän Lounais-Vantaan kaavoituksen haasteista”. Kirjoittajat kertoivat vaatineensa kirjelmässä Lammaslammen asemakaavatyön kaavarajat ylittävää tarkastelua ja vaikutusten arviointia ympäröivään luontokokonaisuuteen ja seudulliseen viheralueverkostoon. Ratkaisuna kirjoittajat toivoivat alueelle asukasfoorumia.

Pro Linnaistenmetsä ry:n ja Pähkinärinne-Seuran toiminta on esimerkki *arkiaktivismissä*, jonka seurauksena ihmiset käyvät keskustelua yhteisesti merkittäväksi kokemaansa asiasta ja puolustavat tai vastustavat sitä, ja sitoutuvat yhdessä asian ratkaisemiseen. Tällaisia tilapäis- tai tilanneyhteisöjä on julkisuusteoreettisessa tutkimuksessa kutsuttu *julkisoiksi* (ks. Pietilä 1999). Julkisot rakentuvat yhdessä tunnistetun ongelman ympärille ja ne hajoavat yleensä, kun asia on ratkaistu (esim. Juholin 2017, 26). Esimerkiksi kaupunginosayhteisöjen, kuten Pro Linnaistenmetsä ry:n, julkiso voi johtaa pitkäaikaiseen yhteistyöhön ihmisten välillä, jolloin voidaan julkison sijasta puhua yhteisöstä, joka kantaa vastuuta esimerkiksi alueensa turvallisuuden, palveluiden tai ympäristöarvojen puolustamisesta vuosien tai jopa vuosikymmenten ajan.

Lammaslampea käsiteltiin myös Helsingin Sanomien jutussa ”Lounais-Vantaan uhattu helmi” (HS 8.12.2023). Jutussa esiintyi Lammaslammen alueen asukkaita sekä asukasyhdistysten aktiivit Veli-Matti Väänänen ja Vantaan Sanomissa julkaistun mielipidekirjoituksen (VS 2.9.2023) toinen kirjoittaja Pähkinärinne-seuran varapuheenjohtaja Jarmo Lounassalo. Jutussa kerrottiin, että ”[k]onsulttiyhtiö Rambollin kyselyn mukaan Vantaan suosituin ulkoilualue on - - Lammaslammen ympäristö eli Pähkinärinne–Hämeenkylä”, minkä takia kaksikko esitteli toimittajalle aluetta ja perusteli, miksi kaupungin kannattaisi rakentaa mieluummin muualle. Jutussa kuvailtiin runsaasti alueen monipuolista luontoa ja piipahdettiin myös luonnonsuojelun puolella.

Lounais-Vantaan Helmellä on Lounassalon, Väänänen ja heidän taistelutovereidensa mielestä eniten arvoa pitkälti nykyisenlaisena, mahdollisimman yhtenäisenä luontokokonaisuutena. Uhkana he pitävät alueelle kaavailtuja uusia pientaloalueita Linnaistenmetsää sekä Lammaslammen pientalokaupunkia. (HS 8.12.2023)

Jutussa kerrattiin Linnaistenmetsän pientaloalueen kaavoitusvaiheita ja nostettiin esille myös Lammaslammen pientalokaupungin näkyminen Vantaan yleiskaavassa ja asema-kaavoituksen mahdollinen aloitus vuoden 2025 aikana.

Paikalla on nykyään haja-asutusta, viljelypalstoja ja lehtoja. Tilalle tulisi tiiviisti kaavoittamalla jopa noin 60 pientalotonttia. (HS 8.12.2023)

Asukkaiden kerrottiin vastustaneen ehdotusta marraskuussa 2023 järjestetyssä keskustelutilaisuudessa tärkeiden ekologisten kulkuyhteyksien kaventumisen ja vaarantumisen perusteella.

Lammaslammen läheisen Linnaistenmetsän tilanne herätti kriittistä keskustelua heinäkuussa 2023:

Vantaan läntisellä pientaloalueella Linnaisissa rakennustyöt ovat aiheuttaneet pahenusta osassa asukkaista. Pro Linnaistenmetsä -nimellä toimiva yhdistys twiittasi viime lauantaina puiden kaadoista, joiden epäiltiin tapahtuvan ennenaikaisesti. (HS 17.7.2023)

Asukasyhdistys pelkäsi pientaloalueen laajennusrakentamisen alkaneen ennen keskenraisten luontoselvitysten valmistumista. Raivaustyöt liittyivät kuitenkin teleoperaattorin matkapuhelinverkon tukiaseman asentamiseen eivätkä pientalojen rakentamiseen. Jutussa Vantaan kaupungin katuvalvontapäällikkö Jukka Anttila kertoi, että alueelta oli kaadettu ilman lupaa yhdeksän puuta ja että työt keskeytettiin, koska kaupunki ei ollut vielä myöntänyt urakoitsijalle puidenkaato- ja työlupaa. Tukiaseman sijoittamiselle oli kuitenkin annettu sijoituslupa maaliskuussa 2023 silloin, kun uusista luontoselvityksistä ei ollut vielä tietoa. Jutun perusteella vaikuttaa siltä, että tapauksessa kaupungin sisällä tapahtui tietokatkos eri yksiköiden välillä.

Lisäksi jutussa kerrattiin Linnaistenmetsän pientaloalueen kaavoituksen vaiheita ja luontoselvitystilannetta. Myös asukkaiden vastustavia mielipiteitä korostettiin esimerkiksi seuraavasti:

Vantaan suunnitelmat pientaloalueen laajentamisesta kaupungin omistamalle metsäalueelle ovat jo vuosia herättäneet vastustusta Linnaisten pientaloalueella.

--

Asukkaiden valitukset eivät aikanaan menestyneet oikeuskäsittelyssä. Asukkaat ovat kuitenkin jatkaneet vastarintaa, ja esittäneet voimassa olevan kaavan arviointia uudelleen. (HS 17.7.2023)

Juttu on myös esimerkki siitä, miten asukkaat voivat vaikuttaa mediassa käsiteltäviin aiheisiin sosiaalisen median kautta. Kyseisessä tapauksessa leimahdus sosiaalisessa mediassa ja tapauksen käsittely perinteisessä mediassa vaikuttivat myös kaupungin menettelyyn eli johtivat töiden keskeyttämiseen.

Asuinalueiden lähimetsien säilyttämisen puolesta kirjoitti myös Marko Heikkinen mielipidekirjoituksessaan ”Päättäjille luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen on vain kaunopuhetta – Vantaalla luontoa tuhotaan surutta” (VS 7.5.2023). Kirjoitus oli vastaus vihreiden kaupunginvaltuutetun aiempaan mielipidekirjoitukseen. Kirjoittajan mielestä etenkin Länsi-Vantaalta Myyrmäestä oli hakattu liikaa metsää rakentamisen tieltä. Kirjoituksesta välittyi tyytymättömyys vantaalaisia päättäjiä kohtaan:

Tämä homma jatkuu loputtomiin ja koskee koko Vantaata. Luonnon monimuotoisuus on vain kaunopuhetta päättäjiltä. (VS 7.5.2023)

Ritva Bäckström jatkoi Heikkisen aloittamaa aihetta nostamalla esille myös Korson lähi-luonnon mielipidekirjoituksellaan ”Asukkaille rakas metsä Korsossa aiotaan tuhota rakentamisen tieltä – päättäjät toimivat vastoin tavoitteitaan” (VS 18.5.2023). Kirjoittaja kritisoi kaupungin aikomuksia kaavoittaa Lehmustontien ”- - lehtometsän tuhoamista pientalojen tieltä”. Kirjoittaja kertoi, että ”[k]aavaselosteen mukaan - - lehtoalue on paikallisesti arvokas” ja että sen suojelemista oli suositeltu luontoselvityksessä. Kirjoittaja käytti argumenttiansa tukena Vantaan hiilineutraaliustavoitetta ja kysyi:

Miten hiilineutraalisuus saavutetaan, jos metsäalueet pannaan matalaksi? Onko hieno luontokohde pakko tuhota, vaikka Vantaalta löytyy alueita, joille rakentaminen ei tarvele arvokasta luontoa? ” (VS 18.5.2023)

Lisäksi kirjoittaja kritisoi vantaalaisia päättäjiä omia tavoitteitaan vastaan toimimisesta.

- - alueen sijainti ei ole ilmaston kannalta hyvä, koska rakentaminen suuntautuu pääosin hiilinieluna toimivalle metsäalueelle. Hiilijalanjälki on suuri, koska maaperä vaatii paalutusta ja alueen sijainti ja vähäiset lähialueet lisäävät tarvetta auton käyttöön.

Päätäjät ovat nyt tekemässä ratkaisuja vastoin asettamaansa hiilineutraalisuustavoitetta. (VS 18.5.2023)

Selvästi vähemmistössä olivat jutut, joissa osoitettiin ymmärrystä kaupungille. ”Rakentaminen ei ole mielestäni hyvä asia, mutta ymmärrän sen olevan luonnollista ja väistämätöntä kehitystä. Toivotaan, että tänne jää edes pieniä metsäalueita”, kommentoi eräs asukas Rajakylän suosion kasvua Vantaan Sanomille (VS 8.2.2023). Hän kertoi uskovansa, että alueen suosio perustuu rauhallisuuteen, luontoon ja hyvään sijaintiin.

Olemassa olevien asuinalueiden laajentamisen lisäksi yhtenä selkeänä tapausesimerkinä ”Luonnonsuojelu ja asuntorakentaminen” -kategoriassa erottuu kiista pelloille rakentamisen mahdollisuudesta. Vuoden 2023 ajalta kerätyn aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että keskustelun sysäsi käyntiin Vantaan Sanomien juttu ”Vantaalaispoliitikko haluaa golfkentän ja peltojen paikalle pientalojen Kartanonkosken – ’Vantaa ei voi olla maatalouskaupunki’” (VS 3.6.2023).

Jutussa perussuomalaisten kaupunginvaltuutettu Kai-Ari Lundell esitti lehdelle näkemyksiään siitä, miten metsien sijaan kaupungin tulisi ottaa käyttöön erityisesti Hiekkaharjun peltoalueet. Tämä vaatisi sitä, että kaupunki ostaisi tai vuokraisi maat itselleen niin yksityisiltä maanomistajilta kuin Vantaan ja Helsingin seurakuntayhtymiltä. Suunnitelma edellyttäisi myös Hiekkaharjun golfkentän siirtämistä.

Lundellin ehdotus pohjaa siihen, että rakennusmaata asunnoille etsitään ja tarvitaan koko ajan. Asukkaat murehtivat metsien häviämistä rakentamisen tieltä, ja monet toivovat, että kerrostalojen sijaan Vantaalle tulisi lisää pientaloja. (VS 3.6.2023)

Lundell oli hyvin vakuuttunut omasta ideastaan perustaa peltoalueille uusi pientaloalue ja rakennuttaa radanvarteen kerrostaloja.

Peltomaisema on havahduttanut Vapaalassa asuvan kaupunginvaltuutettu Kai-Ari Lundellin (ps.) pohtimaan, miksi ihmeessä Suomen neljänneksi suurimmassa kaupungissa ja Vantaan ”keskustassa” on peltoa.

– Se olisi aivan fantastinen paikka pientaloalueelle, Lundell hehkuttaa. (VS 3.6.2023)

Lundell ei nähnyt Hiekkaharjun peltoalueilla nykyisellään arvoa, sillä hänen mielestään Vantaalla on ”vaikka kuinka paljon kulttuurimaisemia” esimerkiksi Sotungissa ja Seutulassa. Hänen mukaansa ”pientaloalueita varten nyrhitään metsää ja luontoa” (VS 3.6.2023), mutta peltojen mahdollisia luontoarvoja hän ei kommentissaan tunnistanut.

Lundellin mielestä Vantaan yleiskaavaa tulisi muuttaa Hanabölen peltojen osalta siten, että alueelle voitaisiin rakentaa. Vantaan kaupungin johtava maisema-arkkitehti Laura Muukka kertoikin, että pellot olivat tarkastelussa uutta 2020 yleiskaavaa tehtäessä.

Lisää asumista suunniteltiin luonnosvaiheessa Hiekkaharjun aseman ympäristöön ja siitä kohti Havukoskea. Alueelta olisi kävely- tai pyöräilymatka Hiekkaharjun asemalle yleiskaavan kantavan ajatuksen mukaisesti.

– Asuminen olisi ulottunut golfkentän päälle, ja asumiskäyttöön olisi voinut ottaa rakentamisen paineessa alueen Rekolanojaan saakka. (VS 3.6.2023)

Myös golfkentän siirtäminen olisi kuulunut suunnitelmaan. Suunnitelmasta kuitenkin luovuttiin Muukan mukaan useista syistä. Kulttuurimaiseman säilyttämisen lisäksi ongelmaksiksi olisi koitunut se, että alueelle rakentaminen olisi hyvin kallista raideliikenteen aiheuttaman tärinän ja savimaapatjan takia. Sen lisäksi asukkaat vastustivat alustavaa ehdotusta voimakkaasti lukuisilla palautteilla. Niinpä myös uuden yleiskaavan mukaan Hanabölen pellot säilyivät pääosin maatalousalueena sekä urheilu- ja virkistyspalveluiden alueena. Alueen eteläosa oltiin kuitenkin jutun ilmestymisen aikaan aikeissa kaavoittaa.

Vantaalainen eläkeläinen Leena Lauren tyrmäsi Lundellin ehdotuksen mielipidekirjoituksessaan ”Onko joka paikkaan pakko rakentaa? Säästetään edes Vantaan pellot asunnoilta” (VS 8.7.2023).

Onko todellakin liian vaikeata antaa luonnon ja virkistysalueitten olla osana Vantaata? Pitäisikö kaikkialle vaan rakentaa ja rakentaa ja rakentamasta päästyäkin rakentaa taloja, pieniä, suuria ja oikeinkin suuria kolosseja, joista tulee niitä ghettoja? (VS 8.7.2023)

Lauren kritisoi kirjoitukseen myös kaupungin uutta rakennuskantaa ja etenkin ”kanakoppimaisia” yksiöitä ja pieniä kaksioita. Lauren ei halunnut kaupungin vievän ihmisten peltoja rakennusmaaksi. Häntä epäilytti myös ajatus savimaalle rakentamisesta sen arvaamattomuuden takia. Hän puolusti myös alueen luonto- ja virkistysarvoja:

Pellot toimivat eläinten levähdys- ja ruokailupaikkoina sekä ihmisten mielenmaisemana ja liikunta-alueina, kuten golfkenttinä. (VS 8.7.2023)

Lundell vastasi kritiikkiin 19.7.2023 mielipidekirjoituksellaan ”Vantaan metsiä ja pientaloalueita ei saa enää nyrhiä – pientaloalueet sopisivat paremmin pelloille” (VS 19.7.2023). Lundellin ensisijainen näkemys oli, että pellot eivät yksiselitteisesti ole luontoa, koska ne ovat ihmisten muokkaamaa viljelysmaata.

Lundellin mielestä iso ongelma oli, ettei pientalorakentamiseen löydy riittävästi alueita, vaikka pientaloalueita on jo jouduttu tiivistämään ja laajentamaan lähimetsiin. Lundell huomautti, että tällöin asukkaiden vastustus on ollut joka kerta suurta. Lisäksi hän perusteli metsäalueiden säästämistä sillä, että metsät ovat tärkeitä asukkaille myös kyseilyiden perusteella. Sen hän sivuutti täysin, että samanlaista vastustusta herättää myös pelto- ja muiden virkistysalueiden asuinkäyttöön kaavoittaminen. Vaikka asukkaat vastustivat Hanabölen peltojen kaavoittamista yleiskaavaa uudistettaessa Lundell oli edelleen vakuuttunut omasta näkemyksestään:

Ei ole parempaa paikkaa uudelle puutarhakaupunkimaiselle pientaloalueelle kuin Hiekkaharjun aseman itäpuoliset pellot aina Hakkilaan asti ovat. Saavutettavuudessaan alue on Suomen paras: Tikkurila, Myyrmäki, Lentokenttä, kehä kolmonen ja Helsinki. (VS 19.7.2023)

Asukas Merja Leppänen otti osaa keskusteluun mielipidekirjoituksellaan, joka julkaistiin Helsingin Sanomissa otsikolla ”Näinkö Vantaa hoitaa luonnon monimuotoisuutta?” (16.7.2023) ja myöhemmin myös Vantaan Sanomissa otsikolla ”Asuinalueiden kaavoitus on hölmöläisten touhua Vantaalla – peltoja säilytetään ja metsien paikalle rakennetaan”

(VS 16.8.2023). Hänen mielestään Vantaan kaupunki toimii kaavoituspäätöksillään, kuten hölmöläiset peittoja tehdessään. Leppänen kertasi kirjoituksessaan Linnaistenmetsän kaavoitusprosessia luontoselvityksineen ja kyseenalaisti muun muassa kaupungin resurssiviisauden tiekartan toteuttamisen keinoja.

[P]oliitikot ovat ehdottaneet mahdollisuutta rakentaa Vantaan vanhoille pelloille. Tämä ei kuitenkaan tunnu sopivan kaupungille, sillä Vantaan yleiskaavajohtajan mukaan pellot on ajateltu metsitettäväksi kompensationsa muulle rakentamiselle. (HS 16.7.2023)

Vantaan yleiskaavapäällikkö Mari Siivola ja johtava maisema-arkkitehti Laura Muukka vastasivat Linnaistenmetsää koskevaan kritiikkiin ja puolustivat kaupungin kaavoituspäätöksiä mielipidekirjoituksessaan ”Yleiskaava ohjaa kasvua jo rakennetuille alueille ja tarjoaa vaihtoehtoja, mutta pelkästään pelloille ei kaupunki voi tulevaisuudessa kasvaa” (VS 25.8.2023).

Uusi yleiskaava 2020 ohjaa kasvua suurelta osin jo olemassa olevaan kaupunkiin, koska se on sekä ekologisesti kestävä että yhdyskuntataloudellisesti kannattavaa.

Kaikkea uutta rakentamista kaupungissa ei kuitenkaan saada sovitettua näille alueille, minkä vuoksi jotkin asuinalueet myös maltillisesti laajenevat. Laajeneminen tapahtuu usein asuinalueen liepeillä olevalle pellolle tai luontoarvojen salliessa metsään. (VS 25.8.2023)

Siivolan ja Muukan mukaan ekologista kompensatiota peltojen metsittämistä hyödyntäen oli tulkittu liian suoraviivaisesti. Heidän mukaansa suurin osa Vantaan pelloista on ”arvokasta kulttuurimaisemaa ja yleiskaavassa säilytettäväksi määritelty”. Minkä lisäksi vantaalaiset ”pellot sijaitsevat tyypillisesti jokilaaksojen savipohjalla, joka on rakennettavuudeltaan heikkoa”. Sen sijaan kompensatioon voitaisiin mahdollisesti käyttää ”viljelystä poistuneita peltoja, joiden umpeenkasvu on alkanut jo joitain vuosikymmeniä sitten”. Alueiden luonnon monimuotoisuutta voitaisiin parantaa esimerkiksi lahoppua lisäämällä ja sekä puustoa että kasvilajistoa monipuolistamalla. Lisäksi Siivola ja Muukka huomauttivat, että asiaa vasta selvitetään ja että siihen ”- - tulee vaikuttamaan merkittävässä määrin tuleva luonnonsuojeluasetus ja sen sisältö”. (VS 25.8.2023)

Vantaan kaupunginjohtaja Pekka Timonen oli kaupungin keulakuvana esillä kahdessa jutussa. Ensimmäisessä jutussa Timonen vastasi uutena kaupunginjohtajana lukijoiden esittämiin kysymyksiin, joista kaksi liittyi Vantaan luontopositiivisuustavoitteisiin. Ensimmäinen kysymys ja vastaus siihen koskivat Vantaan kasvutavoitteita:

Kaupungin kasvu ja lähiluonnon säilyttäminen yhtä aikaa on vaativa, mutta mahdollinen yhtälö. Kaupunki kasvaa alueille, joissa ei vielä ole kaupunkia. Kaupungistuminen jatkuu ja pääkaupunkiseutu kasvaa. Sitä ei pysty Vantaan kaupunginvaltuuston tai kaupunginjohtajan päätöksellä muuttamaan. Uusille tulijoille on luotava hyvää kaupunkia ja siinä joudutaan tekemään hankalia ratkaisuja. Luontoa ei pidä jyrätä, vaan meidän tulee luoda kaupunkiympäristöä tavalla, joka säilyttää luonnon parhaalla mahdollisella tavalla. Pääkaupunkiseudullakin asuvalla tulee olla yhteys lähiluontoon. (VS 28.9.2023)

Myös kevyemmän pyöräilyä koskevan kysymyksen voidaan katsoa rakentavan kaupungin mainetta päästöttömien liikennemuotojen edelläkävijänä, siten että kaupunginjohtaja toimii esimerkkinä muille vantaalaisille:

Kesän alussa Vantaan Sanomat uutisoi uuden kaupungin johtajan aikovan pyöräillä kaikkien Vantaan alueiden läpi. Haluaisin tietää, onko hän aloittanut sen ja miten se sujuu?

– On aloitettu. Pyöräilysuunnitelma etenee. Olen selvittänyt, missä voin kaupungintalolla säilyttää pyörää, jotta pääsen tästä suoraan lähtemään. Vantaan Sanomien haastattelun julkaisun jälkeen sain jo työkaveriltani lahjaksi rasvaa pyörän kettinkeihin. (VS 28.9.2023)

Toisessa jutussa Timonen vertasi Vantaata Lahteen, sillä ennen siirtymistä Vantaan kaupunginjohtajaksi hän toimi Lahden kaupunginjohtajana. Jo artikkelin otsikossa luodaan vastakkainasettelu Lahden ja Vantaan välille: Pekka Timonen pitää Lahtea isona edelläkävijänä ympäristöasioissa – "Vantaalla paljon oppimista" (Etelä-Suomen Sanomat 2.11.2023). Timonen kertoi tajunneensa vasta Vantaalla, että Lahti on aidosti iso edelläkävijä. Jutussa kerrottiin, että Timosen kertoman mukaan ”- - Lahdessa kaupungin asioita ajatellaan ja tehdään luontaisesti kestävästi ja ympäristöystävällisesti”.

– Siinä on Vantaalla vielä paljon oppimista, miten Lahti on asioita jo pitkään tehnyt. Olen täällä ehtinyt asiasta muutamassa kokouksessa jo huomautella. (ES 2.11.2023)

Vastakkainasettelusta huolimatta, pitkällä tähtäimellä Timosen kommentit ja luontoposiitiivinen asenne luultavasti kohentavat myös Vantaan mainetta ympäristökaupunkina.

Päättäjien näkemyksiä tuotiin esille myös kahdessa mielipidekirjoituksessa, joista toisen kirjoittivat kaksi vihreää kaupunginvaltuutettua ja toisen nuorisovaltuuston puheenjohtaja. Ensimmäisessä pohdittiin EU:n ennallistamisasetuksen vaikutuksia suomalaisiin kaupunkeihin.

Tiina Elo ja Mikko Viilo argumentoivat, että EU:n ennallistamisasetus vaatisi viilausta suomalaisiin olosuhteisiin. He pohtivat, että kaupunkien kasvua ei voida välttää, mutta sitä ei saisi ohjata väärään paikkaan. On kuitenkin hieman epäselvää, mitkä paikat ovat väriä sillä kirjoittajat totesivat, ettei kaikkia kaupunkimetsiä voida säästää. Heidän mielestään metsän kaatamiseen pitäisi kuitenkin olla korkeampi kynnyksen, jotta metsiä kaadettaisiin mahdollisimman vähän.

Nyt kaupungit kokevat rakentamisen välittömät vaikutukset lähinnä positiivisina maankäytön tulojen muodossa. (Länsiväylä 10.1.2023)

Kirjoittajien mielestä luonnon säilyttäminen pitäisi huomioida rakentamisessa nykyistä paremmin, ja he esittivät sen tueksi varoittavan esimerkin:

Päiväkodin tieltä kaadetaan ensin hehtaari metsää. Suurin osa alueesta jää puuttomaksi hiekka- ja keinomateriaalipohjaiseksi pihaksi. Sitten ihmetellään, miksi tässä näin kävi, vaikka sekä käyttäjät että maksajat olisivat mieluummin säilyttäneet osan metsästä. -- Käytännöt muuttuvat liian hitaasti. Meidän on pystyttävä parempaan. (Länsiväylä 10.1.2023)

Kirjoittajat kuitenkin pitivät kaikenlaisen kaupunkivihreän, kuten katupuiden ja rakennuksien kasvikatkojen, lisäämistä tyydyttävänä ratkaisuna siihen, että osa metsistä joudutaan kaatamaan rakentamisen tieltä:

-- [V]oimme tuoda lisää vihreää rakennetun ympäristömme sisään. Meillä on kadunvarsia ja puistoja joihin mahtuu enemmän puita. Ne tukevat viihtyisyyttä ja ihmisten terveyttä, viilentävät ilmaa ja auttavat sadevesien hallinnassa – hyödyt on tuotava paremmin päätöksentekoon. (Länsiväylä 10.1.2023)

Kirjoittajat eivät argumentoineet ainoastaan Vantaan puolesta vaan koko Suomen kuntien. He peräänkuuluttivat vehreyden ja lähiluonnon säilyttämistä myös tulevaisuuden valttikorttina:

Kaupunkimme ovat kansainvälisesti vertailtuna vihreitä ja lähiluonto on tutkitusti kaupunkilaisille tärkeää. Meidän on pidettävä huoli siitä, ettemme menetä tätä valttikorttia kaupunkien kasvaessa. (Länsiväylä 10.1.2023)

Vantaan nuorisovaltuuston puheenjohtaja Anni-Juulia Tuomaisen mielipidekirjoitukseksi luokitellussa kolumnissa pohdittiin "[k]aipaako Vantaa lisää puita vai betonia?" (VS 19.4.2023). Kirjoittaja kritisoi erityisesti Vantaan kaupungin toimintaa ja pyrkimyksiä laajentua sekä sitä, että luontoa arvostetaan vain, jos siitä saadaan suoraa rahallista hyötyä tai sitä voi muuten käyttää hyväkseen esimerkiksi virkistysalueena.

Vantaa kiillottaa kuvaansa kaavailemalla satunnaisia kivoja viheralueita ja ylistämällä Siipoonkorpea. Niin sanotut tavalliset metsät menettävät kuitenkin merkityksensä. Asuinalueita ei voi rakentaa metsien kustannuksella. (VS 19.4.2023)

Kirjoittajan mielestä "pari hassua" pensasta tai katupuurivi ei pelasta kaupunkikuva, jos metsät hakataan. Tuomaisen näkemys on kriittisempi kuin esimerkiksi Tiina Elon ja Mikko Viilon näkemys kaupunkivihreän lisäämisestä (Länsiväylä 10.1.2023). Sen lisäksi, että kirjoittaja tyytti Vantaata maineensa kiillottamisesta, hän totesi, ettei kasvavaa kaupunkia voida rakentaa luonnon kannalta kestävämmällä tavalla. Hän ehdottikin ratkaisua rakentamistilan puutteeseen:

Jos vaakasuora tila meinaa loppua kesken, täytyy sitten rakentaa ylöspäin. Joko olisi oikea aika kokeilla korkeaa rakentamista, sille sopivissa ympäristöissä? (VS 19.4.2023)

Kaupunginvaltuutettu ja kaupunginhallituksen jäsen Vaula Norrena puolestaan ehdotti täydennysrakentamista olemassa oleville isoille tonteille osaratkaisuksi Vantaan tavoitteisiin kasvattaa pientalojen määrää. Mielipidekirjoituksessaan (VS 16.4.2023) vihreiden edustaja Norrena kannusti asukkaita aktiivisuuteen ja vaatimaan puolueiltaan enemmän toimia vantaalaisen luonnon suojelemiseksi.

Jos lähimetsät ovat teille tärkeitä, vaatikaa omilta puolueilta enemmän. (VS 16.4.2023)

Lisäksi Norrena kertoi ehdottaneensa markkinointikampanjaa ja määräaikaista tarjousta tonttijaoista ja rakennusluvista kannustimena tonttien lohkomiseen:

Tehtäisiin mallipiirustuksia siitä, miten vanhalle takatontille mahtuisi sievä, pieni talo ilman, että ympäristö rumentuu. Tällaiset talot olisivat myös kaupungin etu, sillä silloin ei tarvitse rakentaa uutta kuntatekniikkaa. (VS 16.4.2023)

Hänen mielestään Vantaalla olisi vielä tilaa rakentaa, mutta arvokkaille luontoalueille kaavoittamista hän kritisoi. Norrena mainitsi arvokkaina luontoalueina Korson Lehmus-tonttien lehdon, Päiväkummun alueen, Linnaistenmetsän, Pähkinärinteeseen Lammaslammen sekä Ylästön Smedsinmetsän. Hän totesi, että asukkaat ovat syystäkin tuhtuneita lähimetsiensä puolesta.

Lähimetsät ja viheralueet ovat asukkaille rakkaita, eivätkä he halua niistä luopua. Ainakin 78 prosenttia vastaajista sanoi asukaskyselyssä noin. (VS 16.4.2023)

Vastapainoksi Norrena muistutti, että luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen on sitova tavoite Vantaan strategiassa. Hän listasi sen eteen tehtyjä toimia seuraavasti:

Onnistuimme lisäämään uuteen yleiskaavaan yli 100 hehtaaria uusia suojelualueita. Viheralueverkostoa kehitetään. Puroja kunnostetaan, vieraslajeja torjutaan. Heikentyneitä metsäympäristöjä halutaan ennallistaa. Vähintään 80-vuotiasta metsää halutaan säilyttää. (VS 16.4.2023)

Onnistumisilla hän viitannee ensisijaisesti omaan puolueeseensa. Norrena lisäsi, että uusien asuntojen kaavoituksen ja lähimetsien ollessa poliittisessa päätöksenteossa vastakain luonto usein häviää poliittisen enemmistön äänten tuloksena.

Vantaan entinen kaupunkisuunnittelujohtaja Tarja Laine puolestaan kävi läpi omaa uraansa ja päättäjien asenteita Vantaan Sanomien jutussa ”Eläköityvä suunnittelupomo sanoo suoraan, mitä Vantaan rakentamisessa olisi pitänyt tehdä toisin – nostaa esille myös onnistumisia” (VS 10.5.2023). Jutussa kerrottiin Laineen olevan tyytyväinen esimerkiksi siihen, että Vantaalla kaupunkikehitys on nähty mahdollisuuksien eikä vain

esteiden etsimisen kautta, ” - - vaikka huomioon on aina otettava niin meluhaitat kuin lahokaviosammaleet”.

Laine on huomannut lähiluonnon ja vehreyden säilyttämisen hiipineen Vantaalla lähes kaikkien puolueiden agendalle. (VS 10.5.2023)

Laineen mielestä Vantaan kaupunkisuunnittelussa on pysynyt tolkku, sillä ”Vantaalla ei ole Helsingin tavoin menty siihen, että urbaanin kivisen kaupungin rakentaminen on kaikki kaikessa”. Toisaalta Vantaalla suhtaudutaan herkästi nimenomaan pientaloalueisiin. Yhdeksi syyksi kerrottiin rakennuskannan uudistuminen.

Paljon kritiikkiä on herättänyt Laineen mukaan pientaloalueiden muuttuminen. Osa siitä on kaupunkisuunnittelun ulottumattomissa. Rakennuskanta uudistuu ja se ei miellytä kaikkia. (VS 10.5.2023)

Kritiikki rakennuskannan uudistumista kohtaan voi liittyä luonnon ja ympäristön lisäksi tai sijasta esimerkiksi esteettisiin arvoihin tai asumismuotojen sekoittamiseen tai yleiseen muutosvastaisuuteen. Yhtäältä Laineen haastattelu loi Vantaalle kenties mainetta Helsinkiä parempana ja vehreämpänä kaupunkina, mutta toisaalta kommentit asukkaiden muutosvastaisuudesta ovat hieman asukkaiden kokemuksia vähätteleviä.

Sosiaalidemokraattien kaupunginvaltuutettu Ulla Kaukola nosti esille myönteisen kaupunkisuunnitteluesimerkin mielipidekirjoituksessaan ”’Meluidan’ kaava muuttui vuosien työn tuloksena – ’Tästä tulee vielä tyylikäs portti Hämevaaraan’” (VS 29.4.2023). Hämevaaran Vaakapuiston asemakaava herätti kuitenkin aiemmin Kaukolassa ja muissa asukkaissa kauhistusta:

- - asemakaavan laatiminen on kestänyt viisi vuotta. Me alueen asukkaat pöyristyimme keväällä 2018, kun kuulumme, että paikalle ollaan ahtamassa yhtenäinen, pitkä rivistö uusia asuntoja. (VS 29.4.2023)

Kaukolan mielestä vuonna 2020 asemakaavaehdotus oli ” - - tupattu täyteen asuntoja”, mutta myöhemmin kaavatyön edetessä luonnon ja rakentamisen yhteensovittamisessa onnistuttiin

Kaavassa on nyt pystytty sovittamaan yhteen luonto ja asuminen. Samaan kaavaan mahduttavat sekä ihmiset että liito-oravat. Massiivisuus ja meluaitamaisuus katosivat, kun keskelle jäävä liito-oravan ydinalue kaavoitettiin suojaviheralueeksi. (VS 29.4.2023)

Lisäksi Kaukola nosti esiin sen, että asemakaavassa määrättiin, että olemassa olevia puita täytyy säästää mahdollisimman paljon ja tonttien puita tulee korvata uusilla istutuksilla vain, jos se on rakentamisen kannalta välttämätöntä. Lisäksi talojen katot tulisivat sopimaan aurinkoenergian hyödyntämiseen ja myös kestävätkä liikkumismuodot on huomioitu kaavassa. ”Tällaista townhouse-tyyppistä rakentamista hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle me tarvitsemme Vantaalla”, Kaukola painotti (VS 29.4.2023).

Kaupunkikehityksen tulevaisuudessa sekä pientaloalueiden ja luonnon yhteensovittamisessa nähdään siis myös myönteisiä mahdollisuuksia. Vastaavat kaupungin onnistumiset päättäjien ja asukkaiden silmissä ovat kaupungille tärkeitä, sillä ne osoittavat kaupungin konkreettisia tekoja ja voivat siten edistää Vantaan mainetta luontoposiitivisena kaupunkina.

Vaikka kategorian jutuissa suhtautuminen Vantaan kaupunkiin organisaationa on pääosin negatiivissävytteinen, asukkaiden halu puolustaa lähialueidensa luontoarvoja osoittaa, miten tärkeänä ja hienona kotikaupunkina nykyiset asukkaat Vantaata pitävät. Vantaata onkin julistautunut strategiassaan ”pientalojen suurkaupungiksi”. Vuoden 2023 uutisjutuista ja mielipidekirjoituksista voidaan kuitenkin havaita, että pientalovaltaisten asuinalueiden kaavoittamisen ja luonnon monimuotoisuuden vaalimisen välillä vallitsee ristiriita. Tiivistyvistä kaupungista on vaikea löytää pientaloille sopivia alueita ilman, että se olisi pois alueen luonto- tai virkistysarvoista. Vastakkainasettelu asukkaiden ja kaupungin välillä ei siis johdu siitä, että Vantaan luontoympäristöjä pidettäisiin nykyisellään huonoina tai muutoin vähäarvoisina, vaan päinvastoin asukkaat haluavat säilyttää asuinpaikkansa nykyisenlaisena – vehreänä ja väljänä – kun taas kaupunki kokee painetta kasvaa ja tiivistyä lisääntyvän asukasmäärän takia. Sen takia kategorian jutut rakentavat kokonaisuutena nimenomaan kaupunkiorganisaatiolle enemmän negatiivista kuin positiivista mainetta, mutta samalla tuovat Vantaata esiin luonnonläheisenä ja pidettynä kotikaupunkina.

8.3 Luonnossa liikkuminen ja luontosuhde

Luonnossa liikkuminen ja luontosuhde -kategorian 20 jutusta viisi koski kaupungin järjestämiä tapahtumia tai kilpailuja. Kyseisissä jutuissa paikallismedia Vantaan Sanomilla oli tiedottava rooli. Jutuissa joko listattiin kaupungin tulevia tapahtumia tai korostettiin yksittäisiä luontoteemaisia tapahtumia tai kilpailuja.

Lisäksi kaupungilla on aktiivinen rooli luontovirkistysmahdollisuuksien rakentajana kymmenessä jutussa. Jutuissa käsiteltiin kaupungin luontovirkistyspalveluita ja niiden kehittämistä. Lisäksi yhdessä jutussa käsiteltiin ekotukitoimintaa kouluissa. Kaupungin asian tuntijat tai muu henkilöstö ovat äänessä yhteensä kahdeksassa jutussa.

Vuosina 2022 ja 2023 Vantaa vietti lähiluonnon teemavuosina lintujen teemavuotta, mikä näkyi kahdessa jutussa. Niistä toisessa kerrottiin kaupungin järjestämistä linnunpönttötalkoista (VS 6.8.2023) ja toisessa lintuvuoden kuvakilpailusta (VS 5.4.2023). Linnunpönttötalkoita käsittelevässä jutussa Vantaan kaupunki kuvataan aktiivisena matkailukokemuksen luonnonsuojelutoiminnan mahdollistajana, sillä kaupungin kerrottiin toimineen talkoiden järjestäjänä ja tarjonnan linnunpönttöjen valmistusmateriaalit ja välineet sekä tarvittavat ohjeet. Jutussa nostettiin esille myös Vantaan lähiluonto-opastoiminta. Hieman kummallisesti tosin Vantaan kaupunki ja Vantaan ympäristökeskus esiteltiin erillisinä, mutta yhteistyötä tekevinä organisaatioina, mikä on käsityksenä virheellinen, sillä ympäristökeskus on osa Vantaan kaupunkiympäristön toimialaa. Epäselväksi kuitenkin jää, onko toimittaja tehnyt virheellisen johtopäätöksen vai onko kaupunki tiedottanut järjestäjät epäselvällä tavalla. Jutussa kerrottiin:

Tempauksen toteuttaa Vantaan kaupunki yhdessä Vantaan ympäristökeskuksen lähiluonto-oppilaiden kanssa. (VS 6.8.2023)

Lisäksi yhdessä Vantaan Sanomien jutussa käsiteltiin pääkaupunkiseudun yhteisiä maksuttomia opastettuja luontoretkiä (VS 6.4.2023). Kaupungin luontoteemaisia tapahtumia suositeltiin myös kahdessa muussa Vantaan Sanomien jutussa. Molemmissa tapahtumakoonneissa luontoaiheiset tapahtumat oli nostettu jo otsikkoon. ”Myyrmäkitalon juhlinta käynnistyy ympäristöteolla – heti avajaispäivänä kaupunkilaisille jaossa 500

puuntaimea istutettaviksi” -jutussa (VS 21.5.2023) esiteltiin mahdollisuutta osallistua Miljoonan puun talkoisiin:

Miljoonan puun talkoiden taustalla on taiteilija Nina Backmanin vuonna 2019 aloittama Silence Project, jossa puiden istuttaminen, ilmastonmuutoksen torjuminen ja taide kohtaavat. Jokainen istutettu puu on ympäristöteko ja samalla osa yhteisöllisesti kasvavaa nykytaideteosta. (VS 21.5.2023)

Toisessa jutussa lukijoita houkuteltiin kaupungin luonnonhoitotalkoisiin otsikolla: ”Pop-pia, jazzia, rokkia ja niittotalkoita – Katso Vantaan lähipäivien menovinkit!” (VS 26.6.2023).

Vantaan kaupungin luontoposiitiiviset toimet korostuivat luontevasti artikkeleissa, joissa käsiteltiin kaupungin tapahtumia. Jutuissa oleellista oli myös asukkaiden mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöönsä.

Asukkaiden suhdetta vantaalaiseen luontoon käsiteltiin kahdeksassa virkistäytymiseen ja ulkoliikuntaan liittyvässä jutussa. Jutuissa asukkaat muun muassa vinkkasivat hyviä luonnonläheisiä lomakohteita ja kertoivat omista tavoistaan ulkoilla tai urheilla Vantaalla. Lisäksi yksi juttu pohjautui asukkaille tehtyyn kyselytutkimukseen, josta selviää myös lähiluonnon merkitys vantaalaisille.

Helsingin Sanomat uutisoi tutkimuksesta otsikolla ”Tutkimus: Luonnonsuojelu on yhä tärkeämpää pääkaupunkiseudun asukkaille” (HS 15.8.2023). Kyselytutkimuksen toteuttivat yhdessä Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kunnat vuonna 2022 ja kyselyyn vastasi lähes 2 000 pääkaupunkiseutulaista aikuista. Helsingin Sanomien jutussa referoitiin esimerkiksi, että ”[s]elvä enemmistö pääkaupunkiseudulla asuvista olisi valmis tinkimään talouskasvusta ympäristönsuojelun takia” ja, että peräti 80 prosenttia vastaajista olisi valmis maksamaan korkeampia veroja tai muita maksuja, jos rahat käytettäisiin luonnonsuojeluun. Lisäksi asukkaat pitivät lähiluontoa erittäin tärkeänä, ja lähes kaikki vastaajat liikkuivat lähipuistoissaan ja luonnossa ainakin viikoittain ja noin 40 prosenttia päivittäin.

Lähiluonnossa ulkoilun merkitys korostui myös muissa jutuissa. Vantaan Sanomien jutussa ”Miten saat itsesi liikkeelle pimeään aikaan? Vantaan Sanomat kysyi, näin lukijat vastasivat” (19.11.2023) tiivistettiin:

Yli 70 vastauksen perusteella voi sanoa, että yksi vantaalaisten ykköseliikuttajista syksy- ja talviaikaan on luonto. (VS 19.11.2023)

Toisaalta asukkaiden vastauksissa korostuivat tyytymättömyys tiettyihin kaupungin vastuulla oleviin yksityiskohtiin. Toivottiin esimerkiksi parempaa kevyen liikenteen väylien hoitoa, Kuusijärveä rauhallisempaa uimapaikkaa ja ohjattuja ulkojumppia myös talvisin. Asukkaiden kommentoissa on havaittavissa myös keskinäisiä ristiriitoja, sillä yksi kommentoijista sanoi, että Vantaalla on liikaa valosaastetta ja toinen kertoi, että hyvät valaistut reitit innostavat ulkoilemaan.

Vantaa tuli mainituksi myös Sipoon Sanomien (24.8.2023) artikkelissa, joka käsitteli Sipoonkorven kansallispuistoa. Jutussa ei varsinaisesti käsitelty Vantaata tai kaupungin toimintaa, mutta kaupunki sai kuitenkin osan Sipoonkorven maineesta, sillä kansallispuisto sijaitsee osittain Vantaan alueella:

Sipoonkorven kansallispuisto sijaitsee hyvien liikenneyhteyksien varrella Sipoon, Helsingin ja Vantaan alueilla. 24 neliökilometriä suuri kansallispuisto on muihin vastaaviin nähden suhteellisen nuori, sillä se perustettiin vuonna 2011.

--

Pääkaupunkiseudulla asuvien on helppoa saapua kansallispuistoon autokyyditse. Myös HSL:n bussit pysähtyvät lähellä kansallispuiston parkkialueita eri puolilla Sipoota ja Vantaata, mutta loppumatka luontopolkujen varteen täytyy taittaa joko pyörällä tai kävellen. (Sipoon Sanomat 24.8.2023)

Vantaalla sijaitsevia luontoharrastusalueita keuhuttiin myös Vantaan Sanomien jutussa ”Vantaalainen Leo, 15, hurmioitui rankasta lajista, joka ei ole nuorten suosiossa – ”Vantaalla on todella hyvät treenimahdollisuudet” (7.6.2023) ja Menaisten jutussa ”Suomalaiset paljastavat halvat kesähupinsa – 52 kohdetta, joista ei kukkaro kevene”

(14.6.2023). Molemmissa jutuissa keuhuttiin Kuusijärveä ja Menaisten jutussa suositeltiin myös Sipoonkorven kansallispuistoa.

Luonnosta nauttiminen nousi teemana esiin myös Vantaan Sanomien jutussa ”Toinen heistä on Vantaan uusi kaupunginjohtaja – VS kysyi loppusuoralle päässeiltä hakijoilta, mikä Vantaalla on parasta ja mikä on huonosti” (17.6.2023). Tuleva kaupunginjohtaja Pekka Timonen kommentoi siihen, mikä on Vantaalla parasta seuraavasti:

Monimuotoisuus. Vantaalla on sekä urbaania elämää että mahdollisuus virkistyä ja nauttia luonnosta. Niiden lisäksi Vantaalla on monella tapaa monimuotoinen kaupunkirakenne. Vantaa tarjoaa monenlaisia asioita monenlaisille ihmisille. (VS 17.6.2023)

Kuusijärven kehittämistä käsiteltiin kategorian neljässä jutussa. Vantaan sanomat välitti tiedon asukkaiden mahdollisuudesta osallistua Kuusijärven kehittämiseen jutussa: ”Kuusijärvelle on tulossa kaksi uutta savusaunaa, tältä ne voisivat näyttää – Ulkoilualan suunnitelmia voi kommentoida verkossa” (VS 20.2.2023).

Muissa kirjoituksissa Kuusijärven uudistamishanke sai kritiikkiä (VS 21.10.2023, Yle 30.10.2023 ja Kuntalehti 2.11.2023). Jutuissa ovat äänessä asukkaat ja kaupungin edustajina apulaiskaupunginjohtaja Riikka Åstrand sekä kaupungininsinööri Henry Westlin. He korostivat kommentissaan, että Kuusijärveä kehitetään luonnon ehdoilla. Näkökulmat keskittyivät pitkälti kaupungin hankkeen kustannuksiin, mutta jutuissa vedottiin myös ympäristön merkitykseen – sekä siitä näkökulmasta, että Kuusijärvi on kaupunkilaisille tärkeä virkistytymiskohde, mutta toisaalta pelättiin myös kestäisikö pieni järvi kasvavat kävijämäärät. Toisaalta myös korkeita kustannuksia selitettiin ympäristösyillä. Esimerkiksi Kuusijärven parkkipaikalle oli täytynyt rakentaa erityinen suodatusratkaisu, jotta autoista ei valuisi saasteita ja mikromuoveja maaperään ja vesistöön. Myös uusien pesu- ja wc-tilojen kerrottiin ” - - parantavan veden laatua, sillä veden laatu voi heikentyä, mikäli ihmiset peseytyvät pelkästään järvessä” (Yle 30.10.2023).

Kehuja puolestaan sai Tikkurilankosken puistoalueet, joka palkittiin vuoden 2022 ympäristörakenne -palkinnolla. Asiasta uutisoivat tiedotteen pohjalta sekä Vantaan Sanomat

(7.2.2023) että Helsingin Sanomat (7.2.2023). Jutuissa korostettiin hankkeen merkitystä sekä virkistyskäytölle että luonnon monimuotoisuudelle.

Alue on nykyään Vantaan kaupungin tärkeä vetovoimatekijä, joka yhdistää teollisen historian ja monimuotoisen luonnon, todetaan palkinnosta kertovassa tiedotteessa.

”Ranta-alue oli aikaisemmin pimeä ja vaikeakulkuinen. Hyvän suunnittelun ja toteutuksen myötä olemme nyt saaneet kauniin, viihtyisän ja toimivan, alueen historiaa esiin tuovan ja kunnioittavan kokonaisuuden”, kiittää Vantaan puistosuunnittelupäällikkö Heidi Burjam tiedotteessa. (HS 7.2.2023)

Hanketta kehuttiin myös resurssiviisauden näkökulmasta, sillä hankkeessa hyödynnettiin kierrätysmateriaaleja:

Lisäksi alueen maisemallisia ja tehdashistorian ominaispiirteitä on kunnioitettu uusien toimintojen ja rakenteiden sijoittamisessa. Tuomaristo kiittelee aluetta muun muassa siitä, että paikallisia materiaaleja ja rakenteita on hyödynnetty paikan päällä uudelleen, kuten puretun padon kiviä. (VS 7.2.2023)

Lisäksi yhdessä jutussa käsiteltiin virkistäytymiseen liittyvää hanketta, joka ei ole kaupungin hanke, mutta jossa kaupungin vaikutus näkyi päätöksenteon kautta, sillä jutussa käsiteltiin kaavamuutoksen hyväksymistä valtuustossa. Hankkeesta vastaava yrittäjä korosti, että ”suunnitelmien tärkeimmät lähtökohdat ovat olleet kulttuurihistorian näkyminen ja luontoarvojen huomioiminen. Yhteistyötä on tehty muun muassa Vantaan kaupunginmuseon kanssa.” (VS 1.3.2023).

Laajemmin kaupungin pitkäjänteisestä luontotyöstä kerrottiin jutussa: ”Paahteinen jou tomaa Vantaalla muuttuu hyönteisten valtakunnaksi, jonne ihmiset pääsevät luontopolkua pitkin” (VS 25.5.2023). Jutussa kaupungin luonnonsuojelusuunnittelija Tomi Salin kertoi Vehkalanmäen ennallistamistoimista ja -saavutuksista sekä kaupungin järjestämistä talkoista ja niiden tekijöistä.

Salin on tehnyt Vehkalanniityn ennallistamissuunnitelman ja hän vetää siellä pidettäviä talkoita, joissa muun muassa kitketään lupiinia, niitetään heinikkoa ja istutetaan uusia kasveja. Valtaosa ennallistamistyöstä on tehty talkoilla, joihin Salin on houkutelut muun muassa perhosharrastajia. (VS 25.5.2023)

Kaupungin aktiivinen toiminta näkyi myös jutussa: ”Ympäristön hyväksi toimivat vantaalaisnuoret lahjoittavat pullopantit sademetsien orangeille ja Suomen metsille – ’Monella on ilmastoahdistusta’” (VS 6.6.2023). Jutussa esiteltiin vantaalaisen lukion oppilaista muodostuvan ympäristötiimin toimintaa ja osallistujien näkemyksiä luonnonsuojelusta. Jutussa kerrottiin, että toimintaa ohjaa biologian ja maantieteen lehtori Susanna Engelbarth, joka toimii ympäristötiimin ekotukihenkilönä. Ympäristönäkökulma kerrottiin huomioitavan myös lukioiden opetussuunnitelmassa:

Vaskivuoren lukion ympäristötiimi syntyi opetussuunnitelman ja aktiivisten opiskelijoiden pohjalta.

– Kaikissa Vantaan lukioissa on opetussuunnitelman mukainen kestävä tulevaisuusjaosto. Vaskivuoressa jaoston nimeksi muotoutui opiskelijoiden keskuudessa ympäristötiimi. Noin kolme vuotta sitten alkoi löytyä aktiivisia opiskelijoita. Toiminta laajeni erityisesti pullonkierrätysprojektin takia, Engelbarth kertoo. (VS 6.6.2023)

Jutun kautta ilmenee, että osa kaupungin sisäisestä ekotukitoiminnasta näkyy myös kaupungin ulkopuolelle ja siten sillä on vaikutusta myös kaupungin maineen muodostumiseen.

8.4 Vesistö, saasteet ja roskaaminen

Viimeisen kategorian jutuissa käsiteltiin pääasiassa elinkeinotoiminnan vaikutuksia maaperään ja vesistöihin niin valtakunnallisella kuin seudullisellakin tasolla. Pilaantunutta maaperää käsiteltiin viidessä jutussa ja vesistöjen saastumista kolmessa. Niissä kahdessa ääneen pääsi Vantaan kaupungin ympäristötarkastaja. Lisäksi kuudessa jutussa käsiteltiin asukkaiden roolia roskaantumisen ja vesistöjen likaantumisen ehkäisemisessä. Kaupungin kunnossapitopäällikkö pääsi näistä yhdessä jutussa ääneen. Koko kategoriaan sisältyi vain yksi mielipidekirjoitus, joka oli Vantaan Sanomien pääkirjoitus, jossa otettiin kantaa Keravanjoen likaantumiseen ja arvostuksen puutteeseen.

Kategoriassa sai runsaasti huomiota merkittävä maaperän pilaantumiseen liittyvä taustaesimerkki eli Petikon golfkentän tapaus, jossa yritys käytti kaupungilta vuokraamaansa maata laittomasti pilaantuneen maan läjittämiseen. Petikon tapausta käsiteltiin

neljässä jutussa myös valtakunnallisessa mediassa (HS 24.2.2023, Yle 24.2.2023, VS 24.2.2023 ja HS 26.6.2023).

Petikon golfkentän tapauksessa Vantaan kaupunki nähdään pääosin yksityisen yrityksen väärinkäytösten uhrina. Näkemystä puoltavat myös eri oikeusasteiden tuomiot. Vantaan kaupungin kerrottiin tehneen alun perin tutkintapyynnön poliisille, koska kaupungin ”-- mukaan laittomasta läjitystoiminnasta saatiin useiden miljoonien arvosta taloudellista hyötyä” (HS 26.6.2023). Kaupunki reagoi väärinkäyttöön myös tehostamalla toimintaansa, jotta vastaavaa luvatonta saastuneen maaperän läjittämistä ei tapahtuisi kaupungin vuokraamilla alueilla uudestaan.

Läjitystoiminnan myötä Vantaa tehosti maankäytön ja sopimusten valvontaa. Kaupungin maanvuokraussopimukseen lisättiin kohta, jossa todetaan että vuokra-alueilla ei sallita maa-ainesten läjitystoimintaa. (Yle 24.2.2023)

Saastunutta maaperää käsiteltiin myös jutussa ”Lyijytehtaan saastuttamalle maalle rakennettu huvila saa ympärilleen pian jättimäisen kampusalueen” (HS 24.5.2023a). Jutussa käytiin läpi alueen historiaa sekä suunnitelmia tulevaisuudelle. Jutussa pääsivät ääneen Vantaan ympäristökeskus ja kaupungin johtava ympäristötarkastaja Maarit Rantataro. Jutun mukaan lyijytehtaan vaikutukset näkyvät alueen maaperässä edelleen:

Vantaan ympäristökeskus ei suosittele kasvatettujen vihannesten ja luonnosta poimittujen marjojen tai sienten käyttöä ravinnoksi noin kilometrin säteellä Grönbergin lyijytehtaasta. (HS 24.5.2023a)

Rantataro kuitenkin tarkensi, että ”[j]os maaperä on tutkimuksissa todettu puhtaaksi tai tontin maaperä kunnostettu, voidaan kasveja ja marjoja kuitenkin käyttää” (HS 24.5.2023a). Kommentin perusteella aiemmin saastuneet alueet eivät välttämättä ole käyttökelvottomia ikuisesti, jos maaperän puhdistamiseen satsataan, kuten kampusalueen rakentamisen valmistelun yhteydessä:

Grönbergin entisen tehdasalueen pilaantunut maaperä on saatu kunnostettua ja sille voidaan rakentaa. (HS 24.5.2023a)

Maaperän saastumista käsittelevissä jutuissa suhtautuminen Vantaan kaupunkiin toimijana on suhteellisen neutraali tai myönteinen. Vaikka kaupungin valvonta petti jossain määrin Petikon tapauksessa, keskeistä oli, että yksityinen yritys toimi kaupungin ohjeistusten vastaisesti ja rikkoi ympäristöä suojaavaa lainsäädäntöä. Myös Lyijytehtaan tapauksessa kaupunki on aktiivisesti pyrkinyt edesauttamaan maaperän puhdistamista. Jutussa esiintyvällä Vantaan ympäristökeskuksella puolestaan on viranomaisrooli, ja se pyrkii takaamaan asukkaiden turvallisuuden ja luonnon puhtauden.

Kategorian juttujen perusteella ei synny mielikuvaa, että Vantaan maaperä yleisesti ottaen olisi erityisen saastunutta. Sen sijaan Vantaanjoen ja Keravanjoen maine vaikuttaa heikommalta. Vantaanjokea tituleerattiin Suomen saastuneimmaksi vesistöksi Ylen jutussa ”Kartta näyttää, missä Suomessa on havaittu ikuisia kemikaaleja – paistinpannuista ja goretextista tutut aineet terveydelle haitallisia” (Yle 23.2.2023). Jutussa oltiin huolissaan erityisesti Vantaanjoen kaloissa esiintyvistä suurista haitta-ainepitoisuuksista, jotka voivat olla haitaksi joen kaloja kalastavien ja syövien asukkaiden terveydelle.

Suomen suurimmista vesistöistä juuri Vantaanjoesta on mitattu kaikkein korkeimpia PFAS-pitoisuuksia. Se täyttää hotspot- eli riskikohteen määritelmän.

--

Vantaanjoen alajuoksulla ja Helsingin Vanhankaupunginlahden edustalla kalan lihaan kertyi paljon sallittua enemmän haitallisia aineita. (Yle 23.2.2023)

Myös Vantaalla sijaitsevalla Helsinki-Vantaan lentoasemalla on oma roolinsa saasteiden syntyprosessissa. Lisäksi haitallisia yhdisteitä kerrottiin kulkeutuneen vesistöihin jätevesienpuhdistamoilta.

Osa Vantaanjoen PFAS-yhdisteistä on peräisin lentoaseman paloharjoitusalueelta. Joen varrella asuu paljon ihmisiä, ja myös jätevedenpuhdistamot johtavat jokeen PFAS-yhdisteitä, sillä nykyisiä puhdistusmenetelmiä ei ole suunniteltu poistamaan yhdisteitä jätevedestä. (Yle 23.2.2023)

Vantaanjoki virtaa sekä Vantaan että Helsingin puolella, joten sen saastekuorma koskettaa molempia kaupunkeja asukkaineen. Erityisen paljon haitta-aineita oli kuitenkin

havaittu naapurikaupunki Helsingin puolella. Juttu ei kuitenkaan ole erityisen mairitteleva kummankaan kaupungin osalta.

Ratkaisuja vesistöjen ravinnekuormaan puolestaan etsittiin Vantaan ja Espoon yhteisessä pilottihankkeessa. Vantaan mediaseurannan työkalun hakuun osui vuodelta 2023 aiheesta vain yksi juttu: ”Pilottihankkeilla etsitään ratkaisuja maa- ja metsätalouden ravinnekuormituksen vesistöpäästöihin ja vesimäärien hallintaan” (Vapaa-ajan Kalastaja 8.2.2023). Jutussa kerrottiin yleisellä tasolla, miksi vesienhallinnan ja -suojelun parantaminen on tarpeellista:

Paremmat maa- ja metsätalouden vesienhallinnan avulla voidaan tehostaa vesiensuojelua ja sopeutua paremmin ilmastomuutokseen luonnon monimuotoisuus huomioon ottaen. Metsistä ja pelloilta vesistöihin karkaavat ylimääräiset ravinteet aiheuttavat vesistöissä rehevöitymistä ja taloudellista menetystä maanomistajille. (Vapaa-ajan Kalastaja 8.2.2023)

Lisäksi esiteltiin pilottialueet: Aurajoen vesistön Paattistenjoki Varsinais-Suomessa, Espoon Pitkjärven valuma-alue Uudellamaalla, Kyyveden valuma-alue Etelä-Savossa ja Kovesjoen vesistöalue Pirkanmaalla. Vantaan ja Espoon yhteishanke esiteltiin lyhyesti:

Espoon Pitkjärven valuma-alueelle laaditaan vesienhallintasuunnitelma Espoon ja Vantaan kaupunkien välisenä yhteistyönä. Pilotissa tuotetaan tietoa siitä, miten rakennetun ympäristön ja maa- ja metsätalouden vesienhallintaa yhteensovitetaan luonnonmukaisin menetelmin. (Vapaa-ajan Kalastaja 8.2.2023)

Kaupunkien välisen yhteistyön lisäksi hankkeessa painotettiin yhteistyötä kaupunkien ja maanomistajien välillä. Sidosryhmäyhteistyön merkitys korostuu, kun ongelman syyt ovat monilähtöiset ja asian ratkaisemiseen tarvitaan sekä kaupunkien että maanomistajien asiantuntemusta. Esimerkiksi Pitkjärvi sijaitsee pääosin Espoon puolella, mutta myös vantaalaisilta pelloilta valuu ravinteita järveen. Kyseisessä tapauksessa kehittämistoimia kaivattiin siis useammalta taholta eikä Espoon kaupunki pystyisi todennäköisesti yksin yhtä vaikuttaviin lopputuloksiin.

Elinkeinoelämän vaikutuksia Vantaan vesistöjen hyvinvointiin käsiteltiin myös Helsingin Sanomien uutisessa ”Puron värjäsikin valkoiseksi Fazerin tehtaalta valunut maito” (HS

18.7.2023). Uutisessa pohdittiin Vantaalla sijaitsevan Fazerin tehtaalta Mellunkylänpuuroon valuneen maidon ympäristövaikutuksia ja mahdollista haittaa puroissa eläville tai menille. Asiantuntijana haastateltiin Vantaan kaupungin ympäristökeskuksen johtavaa ympäristötarkastajaa Maarit Rantataroa. Hän yhtäältä rauhoitteli lukijoita sillä, ettei maito ole esimerkiksi myrkyllistä, mutta toisaalta totesi, että maidossa olevat valkuaisaineet kuluttavat purosta happea, mikä voisi olla haitallista kaloille ja vesieliöille.

Jutussa (HS 18.7.2023) ilmeni ristiriitaisia näkemyksiä siitä, ovatko Fazerin tehtaan prosessihäiriöt ja niihin liittyvät hulevesivuodot yleisiä vai eivät. Helsingin Sanomien mukaan asukkaat olisivat kertoneet toimitukselle, että ongelmat ovat jokavuotisia. Rantataro Vantaan kaupungilta puolestaan totesi, ettei vuotoja ole tapahtunut satunnaisia putkirikkoja lukuun ottamatta erityisen usein.

Ylen ja Helsingin Sanomien 17.8.2023 jutut käsittelevät vesistöjen likaantumisen lisäksi myös roskaantumista, sillä juttujen keskiössä oli Helsingin seudun ympäristöpalveluiden (HSY), Pidä saaristo siistinä ry:n ja kaupunkien yhteinen Mahanpuruja muovista -kampanja, joka muistuttaa vuosittain miksi katuviemäriin ei sovi heittää roskaa. Jutuissa kerrottiin, että Vantaalla kampanjatarroja oli kiinnitetty kaivonkansiin Tikkurilan seudulla, sillä tarrat oli haluttu kiinnittää paikkoihin, joissa liikkuisi paljon ihmisiä ja sen takia todennäköisesti myös roskaaminen olisi yleisempää.

Vantaan Sanomien toimittaja Tiina Örn otti henkilökohtaisesti kantaa Keravanjoen rehevöitymiseen ja arvostuksen puutteeseen lehden pääkirjoituksessa ”Vantaan luontoaarre ei ole kusilaari” (VS 31.7.2023). Kolumnimaisessa kirjoituksessa Örn edustaa kirjoittajana myös tavallista vantaalaista kuntalaista. Hän kertoi kohtaamisestaan perheen kanssa, jonka isä kannusti poikaa pissaamaan Keravanjokeen. Örn kertoi uivansa rannalla lähes päivittäin ja pohti arvostavatko muut jokirantaa yhtä paljon kuin hän itse.

Miksi jokeen ei saisi pissata? Joki on luontoa siinä missä pissapusikotkin, eikä lapsen pissa hetkauta joen tasapainoa. Tapahtuma voi kuitenkin jättää lapsen mieleen jäljen: joki on jätetoja, se on pisoaarin arvoinen. (VS 31.7.2023).

Lisäksi Örn huomautti, että Keravanjokeen on Vantaan historian saatossa laskettu milloin mitäkin, mukaan lukien ongelmajätettä. Heinäkuussa 2023 joesta oli löydetty esimerkiksi auton akku. Örn muistutti, että jo 1970-luvulla paikalliset ovat nähneet esimerkiksi Silkkitehtaan kangasvärjäämön vaikutukset veden väriin.

Örn totesi, että Euroopassa on jo monia isoja ja pieniä kaupunkeja, joissa kaupungin läpi kulkevan joen arvo ymmärretään paremmin. Vesistöillä on rooli myös ilmastonmuutokseen varautumisessa.

Luonnonvesille tulee kysyntää myös ilmaston lämmitessä. Kaikki uimakelpoiset vedet ovat tarpeen paahtavassa helteessä myös Vantaalla. (VS 31.7.2023)

Vantaan kaupunki sai Örniltä kiitosta toimistaan Keravanjoen arvostuksen lisäämiseksi. Erityisesti Tikkurilan jokirannan aluetta on kehitetty virkistyskohteena viime vuosina ja kaupunki on myös palkittu siitä (esim. HS 7.2.2023 ja VS 7.2.2023).

Jätelaarista on viimein tullut potentiaalinen virkistyskeidas ja keskusta-alueen luontokohde. Tehtävää on kuitenkin vielä paljon. - - Keravanjokea on pahoinpidelty vuosikymmeniä. Nyt on aika kasvattaa lapsetkin ymmärtämään, ettei joki ole vessa. (VS 31.7.2023)

Muiden kuin vesistöalueiden roskaantumista käsiteltiin kahdessa artikkelissa. Ylen jutussa ”Suomalaiset dumpaavat sohvia metsiin ja hajonneita autoja parkkipaikoille – näin roskaaminen näkyy eri puolilla maata” (Yle 13.4.2023) vertailtiin yleisimpiä roskastapoja eri puolilla Suomea. Juttu liittyi Ylen Miljoona roskapussia -kampanjaan, johon osallistui Ylen mukaan 149 kuntaa. Yle kertoi, että kampanjan tarkoituksena oli ”-- vähentää välinpitämättömyyttä roskaamista kohtaan, ja havahduttaa ihmiset näkemään roskien todellinen määrä”.

Juttua varten ”Yle kysyi kaikilta Suomen kunnilta, miten roskaaminen näkyy niiden alueella” (Yle 13.4.2023). Kyselyyn vastasi yli sata kuntaa. Vantaan kaupunki oli yksi kampanjaan osallistuneista ja kyselyyn vastanneista kunnista. Myös muut kunnat kertoivat jutussa vastaavista kokemuksista kuin Vantaa:

Esimerkiksi rakennusjätettä tuodaan roska-astioiden tai kierrätyspisteiden viereen, vaikka se ei kyseiseen pisteeseen kuuluisi. Muun muassa Vantaalla luontoon ja roska-astioiden viereen jätetään paljon esimerkiksi jääkaappeja, akkuja ja huonekaluja. (Yle 13.4.2023)

Paikallisemmalla tasolla Vantaankosken ulkoilualueen roskaantumista puitiin Vantaan Sanomien jutussa ”Alituinen roskaaminen riivaa yrittäjää suositulla ulkoilualueella Vantaalla – ’Aivan valtava ongelma’” (VS 24.5.2023). Jutussa alueella toimiva yrittäjä kuvaili roskaantumista ikäväksi maisemahaitaksi. Hän kertoi, että alueen kunnossapidosta oli keskusteltu kaupungin kanssa, mutta ongelmaa ei ollut silti pystytty ratkaisemaan.

Jutussa pääsi ääneen yrittäjän lisäksi Vantaan kaupungin kunnossapitopäällikkö Jyrki Vättö. Hän kaipasi muutoksia erityisesti aluetta käyttävien ja roskaavien kuntalaisten toimintaan. Vättö totesi kuitenkin, että alueen roskaantumisongelma ei ollut suurempi kuin muualla Vantaalla. Kaupungin kunnossapidon mukaan tilanne oli ollut jopa edellisvuosia parempi. Vätön mukaan rosiksia voitaisiin kuitenkin lisätä alueelle tarvittaessa. Jutussa korostui se, että kaupungin ulkoilualueiden ja muiden yleisten alueiden siisteyteen vaikuttavat sekä asukkaiden ja muiden käyttäjien toiminta että kaupungin ja yritysten yhteistyö.

Vesistöjen ja kaupunkiympäristön roskaantumista käsitteleville jutuille yhteistä oli se, että kaupungin sijasta vastuuta vieritettiin ensisijaisesti asukkaille eli roskaajille itselleen. Kaupungin arkitoiminnassa negatiiviset palautteet roskaisuudesta ja epäsiisteydestä ja siitä syntyvä mainehaitta kuitenkin kohdistuvat lähtökohtaisesti kaupunkiin. On siis tärkeää, ettei kaupunki suhtaudu epäsiisteyteen liittyviin ongelmiin liian ylimielisesti ja väistele kunnossapitovastuutaan.

9 YHTEENVETO

Uutismedian toiminnassa korostuvat sen tehtävät portinvartijana ja tiedonvälittäjänä. Pääkirjoituksia lukuun ottamatta uutisvälineet eivät ota suoraan kantaa Vantaata koskeviin asioihin, mutta toimivat tarvittaessa kriittisenä välikätenä. Tämä tarkoittaa ongelmien esiin tuomista ja taustoittamista eri näkökulmista. Journalistinen media haastaa kaupunkia avaamaan sellaisiakin yksityiskohtia, joita kaupunki ei muuten mielellään toisi esille julkiseen keskusteluun (vrt. Kunelius ym. 2010, 72–75). Esimerkiksi Kuusijärven kehittämistä käsittelevissä jutuissa kaupungin täytyi perustella yleisölle, miksi kustannukset olivat niin korkeat.

Erityisesti paikallislehti Vantaan Sanomien kohdalla korostuu vantaalaisten edun ajaminen ja kirjoittaminen asukkaita kiinnostavista tai muuten asukkaille tärkeistä aiheista. Kaupungin intressit eivät ole keskiössä, mutta ne ovat usein yhteneviä paikallislehden kanssa ja siten kaupungille tärkeistä asioista myös uutisoidaan usein. Yhtäältä kaupungin tehtäviin kuuluu muun muassa tuottaa kuntalaisille peruspalveluita, osallistaa asukkaita kaupungin kehittämiseen ja tiedottaa päätöksenteosta. Luontonäkökulmasta kaupungille on tärkeää lisätä asukkaiden ja sidosryhmien tietoa ympäristöystävällisestä toiminnasta ja kutsua myös heitä mukaan esimerkiksi luonnonhoitotalkoisiin, sillä kaupunki tarvitsee heitä saavuttaakseen luontoposiitiivisuustavoitteensa. Paikallislehdet taas uutisoivat näistä aiheista silloin, jos pitävät niitä asukkaiden näkökulmasta kiinnostavina.

Toisaalta merkittävä peruste yhteistyölle voi olla myös helppous ja resurssien säästäminen. Paikallislehdet saavat kaupungilta tiedotteiden muodossa valmiita juttuja tai inspiraatiota ajankohtaisista paikallisista aiheista, joihin tarttua. Kaupunki taas hyötyy medianäkyvyydestä ja säästää samalla esimerkiksi mainoskuluissaan. Paikallislehdet antavat äänen myös lukuisille kunnallispoliitikoille ja kaupungin henkilökunnalle. Monien hyötyjen vastapainona voi toisaalta olla eettisesti epäilyttävää, jos paikallismedian, päättäjien ja kaupungin viranhaltijoiden suhteet ovat liian läheiset. Tällöin voi herätä epäilyksiä korruptiosta tai muunlaisista vaikuttamisyrityksistä.

Tutkielmani aineiston jutuissa ei käsitelty aivan kaikkia aiheita, joista olisin odottanut medioiden uutisoivan. Asia saattaa selittyä myös sillä, ettei automaattinen mediaseurannantyökalu ole osannut suodattaa juttuun esimerkiksi maisemakukkapelloista tai kesälampaista kertovia uutisia, joista tiedän vähintään paikallislehti Vantaan Sanomien kirjoittaneen useina vuosina. Aineistosta siis todennäköisesti rajautui pois sellaisia juttuja, jotka olisivat luoneet Vantaan mainetta luontonäkökulmasta. Siitä huolimatta aineisto on tyydyttävä ja kuvaa sekä kaupungin ympäristötoimintaa että asukkaiden näkemyksiä riittävän monipuolisesti.

Rakentamishankkeita, kuten raitiotietä tai omakotitaloalueiden laajentamista, käsittelevissä jutuissa etenkin asukkaat haastoivat kaupungin perustelemaan, miksi kehittämiseen ylipäättään on tarvetta. Jutuissa tuotiin esille myös Vantaan strategisia ympäristötavoitteita ja niihin liittyviä ohjelmia, kuten resurssiviisauden tiekarttaa, muttei välttämättä myönteisestä näkökulmasta. Esimerkiksi ”Luonnonsuojelu vs. asuntorakentaminen” -kategorian kirjoituksissa hämmästeltiin, miten tavoitteet voivat toteutua, jos kaupunki toimii, kuten toimii. Kaupungilta siis vaadittiin vastuunottoa ja sitoutumista omiin tavoitteisiinsa myös yksittäisissä esimerkkitapauksissa. Jotta kaupunki voisi saavuttaa luontopositiivisen maineen, asukkaille ja sidosryhmille täytyy välittyä todellisia tekoja eikä vain ”korulauseita” ja ”juhlapuheita”.

Analyysissä korostuu myös se, että asukkaat pitävät oman alueensa luontoa lähes aina erityisempänä kuin muiden kaupungin alueiden. Herääkin kysymys, onko tunnearvo niin sanottuja todellisia luontoarvoja tärkeämpi, vaikka mielipiteitä perusteltaisiin erilaisiin selvityksiin ja tutkimuksiin pohjaten. Keskusteluissa toistuvat ”jonnekin muualle” -tyyppiset ilmaisut eli se, että omaa lähimetsää ei saa tuhota rakentamisella, mutta jostakin muualta löytyisi varmasti ”vähemmän arvokas” vastaava alue. Sama toistuu esimerkiksi peltojen ja metsien vastakkainasettelussa. Niin sanottu nimby-ilmio (Not In My Back Yard) eli ”Ei minun takapihalleni” haastaa kuntia ja muita organisaatioita ympäri Suomea ja maailmaa. Kiistat koskevat usein kaupunkiympäristön kehittämistä ja erilaisten palveluiden lisäämistä ja usein vastustamisen perusteena toimivat ympäristö- ja

luontonäkökulmat (esim. Hakola 2023). Kaavoitukseen ja rakentamiseen liittyvät kiistat eivät siis ole Vantaalla mitenkään ainutlaatuisia.

Vantaalla ovat puhuttaneet viime vuosina paljon nykyisten pientaloalueiden laajennussuunnitelmat, kuten Linnaistenmetsän ja Päiväkummun pientaloalueiden kaavoitushankkeet, mikä ilmeni myös vuoden 2023 jutuista (ks. myös Suojanen 2023 a ja b). Kaupunki on teettänyt molemmilla alueilla luontoselvityksiä, joilla on pyritty varmistamaan, voidaanko asuinalueita laajentaa nykyisin niitä ympäröiville metsäisille alueille keskeisiä luontoarvoja vaarantamatta.

Luontoselvityksillä kaupunki on pyrkinyt vastaamaan asukkaiden huoliin, ja selvitysten tulokset ovat myös johtaneet alkuperäisten kaavarajausten muuttamiseen siten, että alueiden tärkeimmät luontoarvot säilyisivät lisärakentamisen myötä. Esimerkiksi Linnaistenmetsän kaavamuutos on jo hyväksytty ja lainvoimainen, mutta kaupunki on jatkanut lisäselvitysten tekemistä alueella (Vantaan kaupunki 2024d). Kaupungin toimista huolimatta asukkaat ovat jatkaneet kyseisten kaavahankkeiden vastustamista. Sikäli tapaus muistuttaa 1990-luvun metsäkiistoja, joissa luontoaktivistit vastustivat jo ennalta hyväksytyjä ja suunnitelmien mukaisia valtion metsähakkuuta vedoten erityisiin luontoarvoihin (esim. Kumpu 2020, 39).

Jutuissa tuotiin esille myös kritiikkiä asuntokannan uudistumista ja kerrostalojen lisääntymistä kohtaan. Kritiikki kohdistuu osittain vanhojen alueiden täydennysrakentamiseen, jota pidetään yhtäältä ratkaisuna luontohaittojen minimoimiseen – toisaalta uusien ja samalla ehkä korkeampien talojen ei välttämättä nähdä sopivan vanhoille asuinalueille kaupunkikuvallisesti. Kaupunki pyrkii sekoittamaan eri asumis- ja hallintamuotoja esimerkiksi segregaaation vähentämiseksi, mutta asukkaat saattavat haluta pitää asuinalueensa ennallaan, esimerkiksi vain omakotitaloalueena. Jopa kaupunkikeskusten laitamille suunniteltuja kerrostaloja vieroksutaan alueen omakoti- ja rivitaloasukkaiden keskuudessa.

Luontoarvojen lisäksi esimerkiksi yleiskaavaa käyttävät useissa jutuissa perusteluidensa vipuvartena sekä kaupungin edustajat, poliitikot että asukkaat. Yleiskaavasta haetaan

tukea omille perusteille yksittäisten alueiden osalta, mutta myös laajemmassa kuvassa viitataan kaupungin tavoitteisiin ja linjauksiin. Kaupunki perustelee tietynlaista kaavoitusta ja rakennuskantaa yleiskaavaan tehdyillä linjauksilla ja toisaalta asukkaat ja poliitikot vaativat yleiskaavan muuttamista, ennalleen palauttamista tai tulkitsevat kaupungin asemakaavoitustyön uhkaavan esimerkiksi yleiskaavan merkittäviä viher- ja luontoalueita.

Peltojen ja metsien vastakkainasettelu osoittaa myös sen, että puut saavat toisinaan suhteettoman suuren merkityksen muihin kasveihin ja elinympäristöihin verrattuna. Tähän syynä saattaa olla hiilensidontakyvyn ja muiden positiivisten luontovaikutusten lisäksi esimerkiksi se, että puut ovat varsinkin kaupunkimaisemassa helposti erottuvia ja ihmissilmään näkyvästi hidaskasvuisia – kaadetun puun tilalle istutettu taimi korvaa edeltäjänsä mahdollisesti vasta vuosikymmenien kuluttua, jos edes kasvaa yhtä suureksi. Vanhojen puiden ja metsien rakentamiselta säästämällä voidaan siis nähdä olevan merkittävä rooli Vantaan maineen kannalta.

Asukkaiden vastustuksesta ja kannanotoista päätellen he eivät tule unohtamaan aivan nopeasti heille rakkaiden metsäalueiden tuhoamista, jos rakentaminen esimerkiksi Linaistenmetsän tai Lammaslammen ympärillä etenee tulevien vuosien aikana. Toisaalta alueet voisivat vetää puoleensa uusia asukkaita, joilla ei ole ennestään tunnesidettä alueeseen ja sen lähiluontoon.

Etenkin luonnonsuojeluun ja asuntorakentamiseen liittyvissä lehtijutuissa aiheet henkilöityvät vahvasti (vrt. Kunelius ym. 2010, 73). Niin poliitikot kuin asukasyhdistysten jäsenet antavat teemoille kasvonsa ja pyrkivät edistämään omia päämääriään. Median osalta kiinnostavia suoria kannanottoja olivat Helsingin Sanomien raitiotien rakentamista Vantaalle puolustava pääkirjoitus ja Vantaan Sanomien kolumnimainen pääkirjoitus Keravanjoen arvostuksen puolesta. Toisaalta molemmat sopivat lehtien profiileihin ja puhuttelevat niiden kohderyhmiä. Helsingin Sanomien pääkirjoitus toi esiin raitiotien verkoston laajentamisen hyötyjä niin pääkaupunkiseutulaisille kuin valtakunnallisestikin. Vantaan Sanomien pääkirjoituksella taas vedottiin tavallisiin vantaalaisiin, jotta he

ymmärtäisivät Vantaan läpi virtaavien jokien virkistysarvon itselleen ja mainearvon kaupungille.

Erimielisyyksistä ja yksittäisistä kiistoista huolimatta Vantaan kaupungilla ja sen asukkailla on selvästi myös yhteisiä päämääriä. Aineistoni juttujen kirjoittamisen aikaan vuonna 2023 Vantaa ei ollut vielä julkistanut luontopositiivisuustavoitettaan. Monelle asukkaalle se lienee ollut myönteinen asia. Nähtäväksi jää, miten kaupunki lunastaa tavoitteensa, ja onnistuuko Vantaa näyttämään menestyksekkäästi esimerkkiä muille kunnille. Kaupungin viestinnällä on tärkeä rooli onnistumisten esiintuojana, mutta uskottavuuden säilyttämiseksi myös haasteista ja mahdollisista epäonnistumisista on syytä pystyä kertomaan riittävän avoimesti. Vaikka luontopositiivisuus ei ole vain mainetavoite, vaan konkreettista toimintaa luonnon hyvinvoinnin puolesta, voidaan ajatella, että kaupungin viestinnän ohella kuntalaisilla on suuri mainelähettilään rooli. Vaikka asukkaat vastustavat kaupungin toimintaa toisinaan äänekkäästikin, tuovat he esille myös kotikaupunkinsa parhaita puolia, kuten vehreyttä ja viihtyisyyttä, mikä on kaupungille mitaamaton voimavara.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Ahva, Laura. 2010. *Making News with Citizens: Public Journalism and Professional Reflexivity in Finnish Newspapers*. Tampere: Tampere University Press.
<https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8288-5>
- Aula, Pekka ja Jouni Heinonen. 2017. Maineen mittaaminen somedialisaation aikakaudella. Teoksessa Procomma Academic: *Mitattava viestintä*. 86–97.
- Habermas, Jürgen. 1985. "Julkisuus." *Media & Viestintä* 8, no. 3.
- Hakala, Salli. 2016. "Oikeus tietää ja toimia: viestinnän profession ja etiikan ideaalit julkisella alalla." Teoksessa *Eettinen viestintä*, toimittaja Elisa Juholin, 96–109. Helsinki: ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry.
- Heikkilä, Heikki. 2001. *Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla*. Tampere University Press.
<https://urn.fi/urn:isbn:951-44-5173-2>
- Juholin, Elisa. 2017. *Communicare! : viestinnän tekijän käsikirja*. Seitsemäs uudistettu laitos. Helsinki: infor.
- Juholin, Elisa ja Henrik Rydenfelt. 2020. Strateginen viestintä ja organisaation tavoitteet: Mihin viestinnällä pyritään? *Media & viestintä*, 43(1).
<https://doi.org/10.23983/mv.91081>
- Kantola, Anu ja Lotta Lounasmeri. 2014. Viestinnän ammattilaiset promootioyhteiskunnassa: aktivisteja ja ajatusjohtajia. *Media & viestintä*, 37(3).
<https://doi.org/10.23983/mv.63041>
- Kumpu, Ville. 2018. Järki vai särki? Työ ja ympäristö kamppailussa Lievestuoreen sellutehtaasta keväällä 1971. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201809172551>
- Kumpu, Ville. 2020. *Ympäristö, politiikka ja julkisuus: Kolme tapaustutkimusta journalistisen julkisuuden rakentumisesta ja merkityksestä ympäristöpolitiikassa*.
- Kunelius, Risto, Elina Noppari ja Esa Reunanen. 2010. *Media vallan verkoissa*. 2. korj. p. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.
- Linné, Olga. 1991. "Journalistiset Käytännöt Ja Ympäristöuutiset." *Media & Viestintä* 14, no. 3.

- Luoma-aho, Vilma. 2006. Lupa toimia: Julkisorganisaatioiden sidosryhmäsuhteet. *Media & viestintä*, 29(3). <https://doi.org/10.23983/mv.62389>
- Luoma-aho, Vilma ja Erkki Karvonen. 2014. *ProComma Academic 2014: särkymätön viestintä*. Helsinki: ProCom - Viestinnän ammattilaiset ry. <https://doi.org/10.31885/2019.00002>
- Luoma-aho, Vilma ja Marita Vos. 2010. Towards a more dynamic stakeholder model: acknowledging multiple issue arenas. *Corporate Communications: An International Journal*, 15 (3), 315–331. DOI:10.1108/13563281011068159
- Lyytimäki, Jari ja Marika Palosaari. 2004. Ympäristöviestinnän tutkimus Suomessa.
- Penttilä, Pauliina, Liisa Ovaska ja Laura Ahva. 2024. Iltalehden toimituksen ja yleisön pelillistynyt suhde analytiikan aikakaudella. *Media & viestintä*, 47(3), 27–50. <https://doi.org/10.23983/mv.145549>
- Reunanen, Esa ja Risto Kunelius. 2021. *Medioitunut valta ja politiikan paluu. Kyselytutkimus suomalaispäättäjien suhteesta mediaan 2009 ja 2019*. Tampere: Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-030-4>

Muut lähteet

- Asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta 12.11.1999/1030. Viitattu 24.6.2025. <https://www.finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/1999/1030/ajantasa/2010-07-01/fin>
- Julkisen sanan neuvosto (JSN). 2024. Journalistin ohjeet. Viitattu 13.12.2024. <https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/>
- Kuntaliitto. 2020. Kunnat kiinnostuneita luonnon monimuotoisuutta vahvistavasta yhteistyöstä. Julkaistu 15.1.2020. Viitattu 14.6.2025. <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2020/kunnat-kiinnostuneita-luonnon-monimuotoisuutta-vahvistavasta-yhteistyosta>
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta 9.8.2019/907. Viitattu 24.6.2025. <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2019/907>

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 10.6.1994/468. Viitattu 24.6.2025.

<https://www.finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/1994/468/ajantasa/2009-12-22/fin>

Luontokunnat. 2024. Luontoviisaat kunnat. Viitattu 16.2.2024. <https://luontokunnat.syke.fi/luontoviisaat-kunnat/>

Sitra. 2024. Tulevaisuussanasto: Kokonaisheikentymättömyys. Viitattu 31.10.2024. <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/kokonaisheikentymattomyys/>

Suojanen, Armi. 2023a. Asukkaat haluavat pelastaa Päiväkummun metsän, jonne Vantaa suunnittelee pientaloalueen laajennusta. *Vantaan Sanomat*. Julkaistu 1.4.2023. Viitattu 24.6.2025. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5829736>

Suojanen, Armi. 2023b. Puidenkaato Linnaistenmetsässä säikäytti asukkaat – Luvattomat työt keskeytettiin. *Vantaan Sanomat*. Julkaistu 18.7.2023. Viitattu 24.6.2025. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/6077877>

Tero Hakola. 2023. Nimbyily piinaa jo liikuntaa – puista kannetaan enemmän huolta kuin nuorista. *Helsingin Sanomat*. Julkaistu 27.7.2023. Viitattu 13.6.2025. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009737268.htm>

Vantaan kaupunki. 2020. Ympäristöviestinnän suunnitelma, KATO ympäristöryhmä 18.12.2020.

Vantaan kaupunki. 2022a. Innovaatioiden Vantaa, Vantaan kaupunkistrategia 2022–2025. Viitattu 14.6.2025. <https://www.vantaa.fi/sites/default/files/document/Vantaan%20kaupunkistrategia%202022-2025.pdf>

Vantaan kaupunki. 2022b. Vantaan resurssiviisauden tiekartta 2021–2025. Viitattu 14.6.2025. https://www.vantaa.fi/sites/default/files/document/Resurssiviisauden_tiekartta.pdf

Vantaan kaupunki. 2023. Vantaan kaupunginvaltuusto päätti: Vantaalle rakennetaan ratikka. Julkaistu 23.5.2023. Viitattu 29.2.2024. <https://www.vantaa.fi/fi/ajankoh-taista/uutinen/vantaan-kaupunginvaltuusto-paatti-vantaalle-rakennetaan-ratikka>

Vantaan kaupunki. 2024a. Vantaa haluaa olla luontoposiitiivinen – tavoitteena parantaa luonnon tilaa nykyisestä. Julkaistu 28.5.2024. Viitattu 14.6.2025.

[https://www.vantaa.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/vantaa-haluaa-olla-luontopositii-
vinen-tavoitteena-parantaa-luonnon-tilaa-nykyisestä](https://www.vantaa.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/vantaa-haluaa-olla-luontopositii-
vinen-tavoitteena-parantaa-luonnon-tilaa-nykyisestä)

Vantaan kaupunki. 2024b. Luontopositivinen Vantaa. Viitattu 25.10.2024.

<https://www.vantaa.fi/fi/ymparisto-ja-luonto/luontopositivinen-vantaa>

Vantaan kaupunki. 2024c. Vantaa liittyi luontoviisauden edelläkävijäkuntiin. Julkaistu 10.10.2024. Viitattu 25.10.2024. [https://www.vantaa.fi/fi/ajankohtaista/uuti-
nen/vantaa-liittyi-luontoviisauden-edellakavijakuntiin](https://www.vantaa.fi/fi/ajankohtaista/uuti-
nen/vantaa-liittyi-luontoviisauden-edellakavijakuntiin)

Vantaan kaupunki. 2024d. Linnaistenmetsän omakotialue laajenee. Viitattu

26.11.2024. [https://www.vantaa.fi/fi/kaavoitus/kaavat/linnaistenmetsan-omako-
tialue-laajenee](https://www.vantaa.fi/fi/kaavoitus/kaavat/linnaistenmetsan-omako-
tialue-laajenee)

Ympäristöministeriö. 2024. Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukset. Viitattu 29.2.2024. <https://ym.fi/maankayton-asumisen-ja-liikenteen-sopimukset>

Ympäristövaikutusten arviointi. 2023. Ymparisto.fi – Ympäristöhallinnon verkkopalvelu. Päivitetty 15.12.2023. Viitattu 2.7.2025. [https://www.ymparisto.fi/fi/osallistu-ja-
vaikuta/ymparistovaikutusten-arviointi](https://www.ymparisto.fi/fi/osallistu-ja-
vaikuta/ymparistovaikutusten-arviointi)

Aineisto

Etelä-Suomen Sanomat. 2.11.2023. Pekka Timonen pitää Lahtea isona edelläkävijänä ympäristöasioissa – "Vantaalla paljon oppimista". [https://www.ess.fi/paikalli-
set/6322887](https://www.ess.fi/paikalli-
set/6322887)

Helsingin Sanomat. 7.2.2023. Tikkurilankosken puisto-alueet palkittiin vuoden ympäris-
törakenteena. <https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000009378492.html>

Helsingin Sanomat. 24.2.2023. Petikon golfpuiston epäillyistä ympäristö-rikoksista nos-
tettu syytteet. <https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000009416295.html>

Helsingin Sanomat. 12.4.2023. Keravanjoen varressa kytee kiista lähimetsän tuhosta:
"Käsittämätöntä". <https://www.hs.fi/kaupunki/vantaa/art-2000009511481.html>

Helsingin Sanomat. 24.5.2023a. Lyijytehtaan saastuttamalle maalle rakennettu huvila
saa ympärilleen pian jättimäisen kampusalueen. [https://www.hs.fi/kaupunki/van-
taa/art-2000009470242.html](https://www.hs.fi/kaupunki/van-
taa/art-2000009470242.html)

Helsingin Sanomat. 24.5.2023b. Ratikka lisää Vantaan imua.

<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000009607215.html>

Helsingin Sanomat. 26.6.2023. Petikon golfkentän tuomio jäi voimaan –Vantaalla oikeus purkaa maanvuokrasopimus. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009678656.html>

Helsingin Sanomat. 16.7.2023. Näinkö Vantaa hoitaa luonnon monimuotoisuutta? <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009720806.html>

Helsingin Sanomat. 17.7.2023. Vantaalaisessa metsässä kaadettiin puita ja asukkaat hermostuivat – syy olikin puhelinyhtiön. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009724436.html>

Helsingin Sanomat. 18.7.2023. Puron värjäsikin valkoiseksi Fazerin tehtaalta valunut maito. <https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000009724357.html>

Helsingin Sanomat. 15.8.2023. Tutkimus: Luonnonsuojelu on yhä tärkeämpää pääkaupunkiseudun asukkaille. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009785031.html>

Helsingin Sanomat. 17.8.2023. Kaivonkansiin ilmestyi värikkäitä tarroja Helsingissä. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009789858.html>

Helsingin Sanomat. 8.12.2023. Lounais-Vantaan uhattu helmi. <https://www.hs.fi/kaupunki/vantaa/art-2000010026703.html>

Iltalehti. 14.12.2023. Helsinki suunnittelee rajuja muutoksia liikenteeseen. <https://www.iltalehti.fi/autouutiset/a/1735f9ed-7e78-42bd-94ea-76846128f20e>

Kirkkonummen Sanomat. 26.5.2023. Pääkaupunkiseudun ilmastopäästöt kääntyivät kasvuun vuonna 2022 – syynä kaukolämmön tuotannon päästöt. <https://www.kirkkonummen-sanomat.fi/neo/?app=NeoDirect&com=6/159/70391/1c93666475>

Kuntalehti. 2.11.2023. Vantaan kaupunki sai kovan oppitunnin siitä, miten investointeja koskevan viestinnän on oltava riittävän laadukasta. <https://kuntalehti.fi/uutiset/ymparisto/vantaan-kaupunki-sai-kovan-oppitunnin-siita-miten-investointeja-koskevan-viestinnan-on-oltava-riittavan-laadukasta/>

Länsiväylä. 10.1.2023. Myös kasvava kaupunki tarvitsee metsää ja luontoa. <https://www.lansivayla.fi/paakirjoitus-mielipide/5636425>

Me Naiset. 14.6.2023. Suomalaiset paljastavat halvat kesähupinsa – 52 kohdetta, joista ei kukkaro kevene. <https://www.is.fi/menaiset/vapaalla/art-2000009650063.html>

Sipoon Sanomat. 24.8.2023. Sipoonkorvessa metsä näyttäytyy kaikessa komeudessaan. <https://www.sipoosanomat.fi/paikalliset/6162504>

Vantaan Sanomat. 7.2.2023. Vantaan uusi vetovoimatekijä palkittiin – "Puisto on vaikuttava". <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5710056>

Vantaan Sanomat. 8.2.2023. Millä pientaloalueilla on Vantaalla vetovoimaa? – Netti-suosioon noussut kaupunginosa on asukkaan mielestä korpiseutua. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5710453>

Vantaan Sanomat. 16.2.2023. Purkujätteen hyödyntäminen vaatisi kauppapaikkaa – Vantaan kaupungin asiantuntija: Mallia voitaisiin ottaa Lontoosta. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5729701>

Vantaan Sanomat. 20.2.2023. Kuusijärvelle on tulossa kaksi uutta savusaunaa, tältä ne voisivat näyttää – Ulkoilualueen suunnitelmia voi kommentoida verkossa. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5738990>

Vantaan Sanomat. 24.2.2023. STT: Petikon golfkentän ympäristörikoksista on nostettu syytteet. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5750541>

Vantaan Sanomat. 5.4.2023. Nyt käännetään nokka kohti Vantaan urbaanimaisemaa ja lähiluontoa – Lintujen teemavuoden toinen kuvakisa käynnistyi. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5843570>

Vantaan Sanomat. 6.4.2023. Pääkaupunkiseudun luontoon on tarjolla maksuttomia opastettuja retkiä viikoittain – yli 30 vuotta ilmestynyt luontoretikikalenteri kertoo kohteet ja ajat. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5846725>

Vantaan Sanomat. 10.4.2023. Pientaloalueet unohtuivat joukkoliikenteen kehittäjiltä. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/5844441>

Vantaan Sanomat. 15.4.2023. Vantaa ei määrää rakentajien ja remontoijien energiavalintoja, mutta siihen voi tulla muutos. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5847611>

Vantaan Sanomat. 16.4.2023. Lähimetsät vai pientaloja? – Vantaalla uusia pientaloaluita suunnitellaan arvokkaille luontoalueille. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/5859659>

Vantaan Sanomat. 19.4.2023. Kaipaako Vantaa lisää puita vai betonia? <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/5866584>

Vantaan Sanomat. 29.4.2023. "Meluidan" kaava muuttui vuosien työn tuloksena – "Tästä tulee vielä tyylikäs portti Hämevaaraan". <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/5895605>

Vantaan Sanomat. 7.5.2023. Päätäjille luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen on vain kaunopuhetta – Vantaalla luontoa tuhotaan surutta. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/5905530>

Vantaan Sanomat. 10.5.2023. Eläköityvä suunnittelupomo sanoo suoraan, mitä Vantaan rakentamisessa olisi pitänyt tehdä toisin – nostaa esille myös onnistumisia. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5917520>

Vantaan Sanomat. 18.5.2023. Asukkaille rakas metsä Korsossa aiotaan tuhota rakentamisen tieltä – päätäjät toimivat vastoin tavoitteitaan. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/5930952>

Vantaan Sanomat. 20.5.2023. Ratikan rakentamiseen ei ole riittävästi perusteita. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/5938110>

Vantaan Sanomat. 21.5.2023. Myyrmäkitalon juhlinta käynnistyy ympäristöteolla – heti avajaispäivänä kaupunkilaisille jaossa 500 puuntaimea istutettaviksi. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5939889>

Vantaan Sanomat. 24.5.2023. Alituinen roskaaminen riivaa yrittäjää suositulla ulkoilualueella Vantaalla – "Aivan valtava ongelma". <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5951741>

Vantaan Sanomat. 25.5.2023. Paahteinen joutomaa Vantaalla muuttuu hyönteisten valtakunnaksi, jonne ihmiset pääsevät luontopolkua pitkin. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5948061>

Vantaan Sanomat. 3.6.2023. Vantaalaispoliitikko haluaa golfkentän ja peltojen paikalle pientalojen Kartanonkosken – "Vantaa ei voi olla maatalouskaupunki".
<https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5972902>

Vantaan Sanomat. 6.6.2023. Ympäristön hyväksi toimivat vantaalaisnuoret lahjoittavat pullopantit sademetsien orangeille ja Suomen metsille – "Monella on ilmastoahdistusta". <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5982175>

Vantaan Sanomat. 7.6.2023. Vantaalainen Leo, 15, hurmioitui rankasta lajista, joka ei ole nuorten suosiossa – "Vantaalla on todella hyvät treenimahdollisuudet".
<https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5982255>

Vantaan Sanomat. 17.6.2023. Toinen heistä on Vantaan uusi kaupunginjohtaja – VS kysyi loppusuoralle päässeiltä hakijoilta, mikä Vantaalla on parasta ja mikä on huonosti. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/6009290>

Vantaan Sanomat. 26.6.2023. Poppia, jazzia, rokkia ja niittotalkoita – Katso Vantaan lähipäivien menovinkit! <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/6024054>

Vantaan Sanomat. 8.7.2023. Onko joka paikkaan pakko rakentaa? Säästetään edes Vantaan pellot asunnoilta. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/6054943>

Vantaan Sanomat. 19.7.2023. Vantaan metsiä ja pientaloalueita ei saa enää nyrhiä – pientaloalueet sopisivat paremmin pelloille. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/6065062>

Vantaan Sanomat. 26.7.2023. Liikennevalot palavat aivan suotta Myyrmäessä.
<https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/6093238>

Vantaan Sanomat. 31.7.2023. Vantaan luontoarre ei ole kusilaari. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/6105114>

Vantaan Sanomat. 6.8.2023. Vantaalla autetaan jälkeen pesäkolojen puutteesta kärsiviä lintuja – Tikkurilantorilla järjestetään pönttötalkoot. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/6115312>

Vantaan Sanomat. 16.8.2023. Asuinalueiden kaavoitus on hölmöläisten touhua Vantaalla – peltoja säilytetään ja metsien paikalle rakennetaan. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/6138538>

Vantaan Sanomat. 25.8.2023. Yleiskaava ohjaa kasvua jo rakennetuille alueille ja tarjoaa vaihtoehtoja, mutta pelkästään pelloille ei kaupunki voi tulevaisuudessa kasvaa. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/6162702>

Vantaan Sanomat. 2.9.2023. Asukkaiden mielipidettä tulisi kuulla, kun uutta rakennetaan. <https://www.vantaansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/6173639>

Vantaan Sanomat. 28.9.2023. "Luontoa ei pidä jyrätä" – Vantaan kaupunginjohtaja Pekka Timonen vastaa lukijoiden esittämiin kysymyksiin. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/6242407>

Vantaan Sanomat. 21.10.2023. Kuusijärven uudistukset eivät miellytä kaikkia Vantaalla – "Onko todellakin pakko käyttää 30 miljoonaa euroa?". <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/6293648>

Vantaan Sanomat. 1.11.2023. Vanhan myllyn alueesta voi tulla Vantaalle uudenlainen vapaa-ajankeidas – "Rannat jäävät kalastajille ja muille vapaaksi". <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5759381>

Vantaan Sanomat. 19.11.2023. Miten saat itsesi liikkeelle pimeään aikaan? Vantaan Sanomat kysyi, näin lukijat vastasivat. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/6362536>

Vantaan Sanomat. 28.11.2023. Ratikan jälkeen uusi kuuma peruna – Rahoittaako Vantaa 2,9 miljardin euron jättihankkeen suunnittelua? <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/6380798>

Vapaa-ajan Kalastaja. 8.2.2023. Pilottihankkeilla etsitään ratkaisuja maa- ja metsätalouden ravinnekuormituksen vesistöjästäisiin ja vesimäärien hallintaan. <https://www.vapaa-ajankalastajalehti.fi/uutiset/piloteistaratkaisujanmaajametsataloudenvesistopaastoihin080223/>

Yle. 23.2.2023. Kartta näyttää, missä Suomessa on havaittu ikuisia kemikaaleja – paitinpannuista ja goretextista tutut aineet terveydelle haitallisia. <https://yle.fi/a/74-20018821>

Yle. 24.2.2023. Golfkentälle vietiin 150 000 kuorma-autollista maata Vantaalla – kolmea syytetään törkeästä ympäristön turmelemisesta. <https://yle.fi/a/74-20019713>

- Yle. 13.4.2023. Suomalaiset dumpaavat sohvia metsiin ja hajonneita autoja parkkipai-
koille – näin roskaaminen näkyy eri puolilla maata. <https://yle.fi/a/74-20025639>
- Yle. 17.8.2023. Viemäriin heitetty roska matkaa puroon ja sieltä mereen – kaupungit
asentavat värikkäitä tarroja muistuttamaan ongelmasta. [https://yle.fi/a/74-
20045678](https://yle.fi/a/74-20045678)
- Yle. 30.10.2023. Kuusijärven uusi pysäköintipaikka ja tulentekopaikka maksavat miljoon-
ia. <https://yle.fi/a/74-20057605>